

Dobrovoľníctvo a darcovstvo v Malokarpatskom regióne

Diplomová práca

Katarína Frnová

Trnavská univerzita v Trnave

Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce

Školiteľ: doc. Ing. Libuša Radková, PhD.

Dátum odovzdania práce : 2005 – 04 – 30

Dátum obhajoby: 2005 – 06 – 01

Trnava 2005

ČESTNÉ PREHLÁSENIE

Prehlasujem, že som túto diplomovú prácu vypracovala samostatne s použitím uvádzanej literatúry.

Dátum a meno autora

POĎAKOVANIE

Ďakujem vedúcej diplomovej práce, doc. Ing.Libuši Radkovej, PhD., za odborné vedenie a pomoc, ktorú mi poskytla pri jej vypracovaní a tiež REVII – Malokarpatskej komunitnej nadácii za spoluprácu a cenné rady.

Za pomoc a podporu ďakujem aj svojej rodine a priateľom.

ABSTRAKT

FRNOVÁ, Katarína: Dobrovoľníctvo a darcovstvo v Malokarpatskom regióne. (Diplomová práca). Trnavská univerzita v Trnave. Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce, Katedra sociálnej práce. Školiteľ: doc. Ing. Libuša Radková, PhD. Komisia pre obhajoby: Katedra sociálnej práce. Predseda: Doc. PhDr. Jana Levická, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister sociálnej práce. Trnava: FZ a SP, 2005. 112 s.

Dobrovoľníctvo a darcovstvo v Malokarpatskom regióne.

Práca je orientovaná na problematiku dobrovoľníctva a darcovstva, ich postavenie v spoločnosti, ako aj na motiváciu k týmto činnostiam.

Zaoberá prostredím tretieho sektora, ktorý dobrovoľníctvo a darcovstvo rozvíja. Dôraz kladie na neziskové organizácie, ktoré zohrávajú nezastupiteľnú úlohu nielen pri podpore dobrovoľníctva a darcovstva, ale aj pri zapájaní sa občanov do diania vôkol seba. Konkrétne zdôrazňuje význam komunitných nadácií. Súčasťou práce sú tiež príklady niektorých neziskových organizácií pôsobiacich v Malokarpatskom regióne.

Kľúčové slová

Dobrovoľníctvo. Darcovstvo. Motivácia. Tretí sektor. Neziskové organizácie. Občianska participácia. Komunitné nadácie. REVIA.

PREDHOVOR

Dobrovoľníctvo a darcovstvo majú svoje miesto v občianskej a demokratickej spoločnosti. Napriek tomu je ich postavenie a situácia v jednotlivých krajinách odlišná. Tento fakt závisí od viacerých faktorov, medzi ktoré môžeme zaradiť historické súvislosti a celkový stav spoločnosti, vrátane jej postojov k týmto javom.

Tretí sektor s organizáciami, ktoré v ňom pôsobia, je najvýznamnejším prostriedkom rozvoja dobrovoľníckych a filantropických aktivít, ktoré sa postupne udomácňujú aj na Slovensku. Mnohé neziskové organizácie zohrávajú kľúčovú úlohu nielen na poli rozvoja týchto aktivít, ale aj v procese zmeny od občianskej pasivity k participácii občanov na veciach verejných.

Uvedomujeme si dôležitosť a význam dobrovoľníctva a darcovstva a tiež fakt, že na Slovensku sa stále pokúšajú nájsť dôstojné miesto, ktoré im patrí, vzhľadom k tomu, že sú nenahraditeľným prostriedkom pri riešení mnohých celospoločenských problémov.

Práve z tohto dôvodu sme si ako obsah našej diplomovej práce zvolili túto tému. Viedol nás k tomu záujem o zistenie postojov verejnosti k týmto otázkam a ich reálnych skúseností s dobrovoľníctvom a darcovstvom. Motívom výberu témy bola tiež skutočnosť úzkeho vzťahu sociálnej práce s takýmito aktivitami a tiež jej úloha pri ich podpore. Zároveň bolo našim úmyslom prispieť k rozšíreniu poznatkov z oblasti darcovstva a filantropie a v neposlednom rade sa dôvodom výberu stali aj osobné skúsenosti.

Na poznanie stavu dobrovoľníctva a darcovstva v spoločnosti sme okrem dostupnej odbornej literatúry využili materiály neziskových organizácií a tiež zistenia z prieskumu, ktorý sme realizovali v meste Pezinok. Dôvodom pre uskutočnenie prieskumu bola aj možnosť využitia jeho výsledkov pre činnosť REVIE – Malokarpatskej komunitnej nadácie, ktorá v Pezinku sídli a ktorá sa významnou mierou podieľa na rozvoji dobrovoľníckeho a filantropického správania.

OBSAH

ÚVOD.....	11
1 TRETÍ SEKTOR AKO PROSTRIEDOK ROZVOJA DOBROVOL'NÍCTVA A DARCOVSTVA.....	13
1. 1 Terminológia „tretieho sektora“.....	13
1. 2 Dobrovoľníctvo a darcovstvo v sociálnej práci a ich vplyv na formovanie sociálnych pracovníkov.....	14
2 DOBROVOL'NÍCTVO.....	16
2. 1 Vymedzenie základných pojmov – dobrovoľníctvo, dobrovoľník...16	
2. 2 História dobrovoľníctva.....	16
2. 2. 1 História dobrovoľného združovania na Slovensku.....	17
2. 3 Súčasný postavenie dobrovoľníctva vo svete a na Slovensku.....	19
2. 3. 1 Dobrovoľníctvo na Slovensku.....	21
2. 3. 2 Dobrovoľníctvo a legislatíva.....	24
2. 4 Motivácia k dobrovoľníctvu.....	25
2. 5 Pozitívny prínos dobrovoľníctva.....	27
3 DARCOVSTVO.....	30
3. 1 Základné pojmy.....	30
3. 2 Historické pozadie charity filantropie.....	31
3. 3 Filantropia súčasnosť.....	33
3. 3. 1 Úroveň darcovstva na Slovensku na základe výskumov verejnej mienky.....	36
3. 3. 1. 1 Korporatívna filantropia.....	39
3. 4 Motivácia k darcovstvu.....	40
3. 5 Charakteristika darcov.....	43
4. TRETÍ SEKTOR V MALOKARPATSKOM REGIÓNE.....	46
4. 1 Funkcie, úlohy a role neziskových organizácií.....	46
4. 2 Význam neziskových organizácií v podpore občianskej participácie.....	48

4. 3 Právne formy neziskových organizácií.....	50
4. 3. 1 Komunitné nadácie a ich úloha v rozvoji darcovstva a filantropie.....	51
4. 4 Neziskové organizácie v Malokarpatskom regióne.....	56
4. 4. 1 Občianske združenie SABUŽ.....	58
4. 4. 2 REVIA – Malokarpatská komunitná nadácia.....	60
4. 4. 2. 1 REVIA – Malokarpatská komunitná nadácia a jej pôsobenie na poli komunitnej sociálnej práce....	64
4. 5 Dobrodinci minulosti.....	66
5. PRIESKUMNÁ ČASŤ.....	70
5. 1 Ciele prieskumu.....	70
5. 2 Metódy a metodiky.....	71
5. 3 Hypotézy.....	72
5. 4 Charakteristika súboru respondentov a zber údajov.....	72
5. 5 Spracovanie výsledkov prieskumu.....	73
5. 5. 1 Demografické údaje o respondentoch.....	73
5. 5. 2 Spracovanie údajov týkajúcich sa vzťahu respondentov k darcovstvu.....	76
5. 6 Interpretácia výsledkov prieskumu a diskusia.....	97
ZÁVER.....	106
POUŽITÁ LITERATÚRA.....	108
PRÍLOHY	

ZOZNAM GRAFOV

1: Pohlavie respondentov.....	73
2: Vekové zloženie respondentov.....	74
3: Vzdelanie respondentov.....	7 5
4: Ekonomická aktivita.....	76
5: Darovali ste už niekedy niečo nejakej neziskovej organizácii?.....	77
6: Skúsenosti s darcovstvom NO z hľadiska pohlavia respondentov.....	78
7: Akú formu daru by ste uprednostnili?.....	7 9
8: Prečo ste sa rozhodli darovať neziskovej organizácii?.....	81
9: Prečo ste sa rozhodli nepodporiť neziskovú organizáciu?.....	83
10: Darovali ste už niekedy niečo cirkvi?.....	84
11: Skúsenosti s darcovstvom cirkvi z hľadiska pohlavia respondentov...	86
12: Prečo ste sa rozhodli darovať cirkvi?.....	87
13: Prečo ste sa rozhodli nepodporiť cirkev?.....	88
14: Ktorú z nasledujúcich oblastí by ste podporili?.....	90
15: Sociálne oblasti.....	92
16: Akú formu daru by ste uprednostnili?.....	93
17: Nefinančný dar.....	94
18: Aký spôsob darovania finančných prostriedkov by ste uprednostnili?.....	95
19: Zaujímate sa o to, ako bol Váš dar využitý?.....	96
20: Ako darca, chceli by ste byť verejne ocenený a zviditeľnený?.....	96

ZOZNAM TABULIEK

1: Typ režimu a rozsah dobrovoľníctva.....	20
2: Porovnanie stavu dobrovoľníctva a darcovstva v jednotlivých krajinách.....	3 6
3: Počet NO podľa právnej formy.....	51
4: Forma daru.....	79
5: Dôvody darovania neziskovej organizácii.....	81
6: Dôvody, ktoré viedli k nepodpore neziskovej organizácie.....	82
7: Dôvody darovania cirkvi.....	86
8: Dôvody, ktoré viedli k nepodpore cirkvi.....	88
9: Oblasti podpory.....	90
10: Sociálne oblasti.....	91
11: Forma daru.....	92
12: Nefinančný dar.....	93
13: Spôsob darovania finančných prostriedkov.....	94

ZOZNAM SKRATIEK

MVO – mimovládna organizácia

NO – nezisková organizácia

OZ – občianske združenie

KN – komunitná nadácia

AKNS – Asociácia komunitných nadácií Slovenska

SABUŽ – Slovenská asociácia bývalých uršulínskych žiačok a žiakov

CDMR – Centrum detí, mládeže a rodiny

*„Niet krajšej a väčšej práce, ako sa
stať z lásky užitočným pre iných.“*

*„Nie je bohatý ten, kto veľa vlastní,
ale kto veľa dáva; ten, kto je
schopný darovať seba samého.“*

(Ján Pavol II)

ÚVOD

Každý nový deň znamená nový začiatok. Prináša možnosť zmeniť to, čo sa zmeniť dá. Ponúka príležitosť využiť svoje vedomosti, schopnosti, tvorivé nápady a dobrú vôľu v prospech ľudí, pre ktorých bude naša ochota konať možno novým začiatkom, alebo zmení ich dni k lepšiemu.

Nezištná práca alebo dar, bez očakávania reciprocitu, prinášajú obohatenie každodennej reality tým, pre ktorých sa stali súčasťou života ešte aj dnes, kedy hodnoty ľudskej spolupatričnosti vystriedali symboly individualizmu a osobného prospechu.

Dobrovoľníctvo a darcovstvo sú v spoločnosti prítomné už oddávna. Majú bohatú tradíciu a stali sa prirodzenou súčasťou života ľudí, ktorí cítia potrebu pomáhať iným a vnímajú dianie aj za hranicami svojich vlastných cieľov, snažení, starostí... V súčasnosti sa podieľajú na riešení závažných spoločenských otázok, ktoré sa často nepriaznivo dotýkajú veľkého počtu ľudí, preto je vznik profesionálnych organizácií, ktorými je prezentované, prirodzeným dôsledkom a reakciou na spoločenskú situáciu a potrebu. Zároveň je príležitosťou pripojiť sa k mnohým ďalším, ktorí svoj potenciál, elán a čas využívajú v prospech iných ľudí, alebo projektov, prinášajúcich zlepšenie a skvalitnenie životných podmienok.

Problematike takto zameraných činností sa venujeme aj v našej diplomovej práci, ktorou chceme priblížiť niektoré aspekty dobrovoľníckych a filantropických aktivít.

Diplomová práca je obsahovo rozdelená na dve časti: teoretickú a praktickú.

Teoretická časť práce sa v prvej kapitole venuje objasneniu terminológie „tretieho sektora“ a vzájomnému vzťahu dobrovoľníctva, darcovstva a sociálnej práce.

V kapitole č. 2 sa práca zameriava na problematiku dobrovoľníctva - vysvetlenie základných pojmov, opis dejinných súvislostí, ktoré ovplyvnili súčasné postavenie dobrovoľníctva vo svete a na Slovensku. V jednotlivých podkapitolách sa zaoberá aj typológiou dobrovoľníctva a dobrovoľníkov, oblasťami ich pôsobenia, motívmi, ktoré vedú k vykonávaniu dobrovoľnej činnosti, ako aj postojom verejnosti k tomuto javu. Prináša tiež prehľad pozitív, ktoré sú jeho neoddeliteľnou súčasťou.

Tretia kapitola približuje tematiku darcovstva, pričom sa snaží objasniť základné pojmy a rozdiely medzi nimi – dobročinnosť, darcovstvo, charita, filantropia, sponzorstvo. Naznačili sme vývoj darcovstva v minulosti a jeho súčasný stav vo svete a u nás. Pozornosť sme venovali najčastejšie podporovaným oblastiam, štruktúre darov, charakteristikám darcov a tiež motívom, ktoré k darcovstvu vedú. Stručne sme načrtli oblasť korporatívnej filantropie.

Činnosť tretieho sektora sme opísali v predposlednej, štvrtej kapitole, pričom sme sa zamerali na oblasť Malokarpatského regiónu. Zdôraznili sme kľúčové postavenie neziskových organizácií, ktoré zohrávajú dôležitú úlohu aj pri podpore občianskej aktivizácie a angažovanosti. Uviedli sme príklady niektorých neziskových organizácií pôsobiacich v Malokarpatskom regióne, vrátane REVIE – Malokarpatskej komunitnej nadácie. V súvislosti s jej činnosťou sme sa pokúsili naznačiť jej pôsobenie na poli komunitnej sociálnej práce. V tejto kapitole sme zároveň chceli priblížiť pár „dobrodincov minulosti“, ktorí sa stali osobnosťami aj vďaka svojmu pozitívnemu vzťahu k dobročinnosti.

Praktická časť diplomovej práce sa v poslednej kapitole č. 5 venuje prieskumu darcovstva a dobrovoľníctva v meste Pezinok, ktorého výsledky možno použiť pre ďalšiu činnosť REVIE – Malokarpatskej komunitnej nadácie a tiež rozšírenie poznatkov o tejto problematike.

1 TRETÍ SEKTOR AKO PROSTRIEDOK ROZVOJA DOBROVOLNÍCTVA A DARCOVSTVA

1. 1 Terminológia „tretieho sektora“

Pre oblasť tretieho sektora sa používa viacero označení.

Jedným zo súhrnných označení pre aktivity, ktoré sa v ňom realizujú, sa zaužíval pojem „tretí sektor“.

Pojmom „ **tretí sektor** “ sa vyjadruje, že ide o sektor pôsobiaci medzi štátom a trhom.

Prvým sektorom sa označuje **štátny sektor** , do ktorého patria všetky subjekty a inštitúcie, ktoré majú ustanovený organizačný rámec stanovený osobitným zákonom (štátne orgány, rozpočtové a príspevkové organizácie) a ktoré plnia funkcie štátu. Postupne však dochádza k tomu, že funkcie štátu prechádzajú na osobitné subjekty, ako sú verejnoprospešné organizácie alebo subjekty tretieho sektora.

Základným cieľom **druhého sektora** , ktorý je spojený s podnikaním a trhovým hospodárstvom je dosahovať zisk, čím sa líši od tretieho sektora. (Stanek a kol., 2004)

Pri použití pojmu „ **neziskový sektor** “ sa zdôrazňuje fakt, že cieľom nie je vytvárať zisk a rozdeľovať ho medzi vlastníkov tak, ako je tomu v komerčných a ziskových organizáciách.

Podiel dobrovoľníkov pôsobiacich v tejto oblasti (aj napriek tomu, že v sektore pôsobia aj platení zamestnanci) sa vyzdvihuje označením „ **dobrovoľnícky sektor** “.

„ **Nezávislý sektor** “ zdôrazňuje nezávislosť sektora od štátu a trhu, aj keď ide o nezávislosť relatívnu, pretože organizácie tretieho sektora môžu byť dotované štátom i súkromným sektorom.

Termínom „ **mimovládne organizácie** “ (**MVO**) sa vyjadruje, že ich založenie a činnosť nie sú viazané na rozhodnutie štátneho orgánu a nie sú mu ani podriadené.

„ **Charitatívne (humanitárne, filantropické, dobročinné) organizácie** “ zdôrazňujú ich verejnoprospešný charakter opierajúci sa

o dávne tradície dobročinnosti, milosrdenstva a kresťanskej lásky k blížnemu. (Bútorá, Fialová, 1995)

Významnú úlohu v rozvoji dobrovoľníctva a darcovstva zohrávajú práve mimovládne, alebo neziskové organizácie (NO). Problematike NO sa venujeme v kapitole č. 4. Konkrétne prinášame príklady niektorých NO pôsobiacich v Malokarpatskom regióne.

1

1. 2 Dobrovoľníctvo a darcovstvo v sociálnej práci a ich vplyv na formovanie sociálnych pracovníkov

V priebehu vývoja si spoločnosť vytvorila viaceré formy solidarity . Začiatky môžeme vidieť v rámci pomoci rodinných príslušníkov, v podobe susedskej pomoci a pomoci najbližšieho okolia. Neskôr to boli rôzne náboženské a humanitárne organizácie, ktoré prejavovali snahu o zmiernenie nepriaznivých životných situácií. Postupne došlo k dnešnej podobe dobrovoľníctva a darcovstva, ktoré nemožno vylúčiť ani z oblasti sociálnej práce. Z toho vyplýva, že základy súčasnej inštitucionalizovanej sociálnej práce vyšli práve z počiatočných neorganizovaných snáh jednotlivcov pomáhať tým, ktorí sa ocitli v núdzi. Preto si myslíme, že úlohou sociálnej práce by mala byť neustála podpora dobrovoľníctva a darcovstva, ako prejavov ľudskej spolupatričnosti. A to rovnako medzi širokou verejnosťou ako aj medzi študentmi , ktorí sa rozhodli pre profesiu sociálnej práce.

Na zdôraznenie potreby dobrovoľníctva reagovala aj Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce vytvorením Katedry dobrovoľníctva. Vysokoškolskí študenti predstavujú silný intelektuálny potenciál. Správnym oslovením, motivovaním a predstavením vzorov ich možno nasmerovať k tomu, aby okrem svojho povolania, osobných záujmov a rodiny nachádzali zmysel svojho života v službe iným. (Radková, 2004)

Dobrovoľnícka práca poskytuje študentom sociálnej práce možnosť stretnúť sa s ľuďmi rôznych osudov. Umožňuje im učiť sa vnímať človeka ako jedinečnú ľudskú bytosť, rešpektovať ho, prejavíť ochotu a skutočný záujem. Stáva sa tak nástrojom formovania ich osobnosti, ako aj

hodnotového rebríčka. Vďaka dobrovoľníctvu sa študenti môžu trénovať aj v komunikačných zručnostiach, ktorých ovládanie je pre povolanie sociálneho pracovníka nevyhnutnosťou.

Ako dobrovoľníci sa môžu uplatniť takmer vo všetkých oblastiach spoločenského života, vrátane rôznych sociálnych oblastí (napr. práca s deťmi z detských domovov, so staršími ľuďmi, bezdomovcami atď.). Táto skúsenosť im dáva šancu konfrontovať sa s rozličnými skupinami klientov a ich špecifickými problémami. Umožňuje im tiež oboznámiť sa s osobnostnými a odbornými požiadavkami, ktorými musia sociálni pracovníci v tej ktorej oblasti disponovať. Všetky tieto aspekty môžu byť pre študentov dôležitou pomôckou pri výbere ich budúceho profesionálneho zamerania.

Podľa nášho názoru, by sociálna práca mala zohrávať dôležitú úlohu aj pri informovanosti širokej verejnosti o problematike dobrovoľníctva a darčovstva. Tým by povzbudzovala záujem ľudí o problémy iných ponúknutím vlastnej nezištnej pomoci.

Úroveň rozvoja spoločnosti možno zreteľne vidieť práve v jej prístupe k ľuďom odkázaným na pomoc druhých. Túto myšlienku najlepšie vystihujú slová pápeža Jána Pavla II. : „ Pravým znamením civilizácie nie je ekonomický blahobyť alebo technická vyspelosť, ale privilegovaný priestor, ktorý venuje tým posledným, trpiacim a bezmocným ľuďom.“

2 2 DOBROVOL'NÍCTVO

2. 1 Vymedzenie základných pojmov – dobrovoľníctvo, dobrovoľník

Terminológia dobrovoľníctva v súčasnosti nie je úplne ujasnená. Stretávame sa s viacerými definíciami dobrovoľníctva a pojmi s ním súvisiacimi. Rozdielnosť v definovaní vidíme jednak u jednotlivých autorov, a môžeme ju sledovať aj v rámci jednotlivých krajín, v ktorých je fenomén dobrovoľníctva zvlášť rozšírený.

Podľa Ochmanovej a Jordana „**dobrovoľníctvo** je neplatená, uvedomelá činnosť z vlastnej vôle v prospech iných“ (1997, s. 6).

„Dobrovoľníctvo môžeme vo všeobecnosti charakterizovať ako slobodne zvolenú činnosť, vykonávanú v prospech druhých bez nároku na odmenu.“ (Čo je to dobrovoľníctvo a kto je dobrovoľník? 2004)

Hlavným nositeľom dobrovoľníctva je dobrovoľník.

„**Dobrovoľník** je človek, ktorý bez nároku na finančnú odmenu poskytuje svoj čas, svoju energiu, vedomosti a zručnosti v prospech ostatných ľudí, či spoločnosti.“

(Tošner a Sozanská, 2002, s. 35).

Levočská pracovná skupina definuje dobrovoľníka nasledovne: „Dobrovoľník je človek, ktorý sa slobodne, z vlastnej vôle rozhodol prostredníctvom formálnej alebo neformálnej skupiny venovať svoj čas a schopnosti v prospech iných ľudí a/alebo spoločnosti, bez nároku na odmenu za vykonanú prácu“ (výstupný materiál pracovnej levočskej skupiny in Mydlíková a kol., 2002, s. 7).

2. 2 História dobrovoľníctva

Dobrovoľné združovanie, vzájomná pomoc a podpora, solidarita a spolupatričnosť začali písať svoju históriu už od začiatku ľudskej

civilizácie. Aj keď musíme zdôrazniť, že formy a miera pomoci boli v jednotlivých vývojových stupňoch spoločnosti na rozdielnej úrovni.

Z historického hľadiska môžeme zjednodušene hovoriť o:

- **americkom (manažérskom) modeli** dobrovoľníctva, kedy s dobrovoľníkmi pracujú profesionálne vedené dobrovoľnícke centrá, ktoré vyhľadávajú altruisticky zameraných občanov a ponúkajú im dobrovoľnícku prácu rôznych oblastiach a organizáciách,
- vývojovo staršom, **európskom modeli dobrovoľníctva (komunitnom)**, kedy sa na základe spoločných záujmov dobrovoľníci spontánne združujú v prirodzenom spoločenstve ako je cirkev, športové alebo detské organizácie. (Tošner, J. a Sozanská, O. 2002)

2. 2. 1 História dobrovoľného združovania na Slovensku

Pomoc v rámci rodinného spoločenstva alebo susedská výpomoc sú snáď najprirodzenejšími príkladmi ľudskej spolupatričnosti.

Príklad takéhoto správania nachádzame už v histórii slovanských národov, konkrétne **v tradícii spoločnej práce**, ktorá vychádzala z obyčajového práva. Podstatou bola skutočnosť, že práca sa vykonávala spoločne a dobrovoľne pre prospech všetkých zúčastnených.

(Kušnieriková In: Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie, 2000)

Tradícia dobrovoľného združovania na Slovensku, má svoje korene **v kresťanskej filozofii a morálke**, ktorá vychádza z pomoci blížnemu, a ktorá nabáda ľudí k dobročinnosti. O rozvoji dobročinnosti v súvislosti s cirkvou môžeme hovoriť už od obdobia stredoveku, kedy štát nebol zodpovedný za také sféry spoločenského života, ako starostlivosť o chorých, či chudobných. Práve tieto oblasti sa stali prvými pracovnými poliami, na ktorých sa cirkev realizovala prostredníctvom zakladania prvých lazaretov, špitálov a xenochódií pre chorých a chudobných.

Za prvú formu dobrovoľného združovania na Slovensku možno označiť tzv. **bratstvá**, ktorých hlavným cieľom bola svojpomoc a vzdelávanie a ich

činnosť bola postavená na existencii tzv. bratských pokladníc tvorených z členských vkladov. (Dudeková, 1998)

V 19 stor. zaznamenávame na Slovensku vznik **spolkov**, ktorých členmi sa stali aj príslušníci nižších sociálnych vrstiev, na rozdiel od minulosti, kedy bola účasť v spolkoch obmedzená na elitu. (Kušnieriková In: Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie, 2000)

Spolková činnosť nadobudla rozmach najmä v 2. polovici 19. stor. a na začiatku 20.stor. Podľa Bútoru „popri tradičnejších podporných, charitatívnych a svojpomocných spolkoch pôsobili aj spolky výchovno-vzdelávacie, hospodárske, obchodné, hasičské, abstinentenské (spolky miernosti), telovýchovné, spoločenské, rozrastali sa družstvá“ (1995, s. 16). Treba pripomenúť, že spolky mali najmä vďaka násilnej maďarizácii výrazný národnostný charakter a ich cieľom bolo upevňovať národné povedomie Slovákov.

V období prvej Československej republiky prepukla „spolková horúčka“, ktorá zachvátila všetky spoločenské vrstvy obyvateľstva. Občania sa združovali na základe záujmov, náboženskej, etnickej, profesijnej príslušnosti alebo politického presvedčenia či náklonnosti“ (Lipták In Kušnieriková In: Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie, 2000).

Toto obdobie, ktoré bolo živnou pôdou pre rozvoj spolkovej činnosti, vystriedalo obdobie poznačené dvoma autoritárskymi režimami. Prvým z nich bol režim počas existencie vojnového Slovenského štátu, kedy bol nastolený policajný dozor nad spolkovou činnosťou a nastalo oslabenie vnútrospolkovej demokracie (Bútor, 1995). Po 2. svetovej vojne určoval charakter povojnového Československa režim komunistickej strany. Najväčšou silou disponoval štát a **ideológia komunistickej strany**, príčinou ktorej bolo zrušenie činnosti väčšiny „ideologicky nevyhovujúcich“ spolkov.

Obdobie šesťdesiatych rokov priniesli čiastočné uvoľnenie politickej atmosféry, sedemdesiate roky boli obdobím, kedy štát vyžadoval od každého občana angažovanosť diktovanú komunistickou stranou. Vďaka slabnúcemu vplyvu Sovietskeho zväzu sa v osemdesiatych rokoch

rozšírilo spektrum disidentských iniciatív. Niektoré organizácie štát zastrešoval a podporoval, za čo mu ony, nechtiac, vylepšovali politický profil. (Kušnieriková In: Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie, 2000)

„Ďalšie generácie narodené ešte v čase socializmu však napodiv nejavili záujem o nadšenie svojich rodičov a tak sa pod rôznymi oficiálnymi názvami a patronátmi občas podarilo ukryť skutočnú dobrovoľnú činnosť tam, kde nechýbala čínorodosť, ktorá ale nebola konfliktná so záujmami režimu. Inak možno povedať, že dobrovoľníctvo získalo punc niečoho neautentického, vnucovaného, čomu je potreba sa pokiaľ možno vyhnúť.“ (Pohled do historie dobrovolnictví v ČR. 2005)

Poznanie historických prameňov, ktoré nám umožňujú nazrieť do dejín dobrovoľníctva na Slovensku potvrdzuje, že združovanie ľudí so snahou zmeniť nevyhovujúce spoločenské podmienky a pomery, je prítomné takmer v každom historickom období. Je potešiteľné, že i napriek mnohým prekážkam a útlaku, ktoré pôsobia ako brzda občianskych iniciatív, sa akákoľvek minimálna pozitívna zmena spoločenských podmienok okamžite odzrkadlí vo forme nadšenia a ochoty vykonať niečo prínosné v prospech viacerých. Prostredníctvom poznania dejinných súvislostí môžeme určité javy predvídať, a čo je snáď najpodstatnejšie, vďaka tomuto poznaniu sa môžeme poučiť a vyhnúť mnohým chybám

2. 3 Súčasné postavenie dobrovoľníctva vo svete a na Slovensku

Rozdiely v situácii na poli dobrovoľníctva sú evidentné. Vo veľkej miere sú spôsobené historickým pozadím tej ktorej krajiny, ale závisia aj od ich celkovej politickej, economickej a celospoločenskej situácie, takže akceptovanie existencie odlišností je aj v tejto oblasti nevyhnutné.

Na porovnanie stavu dobrovoľníctva v jednotlivých krajinách sme využili zistenia medzinárodného porovnávacieho výskumu neziskového sektora v 24 krajinách sveta.

Výskum sa opiera o **teóriu sociálnych koreňov**, ktorá vychádza z toho, že vývoj neziskového sektora je následkom mocenských vzťahov medzi sociálnymi triedami a sociálnymi inštitúciami. Teória rozoznáva štyri typy režimov: sociálnodemokratický, liberálny, korporativistický a paternalistický. Vyznačujú sa odlišnou veľkosťou neziskového sektora, úrovňou vládnych výdavkov na sociálnu ochranu obyvateľov a inštitucionálnou históriou. (Salamon, Sokolowski In: Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu, 2001)

Záver z výskumu nám približuje aj tabuľka, ktorá odzrkadľuje vzťahy medzi typom režimu a rozsahom dobrovoľníctva.

Tabuľka č. 1: Typ režimu a rozsah dobrovoľníctva

TYP REŽIMU	ROZSAH DOBROVOĽNÍCTVA
Sociálnodemokratický	Vysoký
Liberálny	Vysoký
Korporativistický	Stredný
Paternalistický	Nízky

Sociálnodemokratické krajiny sa vyznačujú tým, že štát zabezpečuje rozsiahle sociálne istoty, ale zároveň tu existuje aj priestor pre dobrovoľnícke aktivity, najmä v oblasti kultúry a rekreácie. (Švédsko, Fínsko).

V **liberálnom režime** figurujú nízke výdavky vlády na sociálne účely a relatívne veľký neziskový sektor, ako aj rozsah dobrovoľníctva, ktoré je tu značne preferované (Veľká Británia, USA, Írsko, Austrália).

Korporativistický model je charakterizovaný silným postavením štátu a neziskový sektor tu vystupuje ako prostriedok na poskytovanie verejných služieb. Znakom režimu je aj silná pozícia cirkvi, ktorá využíva aktivity neziskového sektora, ako je tomu napr. v Taliansku. Príkladom takýchto krajín je aj Nemecko, Francúzsko Holandsko, ktoré majú ale v porovnaní s inými predstaviteľmi tohto režimu (Španielsko, Argentína, Belgicko, Izrael) vysokú úroveň dobrovoľníctva, najmä čo sa týka kultúrnej, športovej, či inej príbuznej oblasti (nie zameranej na poskytovanie služby, pomoc v núdzi). Všetky tieto výnimky možno dať do súvisu s kultúrnymi a politickými faktormi.

Paternalistický režim sa vyznačuje silou štátu, ktorá sa využíva ako prostriedok na potlačenie aktivít neziskového sektora - potenciálneho ohrozovateľa vlády. Dobrovoľníctvo sa uplatňuje v nízkej miere, a to najmä poskytovaním aktivít zameraných na riešenie problémov, alebo pomoc v núdzi, ktoré nie sú vnímané zo strany štátu ako jeho možné ohrozenie (Japonsko, Rumunsko, Južná Amerika).

Okrem predchádzajúcich štyroch modelov môžeme na základe výskumu definovať aj model, ktorý je **hybridom paternalizmu a sociálnej demokracie**. Predstaviteľmi tohto modelu sú štáty východnej Európy (Slovensko, Česká Republika, Maďarsko), v ktorých komunistický režim poskytoval sociálne služby svojim občanom. Dobrovoľníctvo je tu pomerne na nízkej úrovni, ako dôsledok obmedzení občianskych iniciatív.

2. 3. 1 Dobrovoľníctvo na Slovensku

Stav dobrovoľníctva, konkrétne jeho postavenie, status v spoločnosti môžeme zisťovať aj prostredníctvom prístupu verejnosti k tejto problematike. Na jednej strane môžeme sledovať aktívne zapájanie ľudí do dobrovoľníckej činnosti, na strane druhej nám zaujímavé informácie poskytujú postoje občanov, k dobrovoľníctvu, ako k javu.

Zapojenie ľudí do dobrovoľníckej činnosti úzko súvisí s **členstvom v dobrovoľníckych organizáciách**. Výsledky výskumu, ktorý uskutočnila agentúra Focus v r. 1998 priniesli nasledovné závery: „V dospeljej populácii je 29% ľudí, ktorí nevykonávajú nijakú dobrovoľnícku činnosť a nie sú členmi žiadnej organizácie a naopak 37% ľudí, ktorá sú členmi aspoň jednej organizácie a vykonávajú dobrovoľnícku činnosť aspoň v jednej oblasti. Ďalších 25% tvoria tzv. pasívni členovia organizácií, ktorí nevykonávajú dobrovoľnícku činnosť a 9% sú aktívni nečlenovia organizácií“ (In: Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu, 2002, s.49).

Oblasti pôsobenia dobrovoľníctva

Pole pôsobnosti dobrovoľníckych aktivít je široké. Globalizačné vplyvy, rýchly rozvoj na všetkých spoločenských úrovniach, a z toho vyplývajúce

vysoké nároky na jednotlivca, ktoré nedokáže vlastnými silami vždy uspokojiť, spôsobili nárast potreby pomoci vo viacerých životných situáciách. Okruh pre jedinca nepriaznivých životných situácií sa rozširuje, a tým sa rozširuje aj potreba intervencie zo strany najbližšieho okolia a kompetentných inštitúcií. Môžeme teda predpokladať, že na efektívnom zvládaní nepriaznivých okolností, vyžadujúcich intervenciu z prostredia, sa môže podieľať okrem daných inštitúcií aj dobrovoľníctvo. Dobrovoľníci na Slovensku podľa výskumu agentúry FOCUS z roku 1998 pracovali v nasledujúcich oblastiach: **náboženstvo** – 12,4% dobrovoľníkov, **životné prostredie** – 8,8 %, **šport a rekreácia** – 8,0%, **kultúra a umenie** – 7,1%, **vzdelávanie a výskum** – 4,4%, **sociálne služby** – 4,7%, **rozvoj obcí, regiónov a bývaní** – 3,5%, **zdravotníctvo** – 2,4%, **odborné organizácie** – 2,9%, **obhajoba záujmov občanov** – 2,2%, **nadácie a fondy** – 1,3%, **medzinárodné aktivity** – 0,3%, **Iné** – 0,1%. (In: Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu, 2002)

Typológia dobrovoľníctva

Z hľadiska zapájania ľudí do činnosti vykonávanej dobrovoľne, z vlastnej vôle, môžeme hovoriť o nasledovných typoch činnosti:

- dobrovoľnícka činnosť ako **susedská alebo občianska výpomoc**, ktorá sa orientuje hlavne na rodinu, príbuzenstvo alebo susedstvo,
- dobrovoľnícka činnosť ako **dobrovoľníctvo vzájomne prospešné**, ktoré sa realizuje v rámci komunity vytvorenej v obci, okolo fary, športového klubu a pod.,
- dobrovoľnícka činnosť ako **verejne prospešné dobrovoľníctvo**, na ktorom sú založené neziskové organizácie alebo dobrovoľnícke centrá. Vyznačuje sa podobnými rysmi ako občianska výpomoc, ale zároveň je charakterizované aj ďalšími znakmi, ako napríklad rolou dobrovoľníka. Nezisková organizácia tu vystupuje v pozícii poskytovateľa príležitostí k dobrovoľnej činnosti (Tošner a Sozanská, 2002).

Ak hovoríme o typoch dobrovoľníctva, jednou z jeho foriem je aj **dobrovoľná služba**. Ide o dlhodobý záväzok vykonávať dobrovoľnícku činnosť často mimo krajiny, v ktorej dobrovoľník žije. Vysielaním

dobrovoľníkov do zahraničia sa venujú konkrétne organizácie, ktoré posielajú dobrovoľníkov na „pracovné tábory“, študijné, či vzdelávacie pobyty v humanitárnych alebo ekologických organizáciách. (Druhy dobrovoľníctví. 2005)

Typy dobrovoľníkov

V dobrovoľníckej praxi na Slovensku sa stretávame s tromi základnými typmi dobrovoľníkov: 1. **ľudia pracujúci v organizáciách bez akejkoľvek finančnej odmeny**, 2. **odborníci, ktorí poskytujú vysoko špecializované služby a sú ohodnotení symbolickou odmenou** (právnici, terapeuti, prekladatelia), 3. **členovia správnych rád organizácií**. (Pracovný materiál Levočskej skupiny in Mydlíková a kol. 2002)

Sociálny profil dobrovoľníkov na Slovensku je takýto:

- Dobrovoľníctvo vykonávajú rovnako ženy aj muži
- V priemere 50% dobrovoľníkov tvoria ľudia strednej generácie (od 39 – 59 rokov), 40% mladí ľudia vo veku do 30 rokov, a nad 60 rokov vykonáva dobrovoľnú činnosť asi 42% ľudí
- Čo sa týka vzdelania, najvyšší podiel dobrovoľníckych aktivít je medzi vysokoškolsky vzdelanými ľuďmi, klesá priamo úmerne so znižovaním stupňa dosiahnutého vzdelania
- Podiel dobrovoľníkov je o niečo väčší u ženatých a vydatých (50%), slobodní dobrovoľníci tvoria 40%, ovdovení 37% a rozvedení 35%
- Dobrovoľníkmi sú ľudia pravidelne navštevujúci bohoslužby
- Obyvatelia vidieka vo väčšej miere (55 %) ako mestská populácia (41%)

Postoj verejnosti k dobrovoľníctvu

Ako sme už spomenuli, postavenie dobrovoľníctva v spoločnosti odráža aj názor verejnej mienky získaný prostredníctvom už spomínaného výskumu, ktorá nám poskytuje zaujímavé poznanie:

- Viac ako polovica opýtaných súhlasí s názorom, že dobrovoľníctvo často supluje a vyplňa „biele miesta“ zanedbané štátom

- Dobrovoľníctvo vo vedomí ľudí predstavuje prácu, ktorá nie je profesionálne pokrytá odborníkmi
- Ľudia majú väčšinou dobrú skúsenosť s prácou dobrovoľníkov
- Čas na dobrovoľníctvo nemá polovica opýtaných
- Skoro polovica respondentov by sa zapojila do dobrovoľníckych aktivít, keby boli o to požiadaní
- Dobrovoľníctvo pre opýtaných predstavuje určité obohatenie života
- Vysoko je zastúpené presvedčenie, že dobrovoľnícka činnosť by mala byť náplňou života každého človeka aspoň na určitý čas.

Pri uvažovaní nad týmito zisteniami sa obzvlášť stotožňujeme s posledným z uvedených názorov, a teda že by dobrovoľníctvo malo byť súčasťou života každého človeka aspoň na určitý čas. Ideálne by však bolo, keby sa práca vykonávaná dobrovoľne, stala súčasťou životného štýlu ľudí a nebola chápaná ako niečo nezvyčajné.

Z osobnej skúsenosti môžeme potvrdiť, že hodiny venované práci, ktorú človek robí s vedomím jej užitočnosti a potreby pre druhých, sú veľkým obohatením.

2. 3. 2 Dobrovoľníctvo a legislatíva

Definície dobrovoľníctva, ako aj jeho právna úprava sú v rôznych krajinách odlišné. Právnu úpravu dobrovoľníctva môžeme považovať za jeden zo základných prostriedkov kvalitného fungovania a rozvoja dobrovoľníckej práce.

Dobrovoľníctvo na Slovensku nie je zatiaľ legislatívne upravené na rozdiel od susednej Českej republiky, kde 1. januára 2003 nadobudol účinnosť **zákon č. 198 / 2002 Sb., o dobrovoľníckej službe**. Zákon zakotvuje niekoľko nových pojmov, ako napríklad dobrovoľník, dobrovoľnícka služba, vysielajúca a prijímajúca organizácia. Cieľom tohto zákona je legislatívna podpora dobrovoľníctva a zdôraznenie jeho dôležitosti a potreby. Štát sa predstavuje ako podporovateľ a ochranca dobrovoľníckych aktivít a dobrovoľníkov.

Zákon prináša systém organizácie štátom podporovanej dobrovoľníckej služby, ktorý je postavený na troch pilieroch, ktorými sú: **1. vysielajúca organizácia** (neštátna nezisková organizácia – občianske združenie, všeobecne prospešná spoločnosť, cirkev alebo cirkevná právnická osoba) chrániaca dobrovoľníka voči organizácií prijímajúcej, **2. dobrovoľník**, **3. prijímajúca organizácia** využívajúca dobrovoľnícku službu.

Zákon ďalej člení dobrovoľnícku službu na **krátkodobú** a **dlhodobú**, ktorá trvá viac ako 3 mesiace. (Zákon o dobrovoľníckej službe. 2005)

Pri vysielaní dobrovoľníkov do zahraničia v rámci dobrovoľnej služby sa každá organizácia, ktorá sa touto činnosťou zaoberá, riadi právnymi úpravami svojich krajín, ako aj medzinárodnými bilaterálnymi a multilaterálnymi zmluvami. Väčšina európskych krajín má nejakým spôsobom upravenú dobrovoľnícku službu, v legislatívnom systéme existujú zákony alebo vyhlášky. (Adameová, 2004)

2. 4 Motivácia k dobrovoľníctvu

„Ľudské správanie je vedome, či nevedome zamerané na dosiahnutie určitého cieľa, a ako také sa vyznačuje určitou intenzitou a trvaním v čase (pokiaľ nie je dosiahnutý pôvodný alebo náhradný cieľ). V psychológii sa tieto procesy, ktoré determinujú zameranie, silu a trvanie chovania, označujú ako **motivácia**“ (Nakonečný, 2000, s.98).

Motív potom podľa Nakonečného (2000) vyjadruje obsah uspokojenia, ktorý vedie k redukcii potreby, teda stavu nedostatku. Motívy sú tak vlastnou psychologickou príčinou správania a vysvetľujú, prečo sa jedinec správa tak, aby niečo dosiahol.

Abraham Maslow vypracoval spôsob posudzovania ľudských potrieb na základe päťstupňovej pyramídy. Potreby rozdelil na **1.fyziologické** (smäd, hlad, potreba tepla), **2. potrebu bezpečia** (ochrana pred nebezpečenstvom alebo ublížením), **3. sociálne potreby** (priateľstvo, pocit príslušnosti, byť prijímaný), **4. potrebu pozitívneho názoru na seba samého** (sebaúcta, postavenie, autorita) a **5. potrebu**

sebarealizácie (rozvoj vlastných schopností). Podľa tejto schémy možno potreby vyššieho stupňa uspokojiť až po uspokojení nižších potrieb. Z hľadiska pohnútok, ktoré vedú k dobrovoľníckej práci, býva najčastejším dôvodom **potreba kontaktov s inými ľuďmi a prekonávanie pocitov osamelosti**. Dobrovoľníctvo tak uspokojuje prirodzenú potrebu patriť do skupiny. No vo svetle Maslowovej teórie môže dobrovoľnícka činnosť uspokojovať aj ďalšie potreby vyššieho stupňa. (Ochmanová, Jordan, 1997)

Kovačič (2002) uvádza, že zdrojom aktivity človeka, jeho správania, sú jeho vnútorné motívy s podstatnými zložkami a silami, ktorými sú:

- **Hnacia, aktivačná, energizujúca zložka**, ktorá je charakterizovaná zvýšenou aktivitou, napätím a nepokojom. Organizmus má tendenciu udržiavať sa v stave rovnováhy a neustále obnovovať priaznivé prostredie vo svojom vnútri, a tým si zabezpečovať stabilitu a rozvoj.
- **Smerová zložka**, ktorá je charakterizovaná reguláciou a obsahom konania, zameranie činnosti. Ide tu o postoje, záujmy, hodnotovú orientáciu, profesijné smerovanie. Na základe hodnôt túži človek napríklad po založení prosperujúcej firmy alebo po misijnom diele v zaostalých krajinách.
- **Cieľová zložka** je charakterizovaná ašpiráciou a úsilím dosiahnuť vytýčený cieľ, ide o vôľové konanie a ašpiračné úsilie. Ciele človeka závisia od jeho hodnotovej orientácie a kvality jeho osobnosti, súvisia s jeho ideálmi, motívmi, aktivujú jeho správanie a činnosť .

Dôvody, pre ktoré sa ľudia zapájajú do dobrovoľníckej činnosti sú podľa ich slov takéto: pomoc druhým ľuďom, môcť vykonať niečo pre vec, ktorú považujú za dôležitú, z radosti/zábavy, z náboženských/morálnych dôvodov, pre dobro dieťaťa, člena rodiny, priateľa, pre získanie nového pohľadu na niektoré veci, potreba cítiť sa užitočný, potrebný, získať prestíž, rešpekt, možnosť, ako predísť núde, byť za niečo zodpovedný, získať skúsenosti pre nové zamestnanie, byť s priateľmi, ktorí sú tiež

dobrovoľníkmi, stretnúť sa s potenciálnymi zamestnávateľmi, alebo obchodnými partnermi. (SAIA – SCTS, 1998)

Uvedené dôvody potvrdzujú aj nasledovné poznatky z psychológie.

M. Argyle, ktorý sa zaoberal problematikou sociálnej motivácie, sa zamýšľal nad otázkou, prečo ľudia vyhľadávajú sociálne vzťahy a v sociálnych situáciách rôzne ciele. Na túto druhú otázku odpovedá, že ľudia hľadajú v sociálnych situáciách špecifickejšie ciele, ako je priateľstvo, vedenie, moc, obdiv, pomoc v činnosti. (Nakonečný, 2000)

2. 5 Pozitívny prínos dobrovoľníctva

Pozitíva, ktoré dobrovoľníctvo prináša sme rozdelili do 4 kategórií:

- 1) Jedným z pozitív dobrovoľníctva je **proces upozorňovania na negatívne spoločenské javy**, ktoré vyžadujú pozornosť a aktivitu zacielenú na ich elimináciu a odstránenie. Príkladom sú mnohé organizácie, ktoré aj prostredníctvom dobrovoľníckej práce otvorili diskusie k problémom marginalizovaným, či tabuizovaným. Práve dobrovoľníci boli tí, ktorí začali ako prví realizovať praktickú pomoc ľuďom, ktorých životná situácia priviedla do situácií ťažko zvládnuteľných, pre mnohých až neriešiteľných.
- 2) Vo všeobecnosti platí, že akákoľvek oblasť spoločenského, ekonomického, či kultúrneho života zaznamenáva najväčší rozvoj v čase pokoja, bez existencie vojenských konfliktov a pri možnosti realizácie občianskych iniciatív. Dobrovoľníctvo sa tak stáva významným faktorom obohacovania jednotlivých kultúr, výmenou medzikultúrnych poznatkov, odlišností a skúseností. Prezentuje sa ako **prostriedok spolupráce, vzájomnej komunikácie a spájania ľudí** rôznych národností a etnickej príslušnosti, ktorých prínosom môžu byť nové prístupy k riešeniu konkrétnych, či globálnych problémov. Zároveň je priestorom pre rozvoj demokratických a humanistických myšlienok a princípov, ako je tolerancia, úcta k iným ľuďom bez akejkoľvek diskriminácie, rešpektovanie ľudskej osobnosti a dôstojnosti, sloboda.

- 3) Na úrovni organizácií, ktoré využívajú bohatý potenciál dobrovoľníctva, je jeho pozitívom aj **obohatenie tradičných pracovných postupov o nové, invenčné metódy riešenia problémov**, ako aj o komplex zručností, vedomostí a skúseností vyplývajúci z osobnostnej a profesijnej rôznorodosti dobrovoľníkov.
- 4) Pre samotných realizátorov – dobrovoľníkov je **prostriedkom sebarealizácie, rozvoja vlastnej osobnosti, schopností a zručností, ako aj cestou k vyjadreniu tvorivých a kreatívnych myšlienok**. Vytvára celý rad možností pre nadväzovanie sociálnych kontaktov, vzájomnú komunikáciu a spoluprácu a jeho význam spočíva aj v zmysluplnom využívaní voľného času, najmä v komunite mladých. Skúsenosti, ktoré dobrovoľníci nadobudnú počas dobrovoľníckej práce, by mohli byť cenným vkladom pre ich budúce pracovné uplatnenie.

Slovenská realita sa ale v tomto smere javí úplne opačne, čo nám potvrdzujú aj výsledky výskumu agentúry AKO, ktorá zmapovala názory personalistov na dobrovoľníctvo, ako jedno z možných kritérií, ktoré ovplyvňuje výber zamestnancov. Z výskumu vyplynulo, že uchádzači o zamestnanie často v životopisoch neuvádzajú skúsenosti s dobrovoľníckou prácou, takže dobrovoľníctvo preto nie je často zohľadňovaným kritériom. V porovnaní s inými kritériami je personalistami hodnotené ako menej dôležité, na druhej strane však vo všeobecnosti predpokladajú skôr jeho pozitívny vplyv. U dobrovoľníkov predpokladajú vyššiu úroveň altruizmu a záujmu o druhých, zodpovednejší prístup k riešeniu problémov, väčšiu schopnosť tímovej spolupráce, sociálne a komunikačné zručnosti (otvorenosť, empatia), organizačné schopnosti. (Záhradníková, 2005)

Aj závery z výskumu agentúry AKO potvrdzujú známy fakt, že dobrovoľníctvo na Slovensku je v porovnaní s inými krajinami stále slabo oceňované. Myslíme si, že účinným prostriedkom na zviditeľnenie dobrovoľníckej činnosti by mohol byť aj prístup zo strany samotných dobrovoľníkov, ktorí by sa mohli bez akýchkoľvek zábran prezentovať aj dobrovoľníckymi skúsenosťami. Potvrdili by tak existenciu mnohých

pozitív, ktoré dobrovoľnícka práca človeku poskytuje, a ktoré možno úspešne využiť aj v budúcom zamestnaní. Tento názor potvrdzuje aj 40% oslovených respondentov, ktorý dobrovoľníctvo považujú za prostriedok vzostupu na spoločenskom a pracovnom rebríčku. (podľa agentúry FOCUS, 1998) Zároveň by tak mohli prispieť k šíreniu osvedy v oblasti dobrovoľníctva a motivovať iných, „potenciálnych“ dobrovoľníkov.

3 DARCOVSTVO

3. 1 Základné pojmy

Pojem darcovstvo sa často spája s ďalšími súvisiacimi pojmami, ako sú charita, dobročinnosť, filantropia, sponzorstvo a už spomínané dobrovoľníctvo. Ich význam nie je medzi verejnosťou dostatočne známy a často dochádza k ich zamieňaniu a nesprávne vysvetleniu.

Tošner a Sozanská uvádzajú, že „dobročinnosť môžeme rozdeliť na dve formy, a to na darcovstvo a dobrovoľníctvo“ (2002, s.36).

Podľa Strečanského (In: Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie, 2000) je vysvetlenie týchto pojmov takéto:

Dobročinnosť je pojem všeobecný a označuje rôzne aktivity motivované láskou k blížnemu a snahou pomôcť človeku, ľuďstvu alebo svetu, ide teda o konanie dobra. Jednu z foriem dobročinnosti potom predstavuje **darcovstvo**, ktoré môže byť v podobe *materiálnej* (vecné dary), *finančnej* (peňažné dary) alebo môže mať i podobu *časovú* (darovanie času prostredníctvom práce, rady, pomoci). Tradičnejším pomenovaním darcovstva je **charita**, ktorá sa spája so zdôrazňovaním pomoci blížnemu a snaží sa zmierňovať utrpenie, biedu a pomáhať v núdzi. Naopak modernejším poňatím darcovstva je **filantropia**, ktorá sa snaží riešiť problémy spoločnosti prostredníctvom vzdelávania a rozvojom ľudí, ktoré majú prispieť k tomu, aby si sami vedeli pomôcť a neboli odkázaní na almužny. Pojem **sponzorstvo** sa spája s podporou rôznych neziskových aktivít, obvykle výmenou za propagáciu mena sponzora.

Centrum pre filantropiu (2005) uvádza, že filantropia a charita sú formy darcovstva, ale motivácie a očakávania darcov sú odlišné. Z toho vyplývajú dva typy dávania: filantropické a charitatívne.

Filantropické dávanie označuje dávanie, ktoré vychádza z princípu „nedaj rybu, ale nauč chytať ryby, prípadne daruj udicu, či rybník“, čiže ide o dávanie rozvojového typu zdôrazňujúce vzdelávanie, kultúru a sociálne inovácie.

Charitatívne dávanie je potom smerované na pomoc ľuďom v núdzi a na zmierňovanie nerovností.

Veľký slovník cudzích slov vysvetľuje pojem **filantropia** ako „ľudomilnosť, dobročinnosť, ako snaha jednotlivcov zmierňovať ľudskú biedu“ (2000, s. 379).

Filantropom je potom „ľudomilný, dobročinný človek, ľudomil“ (2000, s. 379).

Pôvod slova „filantropia“ je grécky. Je syntézou slov philien (milovať) a anthropos (človek). Vyjadruje snahu človeka pomôcť iným a zmierniť ich biedu, ľudomilnosť alebo dobročinnosť. (Centrum pre filantropiu, 2005)

Charita podľa Veľkého slovníka cudzích slov znamená „v kresťanstve lásku k blížnemu, dobročinnosť“ (2000, s. 509).

Pojem charita pochádza z latinského slova caritas, carus (drahý, vážnosť, priazeň). (Majdúchová, 1997)

V používaní týchto pojmov medzi jednotlivými autormi môžeme nachádzať rozdiely. Šóřs dáva napríklad nasledujúce odporúčanie: „Aj keď obsahové rozdiely medzi pojмами „charita“ a „filantropia“ nie sú veľké, odporúčam radšej používať termín „filantropia“, lebo je obsahovo širší, nie je spojený tak výrazne s činnosťou rôznych cirkví a náboženských spoločností“ (In: Šiklová In: Filantropie v České republice a účast občanů na věcech veřejných, 2000, s. 81)

3. 2 Historické pozadie charity a filantropie

Na úvod musíme uviesť, že charita a filantropia a ich história idú „ruka v ruke“ s vývojom dobrovoľníctva, keďže tieto pojmy sú veľmi príbuzné, čo dokazuje aj ich vysvetlenie v predchádzajúcej kapitole.

Dávanie a dary predstavovali od začiatku ľudskej civilizácie prirodzenú súčasť života. Dary boli súčasťou rituálu pri stretnutiach rôznych kultúr a kmeňov. No okrem zdvorilostného charakteru sa nám v súvislosti s darmi otvára **otázka reciprocity**.

V starovekých spoločnostiach nadobúdala princíp reciprocity podobu tzv. **záväzného daru**, ktorý bol nositeľom nadprirodzenej energie. Mohol sa stať nebezpečným, ak by nedošlo k jeho opätovaniu v rovnakej

hodnote. Neskôr bol dar zárukou za pomoc z transcendentna. **Obeta** bola ďalšou formou reciprocity, pričom znamenala prostriedok komunikácie a uzmierovania s božstvom. Aristoteles vnímal dávanie ako **občiansku cnosť** a nie ako povinnosť vyplývajúcu od bohov. Zdôrazňoval zároveň praktický rozmer dávania, a teda že sa správne sumy majú dávať na správny účel. Princíp reciprocity nachádzame aj v kresťanstve, no svätý Augustín vylučuje akýkoľvek skrytý záujem niečo si pre seba vyprosiť, resp. vykúpiť sa z hriechu darom alebo almužnou. V stredoveku sa však tento vzťah medzi darom a motiváciou k darovaniu presunul do roviny **predávania odpustkov**, čo viedlo k deformácii darovania. Naopak pôsobenie a činnosť mnohých rádov v stredoveku bolo príkladom nezištnej služby bližnému, ktorým vyjadrovali svoju službu Bohu.

(Strečanský In: Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie, 2000)

Keď máme na mysli dávanie v spojení s pomocou bližnému v núdzi a s charitou, môžeme povedať, že najmä v Európe má svoje korene spojené s kresťanstvom. Ako píše Šiklová (In: Filantropie v České republice a účast občanů na věcech veřejných, 2000), pápeži a biskupi už v 6. storočí pripomínajú filantropickú povinnosť v spojitosti s akousi susedskou pomocou bližným.

Charita sa spájala najmä s pomocou a starostlivosťou o chudobných a chorých. Pomoc chudobným a núdnym v stredoveku bola poskytovaná hlavne prostredníctvom cirkvi a kláštorov, neskôr sa však význam cirkvi na pôde charity oslabil, pretože sa v boji s chudobou javila ako neúčinná a nedostatočná.

V 19. storočí filantropia dopĺňala chýbajúcu sociálnu stránku v oblasti zdravotníctva, školstva a sociálnej starostlivosti, pretože nebolo bežné, aby sa o tieto záležitosti staral štát. Filantropia sa zároveň považovala za cnostné, mravné a prospešné správanie. Filantropické hnutia a jednotliví filantropi v druhej polovici 19. storočia odmietali princípy „tradičnej charity“, ktorá podľa nich problém nerieši. Snažili sa o „efektívne riešenie“ problému zdôrazňovaním vzdelávania a všeobecného blaha. Takéto reformátorské a progresivistické hnutia boli prítomné v Európe, no najmä v **USA**, kde treba hľadať **korene modernej filantropie**. Začiatok

20. storočia bol v USA poznačený rýchlym rastom, ktorý priniesol akumuláciu majetku jednotlivcom a ich rodinám. Symbolmi tejto doby sú napríklad Henry Ford, W. Mellon, John Rockefeller alebo Andrew Carnegie, ktorý zdôrazňoval povinnosť bohatých pomáhať druhým tak, aby boli neskôr schopní sami si pomôcť. Varuje zároveň pred pomocou, od ktorej by sa prijímatelia mohli stať závislými. (Strečanský In: Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie, 2000)

Centrum pre filantropiu (2005) dodáva, že na vtedajšie pomery darovali netradičným spôsobom a na netradičné ciele. Mali určitú víziu, darovali dlhodobo a prezieravo s cieľom zmeniť život ľudí k lepšiemu. Časť svojho majetku určili na investovanie a vo forme základín sa ich dar spravuje až dodnes a výnosy sú určené na filantropické ciele.

Poznanie historických súvislostí potvrdzuje, že **cieľom charity je hlavne pomoc a odstránenie núdze poskytnutím prostriedkov** a **filantropia sa** na druhej strane **snaží riešiť problémy ľudí tým, že ich naučí prevziať za seba zodpovednosť a snažiť sa nájsť riešenia svojich vlastných problémov.**

3. 3 Filantropia a súčasnosť

Situácia na poli darovstva je veľmi rozmanitá a závisí od viacerých faktorov, ktoré na ňu vplyvajú, ako sú napríklad historické pozadie darovstva v jednotlivých krajinách, úroveň občianskeho povedomia v oblasti darovania, ekonomická, politická a sociálna situácia.

Strečanský (In: Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie, 2000) hovorí o dvoch rozdielnych koncepciách štátu a dôsledkoch pre filantropiu, konkrétne tým myslí USA a Európu. **USA** predstavovali oproti kontinentálnej Európe vždy **liberálnejší svet**, čo sa týkalo politiky alebo ekonomiky. Štát ponechával väčší dôraz na vôľu jednotlivca, rodiny a obce ako na vôľu štátu. Naopak **európske štáty** sú charakteristické **silným postavením štátu**, najmä čo sa týka služieb poskytovaných občanom. Z toho vyplýva, že ak štát zabezpečuje všetko, stráca sa iniciatíva ľudí urobiť niečo pre seba, pomôcť si vlastnými silami. Na druhej

strane, čím je štát slabší, tým je väčšia viera v schopnosti obyvateľstva, tým väčší priestor sa vytvára pre poskytovanie podpory zo strany bohatších.

Na základe týchto skutočností môžeme vidieť a porovnať hlavný rozdiel v stave filantropie medzi USA a Európou. V súčasnosti sa síce aj v Európe rozvíjajú a podporujú filantropické aktivity, no svoje silné postavenie a tradíciu majú hlavne v USA, ktorá sa začala už so zakladaním prvých osád anglickými kolonizátormi. Tí sa museli sami postarať o to, čo pre nich v Európe zabezpečil štát.

Potvrdzujú to aj slová Bakera: „Štúdium histórie donorstva v USA poukazuje na mnohé veľmi zaujímavé fakty a spoločenské charakteristiky. Napríklad v období ekonomickej krízy v tridsiatych rokoch darovali Američania na podporu cirkvi, či charity vyšší podiel svojich príjmov, než v čase silnej prosperity v rokoch 90 – tych. Napriek kríze a vlastným finančným problémom pociťovali Američania väčšiu zodpovednosť pomáhať druhým. V tom čase neboli zvyknutí očakávať sociálnu pomoc od štátu“ (2004).

Filantropia nemá v súčasnosti podobu almužníctva, ale sa premieta do ucelenej koncepcie dobrovoľníctva a na mnohých univerzitách sa vyučuje ako samostatný študijný odbor (napríklad Indiana University, Center on Philanthropy, USA). Je zároveň aj súčasťou mnohých programov medzinárodných organizácií, ako napríklad Svetovej zdravotníckej organizácie, či Svetovej banky. (Šiklová In: Filantropie v Českej republike a účasť občanů na věcech veřejných, 2000)

Filantropia sa stále viac vzdďaľuje od tradičnej charity. Novodobí filantropi, ako napríklad George Sőrös, či Bill Gates ju spájajú s tzv. „**venture philanthropy**“ prístupom. Ide o takú formu filantropie, kedy **darca invenčným prístupom podporuje aktivity, ktoré vedú k dlhodobému vyriešeniu problémov ľudí v núdzi, či k zlepšeniu kvality života v komunitách.** Zásadnou podmienkou daru je to, aby nevznikla závislosť obdarovaného na darcových prostriedkoch. (Centrum pre filantropiu, 2005)

Filozofia novodobej filantropie vychádza z myšlienky, že filantropická organizácia poskytne peniaze predovšetkým takej organizácii, ktorá vypracuje projekt, z ktorého bude jasné, načo budú darované peniaze použité a zároveň sa predpokladá, že časť finančných prostriedkov si zabezpečí organizácia z vlastných zdrojov. Pretože ak venuje človek (alebo skupina, minorita, škola a pod.) určitú čiastku zo svojho, bude s týmito prostriedkami lepšie hospodáriť. Takáto filantropia potom vedie k iniciatívnosti a nespoliehaní sa na pomoc od štátu. (Šiklová In: Filantropie v České republice a účast občanů na věcech veřejných, 2000)

Na priblíženie súčasného stavu darcovstva vo svete nám slúži nasledovná tabuľka č. 2, ktorá porovnáva množstvo darovaných finančných príspevkov a dobrovoľnej práce jednotlivcov neziskovému sektoru v rozličných krajinách. Zistenia uvedené v tabuľke sú závermi medzinárodného porovnávacieho výskumu neziskového sektora z 24 krajín sveta. (In: Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu, 2002)

Z tabuľky vidíme, že dobrovoľnícka práca prevažuje súkromné peňažné dary priemerne v pomere 2:1.

Tabuľka č. 2: Porovnanie stavu dobrovoľníctva a darcovstva
v jednotlivých krajinách

Krajina	Dobrovoľníctvo	Darcovstvo
Priemer 24 krajín	65%	35%
<i>Nemecko</i>	94%	6%
<i>Švédsko</i>	91%	9%
<i>Holandsko</i>	91%	9%
<i>Francúzsko</i>	91%	9%
<i>Fínsko</i>	88%	12%
<i>Taliansko</i>	88%	12%
<i>Rumunsko</i>	82%	18%
<i>Austrália</i>	78%	22%
<i>Rakúsko</i>	78%	22%
<i>Belgicko</i>	78%	22%
<i>Japonsko</i>	78%	22%
<i>Veľká Británia</i>	76%	24%
<i>Argentína</i>	73%	27%
<i>Mexiko</i>	69%	31%
<i>Írsko</i>	67%	33%
<i>Česká republika</i>	62%	38%
<i>USA</i>	60%	40%
<i>Španielsko</i>	59%	41%
<i>Kolumbia</i>	47%	53%
<i>Izrael</i>	44%	56%
<i>Brazília</i>	38%	62%
<i>Maďarsko</i>	16%	84%
<i>Peru</i>	11%	89%
Slovensko	10%	90%

3. 3. 1 Úroveň darcovstva na Slovensku na základe výskumov verejnej mienky

Vývoj darcovstva a jeho súčasný stav na Slovensku je vo veľkej miere ovplyvnený minulosťou spojenou s komunistickým režimom, ktorý akékoľvek aktivity podobného druhu zaznával. Dôvera v tieto aktivity je ešte aj dnes pomerne nízka a jej obnovenie je náročné. Napriek tomu, je darcovstvo v porovnaní s dobrovoľníctvom na Slovensku viac rozšírené (čo ukazuje aj tabuľka o porovnaní dobrovoľníctva a darcovstva).

Na základe prieskumu verejnej mienky, ktorý uskutočnila agentúra FOCUS v roku 1996 sa dozvedáme, že v roku **1995** uviedlo **56% respondentov**, že darovali peniaze na zbierku alebo pre činnosť niektorej mimovládnej organizácie. 42% respondentov nedarovalo nič a 2% nevedeli, resp. nechceli odpovedať. Tí, ktorí darovali nejaké peniaze na

zbierku alebo činnosť mimovládnej organizácie sa zároveň vyznačovali zvýšenou dobrovoľníckou činnosťou. Spomedzi darcov vykonávalo dobrovoľnícku činnosť 21%, spomedzi tých, ktorí nič nedarovali iba 5%.

(Bútorová, Bútor, 2004)

V roku **1997** venovalo peňažný dar už **82,2%** opýtaných, teda viac, ako v roku 1995.

Oblasti podpory

Oblasti, na ktoré respondenti najviac finančne prispievali v roku 1997: **náboženské účely** – 30%, **zdravotníctvo** – 11%, **nadácie a fondy** – 10%, **sociálne služby** – 9%, **vzdelávanie a výskum** – 8%, **šport a rekreácia** – 5% a **kultúra a umenie** – 4%. Nemožno zabudnúť na to, že ľudia darujú aj dary materiálne, aj keď sú zriedkavejšie. Najčastejšie smerujú takéto dary do oblasti sociálnych služieb, zdravotníctva a náboženstva. (Výskum agentúry FOCUS,1998 In: Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu, 2002)

Na porovnanie oblastí, do ktorých darcovia prispievali vo Veľkej Británii, nám informácie poskytuje výskum britskej The Charities Aid Foundation zo začiatku 90 – rokov. Najviac dospelých Britov (35%) prispelo ročne na kostolnú zbierku, druhou najrozšírenejšou formou je príspevok na činnosť školských a predškolských zariadení (25% opýtaných), 17% prispelo na záchranu konkrétneho človeka a na benefičnom plese alebo koncerte sa za posledných 12 mesiacov zúčastnilo 12% respondentov. (Bútor In: Čítanka pre neziskové organizácie, 1998)

Z týchto porovnaní vidíme, že darcovstvo, ktoré smeruje k podpore náboženských aktivít, je reprezentované najväčším počtom darcov na Slovensku, ako aj vo Veľkej Británii. Aj z tohto dôvodu sme sa rozhodli v praktickej časti diplomovej práce venovať pozornosť aj darcovstvu cirkvi.

Typ prijímajúcej organizácie

Na základe typu prijímajúcej organizácie smerovali peňažné dary v roku 1997 na Slovensku najčastejšie do: **občianskych združení a nadácií** (oblasť športu a rekreácie, kultúry a umenia, životného prostredia), **kostolov a iných bohoslužobných miest** (výlučne na otázky

náboženstva), **organizácií miestnej samosprávy** (najmä oblasť životného prostredia), **organizácií miestnej štátnej správy** (oblasť vzdelávania a výskumu).

Okrem spomínaných organizácií prispievali respondenti aj odborárskym organizáciám, organizáciám blízok politickej strane, organizáciám, ktoré podporujú a regulujú podnikanie a na iné organizované alebo neorganizované dobrovoľnícke aktivity. (výskum agentúry FOCUS, 1998 In: Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu, 2002)

Štruktúra darov podľa jednotlivých zdrojov na Slovensku je takáto: 59% darov smeruje **od organizácií a firiem**, 35% **od jednotlivcov** a 6% **od nadácií**. V súvislosti s týmito zisteniami je zaujímavé porovnanie situácie v USA, kde jednotlivci tvoria až 79% darcov, nadácie 8%, závety 7% a organizácie 6%. (In: Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie, 2000) Z uvedených faktov predpokladáme, že filantropické povedomie občanov USA je vyššie v porovnaní s obyvateľmi Slovenska, čo možno vysvetliť odlišným historickým pozadím vývoja spoločenskej a politickej situácie v týchto krajinách.

V poslednom období zaznamenávame aj na Slovensku náznaky zo strany bohatých jednotlivcov orientovať sa na charitu. Viacero známych osobností založili charitatívne organizácie a existujú už aj fondy zriadené jednotlivcami. Okrem pozitívneho smerovania sa však stretávame aj s negatívnymi trendami. Ide hlavne o pretrvávajúcu nedôveru voči nadáciám s nakladaním s prostriedkami, nízke resp. skôr minimálne darcovstvo formou závetí a odkazov. (Strečanský In: Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie, 2000)

V súčasnosti zdôrazňuje dôležitosť dobročinnosti na Slovensku **59% respondentov, podľa ktorých je potrebné dnes darovať viac ako pred piatimi rokmi**. 55% opýtaných nesúhlasí s názorom, že dávanie na charitu patrí minulosti, ale 21% sa s ním stotožňuje. 60% respondentov súhlasí a 30% nesúhlasí s tvrdením, že ako občania cítia morálnu potrebu prispievať na dobročinné účely.

Najväčšiu skupinu darcov tvoria „obyčajní ľudia“, ktorí nemajú veľa, ani málo. Nie sú „za vodou“, ani v „núdzi“. Často ich k tomu vedie ich

životná skúsenosť, oslovenie zo strany priateľa, alebo rodinná tradícia. Preto sa rozhodnú podporiť neziskovú organizáciu vo svojej komunite, ktorej dôverujú a poznajú jej prácu. Podľa prieskumu agentúry FOCUS z roku 2001, každá tretia domácnosť na Slovensku prispela finančným alebo vecným darom na verejnoprospešný účel a 70% týchto darov sa pohybuje v rozmedzí od 500 do 2000 Sk za rok. (Centrum pre filantropiu, 2005)

3. 3. 1. 1 Korporatívna filantropia

Zaujímavým fenoménom na súčasnom poli slovenskej filantropie sú stále viac sa rozširujúce filantropické aktivity organizácií a firiem, čo potvrdzujú aj zistenia uvedené v predchádzajúcej kapitole hovoriace o tom, že najviac darov smeruje práve od organizácií a firiem. V „priestore“ filantropie tak môžeme hovoriť aj o **firemnej** alebo **korporatívnej filantropii súvisiacej so sociálne zodpovedným správaním podnikateľských subjektov**.

Na základe zistených výsledkov sociologického výskumu, realizovaného od októbra 2003 do februára 2004 Inštitútom pre verejné otázky, podporovali skúmané firmy najmä tieto oblasti: **sociálna oblasť, zdravotníctvo, školstvo, šport**. Medzi cieľové skupiny patria hlavne deti, sociálne znevýhodnené skupiny ľudí, mladí ľudia, ale aj lekári. (Majchrák, Marošiová, 2004)

V súvislosti s korporatívnou filantropiou nemožno nespomenúť problematiku **motivácie** k takémuto správaniu. Zo štúdie Fóra darcov zameranej na zmapovanie darcovstva českých podnikov z roku 1998 vyplynulo, že najsilnejším motívom k darcovstvu je **pomoc tým, ktorí ju potrebujú** (47%). Ďalšími dôvodmi pre darcovstvo je **budovanie dlhodobého imidžu** (32%), **vytváranie dobrých vplyvov na okolie** (28%), **posilnenie značky** (23%). Takmer pre tretinu firiem je možnosť **odpisu 2% z daňového základu** motivačná. (NONPROFIT, 2005)

Aj keď sme uviedli situáciu z praxe českých podnikov, predpokladáme, že vzhľadom na podobný spoločenský vývoj Českej a Slovenskej republiky, budú dôvody vedúce k darcovstvu približne rovnaké.

Korporatívna filantropia má aj svoju problematickú stránku. Podľa Hlavatej „sa firmy vyhýbajú potrebným, ale tzv. „nepopulárnym“ alebo „kontroverzným“ oblastiam, ktorým sa často neziskové organizácie venujú: napríklad drogy, kriminalita, väznenstvo, bezdomovci, ľudské práva, korupcia a pod. Firmy by mali zvážiť, či chcú svojim darcovstvom „lepíť diery“ v štátnom rozpočte a dávať na činnosti, ktoré zaisťuje štát a nemá na ne dosť peňazí, alebo či sa chcú pustiť na cestu „venture philanthropy“ alebo podporovať napr. nové účinné metódy v sociálnej práci, na ktoré štát nechce, alebo nemôže prispievať“ (2005).

3. 4 Motivácia k darcovstvu

Napriek dôležitosti darovania medzi jednotlivcami v našej spoločnosti, vieme o tejto otázke z empirického pohľadu pomerne málo. Viac výskumov sa venovalo darom charitatívnym. Tento typ obdarovávanía je obzvlášť zaujímavý, pretože tu vo väčšine prípadoch neplatí princíp reciprocity, alebo funguje nepriamo. (Lea, Tarpy, Webley, 1994)

Existujú určité faktory, ktoré majú na obdarovávanie vplyv. Jedným z nich je **altruizmus**. Ako píše Lea, Tarpy, Webley : „ľudské správanie je skutočne z veľkej časti založené na vlastnom záujme, ale necháva aspoň určitý priestor pre nejaký altruizmus“ (1994, s. 352).

Prosociálne správanie je podľa Nakonečného „ďalším konceptom z oblasti motivácie sociálneho správania, ktoré je tiež označované termínom altruizmus“ (2000, s. 105). Nakonečný ďalej hovorí, že altruistické činy existujú, no otázne je to, čím sú motivované, keďže povaha človeka je v podstate egoistická. Altruistické správanie má podľa neho súvislosť s osobnou morálkou, „ktorá je zdrojom motivácie takéhoto správania“ (2000, s. 109).

E. Staub prosociálne správanie hodnotí ako správanie, ktoré prispieva k blahu druhých, a podľa neho je významovo ekvivalentné s termínom altruizmus. Uvádza **znaky altruistického správania** podľa Leedsa:

1. správanie má účel v samom sebe a nie je zamerané na vlastný zisk, 2. správanie je dobrovoľné, 3. správanie spôsobuje dobro. (Nakonečný, 2000)

Niektorí výskumníci sa domnievajú, že altruizmus je stabilným rysom osobnosti, iní zase predpokladajú, že altruizmus reflektuje rysy osobnosti, ako aj situáciu jedinca.

Výskum, zameraný na **altruistické správanie**, ktorý vykonal Sawyer ukázal, že vysokoškolskí študenti vykazujú rôzne stupne altruizmu podľa toho, či sa jedná o skupinu priateľov, cudzincov, či nepriateľov. Na základe tohto výskumu vyplynulo, že ženy sú viac altruistické ako muži, študenti sociálnej práce viac ako iné skupiny a zaujímali sa o blaho iných ľudí bez ohľadu na to, či išlo o cudzincov alebo nepriateľov. Študenti obchodných odborov sa správali najkonkurenčnejšie a vykazovali najnižší stupeň altruizmu. Takéto štúdie ukazujú, že altruizmus môže byť trvalým rysom, ktorý sa dá merať. (Lea, Tarpy, Webley, 1994)

Ďalšími faktormi, ktoré majú vplyv na altruizmus je **miera stresu v spoločnosti**, kedy zvýšený stres v spoločnosti (napríklad v čase katastrofy) zdôrazňuje potrebu vzájomnej závislosti a spolupráce medzi rodinami, **príjem jednotlivca alebo domácnosti** (čím je darca bohatší oproti príjemcovi, tým viac dáva), **cena tovarov** (so stúpajúcou cenou klesá množstvo darov). (Lea, Tarpy, Webley, 1994)

Z pohľadu problematiky motivácie k darcovstvu je zaujímavá otázka **štruktúry darcovstva**, ktorú ponúka Mark Kramer a rozlišuje 3 kategórie darcovstva:

- a) **subjektívne z povinnosti** – je prejavom lojality, sympatií, príslušnosti ku komunite, je neadresné a široké a nepýta sa na konkrétny účel a zhodnotenie prostriedkov
- b) **sociálne** – motivované princípom vedomej reciprocity, ako napríklad reputácia na verejnosti a pod.
- c) **strategické** – snaží sa riešiť problém a darca zisťuje vplyv svojho daru

(In: Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie, 2000)

V súvislosti s darcovstvom sa stretávame s tým, že darca chce zostať v **anonymite** a nechce, aby sa medzi ním a obdarovaným vytvoril vzťah, ktorý môže darca z nejakého dôvodu vnímať ako obťažujúci, ohrozujúci. Snaha zachovať si anonymitu, býva niekedy dôvodom, prečo darca uprednostní skôr celoštátnu akciu na získavanie prostriedkov, (napr. pre telesne postihnutých) pred prejavom účasti na pomoci konkrétnemu postihnutému človeku v jeho vlastnom okolí. (Vstupní texty k třídením seminářům programu CPSI, 2001) Na základe týchto slov sa nazdávame, že zachovanie anonymity môže tiež vplývať na rozhodnutie darovať.

Slovenská realita nám ponúka nasledovné **motívy darcov**:

- darcovia pociťujú morálnu povinnosť k dobročinnosti
- s názorom, že človeka, ktorý prispieva na dobročinné účely vedie k tomu jeho náboženské presvedčenie sa stotožňuje 58% tých, ktorí pociťujú morálnu povinnosť darovať, naopak s týmto názorom nesúhlasí 36% z nich
- s názorom, že človek chce spoločnosti niečo vrátiť súhlasí 45% a nesúhlasí 50% respondentov.

(agentúra FOCUS, 1998)

Podľa výsledkov ankety, ktorú uskutočnil Fond rozvoja Liptova v máji 2002, 47% respondentov už v rôznej podobe niečo darovalo a **pri rozhodovaní darovať** ich ovplyvňuje najviac fakt, **komu dar smeruje** (30% opýtaných) a **účel, na ktorý darujú** (70%). (Dluhá, Marček, 2003)

Náš pohľad sa zhoduje s nasledovnou úvahou: „**Veríme, že pre ľudí je prirodzené pomáhať si, podporovať sa a obdarovávať sa. Potrebujú len inšpiráciu, prípadne nájsť si cestu k sebe.** Niekedy sú plní pochybností. Neznamená to však, že nechcú pomôcť, či darovať. Jednoducho nechcú byť oklamaní. Chcú vidieť výsledky, chcú darovať rozumne a efektívne.“ (Centrum pre filantropiu, 2005)

S tým súvisí aj otázka **transparentnosti** a **dôvery** ľudí v aktivity organizácie, ktorým má ich dar smerovať. K otázke transparentnosti, čiže prehľadnosti, otvorenosti organizácie sa vyjadril aj Vagač: „Otvorenosť, napriek tomu, že ju deklarujeme, v reálnej podobe chýba.“ (1999).

Nedôvera sa javí ako **silná prekážka v rozvoji darcovstva**, čo potvrdzujú aj zhodné vyjadrenia dobrovoľníkov aktívnych v MVO. Nedôveru chápú ako celkom pochopiteľnú, ak je podložená zlou skúsenosťou. Je možné konštatovať, že pokiaľ darca nepozná žiadateľa o dar, je menej prístupný kontaktu a komunikácii. Tak vzniká začarovaný kruh, pretože práve vtedy nedostane žiadateľ príležitosť preukázať svoju dôveryhodnosť a potenciálny darca možnosť presvedčiť sa, že jeho dar bol použitý v súlade so stanoveným účelom. (Macková a kol., 2002)

Vďaka všetkým uvedeným poznatkom môžeme súhlasiť, že zistenie motivácie jedinca k darcovstvu je proces veľmi náročný. Musí zohľadňovať množstvo faktorov, ale predovšetkým zložitú osobnosť človeka. Osobne sa prikláňame k názoru autorov Lea, Tarpyho a Webleyho, že aj keď je ľudské správanie vo veľkej miere založené na vlastnom záujme, určitý priestor pre altruizmus tu stále je. (1994) Myslíme si, väčšinu ľudí nenechá ľahostajným utrpenie druhých pri vedomí toho, že je v ich silách zvrátiť alebo zmierniť ich ťažkú životnú situáciu. Preto sa domnievame, že aj napriek sebeckému sa pociť súcitu a spolupatričnosti medzi ľuďmi nevytratí a stále budú žiť ľudia, pre ktorých bude nezištná dobročinnosť prirodzeným prejavom uctievaných hodnôt a životnej filozofie.

3.5 Charakteristika darcov

Pohľad na výstižné charakteristiky darcov a ich motiváciu k darovaniu prinášajú filantropické štýly vyjadrujúce rozličné typy darcov, ktoré na základe výpovedí významných donorov zostavili Prince, File a Gillespie.

Výskum umožnil identifikovať nasledovných 7 filantropických štýlov:

- a) **Komunitariáni** – 91% tvoria muži. Ide o darcov, ktorí si vážia susedské vzťahy a väzby v komunite. Vystihuje ich názor, že venujú peniaze svojej komunite preto, lebo tam majú svoje korene.
- b) **Svätcí** – muži tvoria v tejto skupine 84%. Svoje dary orientujú hlavne na cirkevné aktivity. Odôvodňujú to napríklad výrokom

jedným z nich: „Boh ma obdaril talentom zarábať peniaze. Tento dar mi dal preto, aby som sa oňho delil s inými. Ak ľudia chcú duchovne rásť, mali by sa venovať charite.“

- c) **Investori** – podporujú rozvojové organizácie, ako napríklad komunitné nadácie, s dlhodobším efektom a vyššou možnosťou úspechu. Väčšinou ide o úspešných podnikateľov, ktorí zdôrazňujú, že je potrebné dávať tak, aby sa z investície vyťažilo čo najviac dobra.
- d) **Budovateľky sociálnych vzťahov** – túto skupinu zastupujú väčšinou vysokoškolsky vzdelané ženy, ktoré podporujú umenie, vzdelávanie a religiózne aktivity a čokoľvek, čo podporuje stretávanie sa ľudí. Typické pre príslušníkov tejto kategórie je to, chcú vykonať niečo prospešné a zmysluplné.
- e) **Reciproční pomáhajúci** – k pomáhaniu ich vedie potreba „splatiť“ to, čo dostali od iných a zároveň očakávajú, že aj im niekto pomôže, ak to budú potrebovať. Predstaviteľmi sú často vysoko postavení úspešní profesionáli, ktorí podporujú školy, v ktorých vyštudovali. Takúto motiváciu vystihuje komentár majiteľa cestovnej kancelárie: „Práve som venoval veľký dar sociálnej inštitúcii, čo ma nakrmila a obliekla, keď som bol dieťa. Rád by som poskytol iným deťom to isté, čo kedysi zachránilo mňa.“
- f) **Altruisti** – svoju sebarealizáciu vidia v pomoci druhým ľuďom a zameriavajú sa najmä na pomoc starším a chudobným. Hovoria: „Darovať treba z princípu, robí to život zmysluplnejším.“
- g) **Dynastori** – ide im o spoločenský status, uznanie a pozíciu. Väčšina z nich vlastní rodinné podniky, ktoré zdedili a darovanie patrilo už v minulosti k rodinnej tradícii. Sú radi, ak môžu pomôcť viditeľným projektom a charite. Charakterizujú ich citáty ako: „Nemali sme veľa peňazí a napriek tomu sme vždy dávali na charitu. Doma som sa naučil, že vždy musíme pomáhať tým, čo majú menej šťastia ako my.“

(Strečanský In: Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie, 2000)

Darcovia na Slovensku sa vyznačujú na základe výskumu agentúry FOCUS z roku 1998 (In: Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu, 2002) nasledovnými charakteristikami:

- Potrebu dobročinnosti na Slovensku viac zdôrazňujú **ženy, ľudia s vyšším vzdelaním, vykonávajúci duševnú prácu, ľudia strednej a staršej generácie, veriaci ľudia, ľudia žijúci na vidieku a menších obciach.**
- Naopak najskeptickejší k potrebe dobročinnosti sú ľudia, ktorých príjmy patria medzi najnižšie a ľudia bez zamestnania, teda tí, ktorí sú najčastejšie odkázaní na dobročinnosť. Zároveň však ľudia s vyššími príjmami nemajú zvýšenú citlivosť k potrebe dobročinnosti, napriek tomu, že disponujú najlepšími materiálnymi podmienkami.

4 TRETÍ SEKTOR V MALOKARPATSKOM REGIÓNE

4. 1 Funkcie, úlohy a role neziskových organizácií

Stanoviť presnú definíciu „neziskovej organizácie“ (NO) je zložitú. Na vymedzenie a charakterizovanie neziskových organizácií slúžia nasledovné **znaky**, ktoré musia organizácie spĺňať: majú formálnu štruktúru, nemajú za cieľ tvorbu zisku, zameriavajú sa na zdravotnú starostlivosť, vzdelávanie, kultúrny rozvoj a pod., fungujú väčšinou na samosprávnom princípe, sú nezávislé, majú vysoký podiel dobrovoľníckej práce, často organizujú zbierky na humanitné a charitatívne ciele. (Majdúchová, 2001)

NO sú najvýznamnejším prostriedkom rozvoja dobrovoľníctva. Na základe výskumu organizácií neziskového sektora na Slovensku uskutočneného v priebehu roka 2003 neziskovou organizáciou S.P.A.C.E., 49% oslovených neziskových organizácií spolupracuje s jednotlivcami, pričom obsah tejto spolupráce tvorí dobrovoľnícka práca. (In: Poznávanie tretieho sektora na Slovensku, 2004)

NO sa podieľajú aj na rozvoji darčovstva prostredníctvom **verejných zbierok**. Medzi najvýznamnejšie verejné zbierky na Slovensku patria Deň narcisov organizovaný Ligou proti rakovine, Hodina deťom pripravená Nadáciou pre deti Slovenska. Úspešnými zbierkami sú tiež Kvapka vody, zameraná na pomoc suchom postihnutej Etiópii, realizovaná Slovenským výborom pre UNICEF alebo kolednícka akcia Dobrá novina, výtťažok z ktorej je určený na rozvojové programy v Afrike. Do 10. jubilejného ročníka tejto akcie, ktorá sa uskutočnila na prelome rokov 2004 a 2005 sa zapojilo viac ako 24 – tisíc detí a dospelých a podarilo sa vyzbierať spolu 12 041 970 Sk.

(Kadlecová, Vajdová In: Slovensko 2003. Súhrnná správa o stave spoločnosti, 2003, Grochálová In: Katolícke noviny, 2005)

Všeobecne sa rozlišuje **päť funkcií** neziskového sektora a organizácií:

- 1) **Servisná funkcia** – NO poskytujú obyvateľom rôzne druhy verejnoprospešných služieb.
- 2) **Inovačná funkcia** – neziskový sektor je zdrojom inovácií akéhokoľvek druhu (napr. technologické inovácie, metódy vzdelávania alebo sociálnej práce a pod.).
- 3) **Advokačná funkcia alebo funkcia sociálnej zmeny** - ide o obhajovanie alebo presadzovanie práv, záujmov jednotlivcov a konkrétnych skupín občanov. Na Slovensku sa táto funkcia zaraďuje medzi najvýznamnejšie, pretože sa vyvíja v kontexte transformácie celej spoločnosti.
- 4) **Expresívna funkcia, alebo funkcia objavovania lídrov** – NO vytvárajú priestor pre prezentáciu odlišností, vďaka ktorým si ľudia môžu uvedomiť rôznorodosť kultúr, rás a jazykov. Prostredníctvom týchto aktivít objavujú svoje schopnosti, ktoré sú v práci alebo v bežnom živote potlačené a nerozvinuté.
- 5) **Funkcia budovania komunit alebo demokratizačná funkcia** – je veľmi dôležitá predovšetkým z toho dôvodu, že komunistický režim potlačil prirodzený rozvoj komunitného života, zodpovednosti občanov za život v obci, či štvrti, ako aj prirodzené mechanizmy aktivizácie a účasti občanov na správe vecí verejných.
(Majdúchová a kol., 2004)

NO môžu vystupovať v komunite v 2 rozdielnych rolách:

- **Rola iniciátora** – NO identifikujú potreby komunity, nachádzajú možnosti riešenia problémov, v rámci tohto procesu môžu vyhľadávať spoluprácu ďalších organizácií, inštitúcií a pod.
- **Rola sprostredkovateľa** – NO sa zaujímajú o špecifickú oblasť života komunity, zameriavajú sa na zhromažďovanie názorov rôznych organizácií, inštitúcií a obyvateľov, svojou činnosťou aktívne rozvíjajú vzájomnú komunikáciu, posilňujú dôveru a partnerstvo, rozvíjajú pocit spolupatričnosti.
(Vstupní texty k třídením seminárom programu CPSI, 2001)

4. 2 Význam neziskových organizácií pri podpore občianskej participácie

V súvislosti s funkciou budovania komunít alebo demokratizačnou funkciou neziskových organizácií, by sme chceli opäť upozorniť na významný fakt zodpovednosti občanov za spoločenské dianie, čiže na jav **občianskej aktivizácie, participácie, účasti na veciach verejných.**

Účasť občanov definuje Fisher ako „akýkoľvek proces prostredníctvom ktorého občania ovplyvňujú verejné rozhodnutia alebo so svojimi volenými predstaviteľmi a pracovníkmi miestnej samosprávy spoločne rozhodujú o všetkých otázkach, ktoré ovplyvňujú ich život a život iných občanov“ (1998, s. 9). Tieto procesy sa dejú v rámci komunity.

Komunitu tvoria „ľudia, ktorí žijú v geograficky ohraničenej oblasti, ktorí sú zapojení do sociálnych vzťahov a majú jednu, alebo viac citových väzieb vzájomne medzi sebou a miestom, kde žijú.“

(McMillan, Chavis In Vstupní texty k třídením seminářům programu CPSI, 2001, s. 13)

Účasť verejnosti na rozhodovaní podmieňujú 2 vstupy: prvým je aktivizácia ľudí často cez konfrontačnú skúsenosť (napr. výrub stromov) a druhým je vytvorenie priestoru pre verejnosť prostredníctvom legislatívneho a inštitucionálneho rámca. (Miková, Paulíniová, 2001)

Situácia na Slovensku v súvislosti s občianskou aktivizáciou je poznačená pasivitou občanov, spôsobenou utlmovaním takýchto aktivít v minulosti.

Miková a Bianchi (In: čítanka pre pokročilé neziskové organizácie , 2000) uvádzajú **dôvody, ktoré stoja v pozadí pasivity občanov** vo veciach verejných:

- Ø Nevedomosť, čo sa deje v ich okolí, a aké dôsledky môže mať to, čo sa chystá.
- Ø Pre vlastný cieľ nevidia problém v celej šírke. Každý človek hľadá v živote niečo iné, každému niečo iné prekáža.
- Ø Presvedčenie, že každý sa má starať o vlastnú prácu.
- Ø Pocit, že sa už rozhodlo a už nič nemožno zmeniť.
- Ø Občania si myslia, že oni stav vecí neovplyvnia.

Pomaly si však ľudia začínajú uvedomovať svoju úlohu a zodpovednosť za život v komunite, v ktorej žijú, čo sa odzrkadľuje v postupne zvyšujúcej sa občianskej aktivizácii. Reykowsky, v súvislosti so zapájaním sa občanov, uvádza tieto **motívy konania**:

- Ø **Úlohový motív** – ľudia konajú preto, lebo majú pocit, že určité veci by sa mali urobiť
- Ø **Altruistický** – ľudia konajú preto, lebo majú pocit, že iní potrebujú, aby sa niečo urobilo.
- Ø **Ipsocentrický** – ľudia konajú preto, lebo vidia, že ich konanie prinieslo prospech iným. Vtedy sa cítia užitoční a ušľachtilí.
- Ø **Konformný** – títo ľudia konajú preto, lebo iní ľudia, na úrovni ktorých by oni sami tiež radi boli, konajú podobne. Zdá sa im, že sa od nich očakáva, aby tak konali.
- Ø **Hedonistický** – ľudia konajú preto, lebo tým získajú odmenu alebo výhodu, alebo preto, že sa tým vyhnú trestu.

(In: Úloha komunitnej nadácie v komunite, 2001)

Pehe (In: Filantropie v České republice a účast občanů na věcech veřejných, 2004) pozitíva občianskej aktivizácie komentuje na základe poznania rôznych prúdov západného komunitarizmu, ktoré tvrdia, že občianska angažovanosť v prospech druhých je oveľa produktívnejšia ako individualizmus. Uvedomé občianstvo a angažovanosť v prospech druhých vytvárajú sociálne väzby založené na dôvere, čo je dôležitý sociálny kapitál.

Aj keď Fisher (1998) hovorí o aktivizácii v rámci miestnej samosprávy, priestor neziskového sektora je z hľadiska uplatňovania občianskej angažovanosti v porovnaní s miestnou samosprávou širší a viac naklonený aktivitám takéhoto typu. Aj Majdúchová sa prikláňa k názoru, že miestna samospráva nie je dostatočným podporovateľom aktivizácie občanov. Tvrdí, že „ani nízky rozsah právomocí a zodpovednosti samospráv nevytvoril v posledných rokoch priestor na to, aby sa tento ľahostajný postoj výrazne zmenil. V tomto smere sa tak otvára priestor pre neziskové organizácie“ (2004, s. 22).

Ako kľúčové považujeme, v súvislosti s problematikou občianskej aktivizácie, usmerňovanie **mladej generácie** k záujmu o dianie vo svojom okolí. Vhodným prostriedkom na napĺňanie tohto cieľa je, podľa nášho názoru, práve aktívne zapájanie sa do činnosti rôznych NO.

Podľa výskumu o predstavách mladých ľudí o trávení voľného času, ktorý realizovala Rada mládeže Slovenska v roku 1999, len 8,2% mladých ľudí uviedlo, že sú osobne členmi nejakej detskej alebo mládežníckej organizácie, združenia, spolku. Na druhej strane pozitívne vyznieva fakt, že mladí ľudia prejavujú ochotu participovať na otázkach týkajúcich sa vecí verejných, čo dokumentujú aj výsledky výskumu realizovaného v rámci 8 krajov Slovenska v roku 2000: 41,3% si dokáže predstaviť seba samého ako účastníka na nejakej iniciatíve alebo projekte združenia detí a mládeže a 24,9% si vie seba predstaviť ako spolupracovníka, alebo člena mládežníckej komisie v miestnom zastupiteľstve. (Bodnárová, 2002)

4. 3 Právne formy neziskových organizácií

NO môžu mať nasledovné právne formy:

- 1) **Nadácie** – plnia verejnoprospešné funkcie humanitárneho charakteru, na ochranu životného prostredia, kultúrnych hodnôt, vzdelanosti, práv detí a mládeže a pod. alebo ich kombináciu.
- 2) **Neziskové organizácie poskytujúce verejnoprospešné služby** – ide najmä o poskytovanie zdravotnej starostlivosti, sociálnej pomoci, humanitárnej starostlivosti, venujú sa tvorbe, rozvoju, ochrane, obnove a prezentácii duchovných a kultúrnych hodnôt.
- 3) **Neinvestičné fondy** – ide o neziskové právnické osoby, ktoré združujú peňažné prostriedky určené na plnenie všeobecne prospešného účelu (napr. rozvoj a ochrana duchovných hodnôt, životného prostredia), prípadne na individuálne určenú pomoc jednotlivcovi alebo skupine osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života alebo potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou.
- 4) **Občianske združenia (OZ), spolky, spoločnosti, zväzy, hnutia, kluby a odborové organizácie** – zameriavajú sa na dosahovanie

cieľov stanovených členmi a na uspokojovanie vlastných záujmov občanov.

- 5) **Záujmové združenia právnických osôb** – slúžia na ochranu vlastných záujmov.
- 6) **Politické strany a hnutia** – ide o právnické osoby, v ktorých občania prejavujú svoju vôľu zúčastňovať sa na politickom živote spoločnosti.
- 7) **Cirkev a náboženské spoločnosti** – ide o dobrovoľné združenia osôb rovnakej náboženskej viery s vlastnou organizáciou a štruktúrou, ktoré môžu zakladať komunity, rády, spoločnosti a podobné spoločenstvá.

(Majdúchová, 2004)

Na základe údajov Ministerstva vnútra SR, z 1. 9. 2003 bolo na Slovensku nasledovné zloženie NO podľa právnej formy:

Tabuľka č. 3: Počet NO podľa právnej formy

Právna forma	Počet	Podiel v %
Občianske združenie	20 575	95,0
Neinvestičný fond	440	2,0
Nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby	397	1,8
Nadácie	249	1,2
Spolu	21 661	100,0

(Kadlecová, Vajdová In: Slovensko 2003. Súhrnná správa o stave spoločnosti, 2003)

4. 3. 1 Komunitné nadácie a ich úloha v rozvoji dobrovoľníctva a filantropie

Rozhodli sme sa detailnejšie venovať pozornosť nadáciám, konkrétne komunitným. Na jednej strane je našim zámerom poukázať na ich význam, na strane druhej je praktická časť práce orientovaná na prieskum darcovstva v Malokarpatskom regióne. Jeho výsledky by mohli slúžiť na zefektívnenie činnosti REVIE – Malokarpatskej komunitnej nadácie, ktorá sa na rozvoji darcovstva, ale aj dobrovoľníctva podieľa. Jej pôsobením a aktivitami sa zaoberá samostatná kapitola.

Na úvod podkapitoly, venovanej nadáciám, by sme chceli stručne načrtnúť existenciu a vývoj nadácií, vo všeobecnosti, z historického hľadiska.

Dudeková (1998) naznačuje, že nadácie existovali už v stredoveku, pričom išlo o majetok v podobe kapitálu, nemovitosti a naturálií v správe osoby alebo združenia. Ich použitie bolo určené na rôzne spôsoby a nadácie vystupovali pod rozličnými názvami – základina, poručenstvo, fond, fundus, fundatio, stipendium, beneficium, Stiftung, Spende, alapítvány, alap, nadace, nadání.

Počas existencie Habsburskej monarchie fungovalo množstvo **nadácií**, ktoré chápalo uhorské právo ako právnickú osobu. Rozlišovalo sa medzi **základinou** (alapítvány) a **fondom** (alap), ďalej sa nadácie členili podľa správcu na **cirkevné** a **svetské**, podľa určenia na **verejné** (verejnoprospešné) a **súkromné**, teda rodinné, ktoré slúžili najčastejšie na financovanie štúdia člena rodiny. Dôvodom pre zakladanie nadácií bolo získať finančné prostriedky na riešenie dlhodobého alebo aktuálneho problému, napr. na financovanie štúdia, sociálnej a zdravotnej starostlivosti, sociálnych akcií v obdobiach kríz a vojen atď. Na Slovensku fungovali napr. tieto nadácie: Základina Domu Matice Slovenskej, Základina Františka Tőrőka (zriadená v r. 1776 v bratislavskom špitáli na zaopatrenie chovancov v špitáli a vzdelávanie sirôt), Základina Kataríny Schiffbeckovej (na zriadenie lacných bytov pre schudobnených bratislavských remeselníkov).

„**Komunitné nadácie** sú definované ako organizácie, ktoré pôsobia v jasne definovanom území (mesto, región), majú dostatočne široko zadané poslanie zlepšujúce kvalitu života a snažia sa rozvíjať darcovstvo, budujú si vlastnú základinu, poskytujú granty a získavajú prostriedky predovšetkým z miestnych zdrojov.“ (Dluhá, Marček, 2003, s. 32)

Históriu komunitných nadácií (KN) začala písať komunitná nadácia založená v USA v Clevelande, Ohio, v roku 1914.

Dramatický nárast počtu KN zaznamenávame hlavne v 90. rokoch 20. storočia, ku ktorému prispeli viaceré faktory, ako napríklad pád

komunizmu, globalizácia, zväčšujúce sa právomoci autorít lokálnych komunit, neadresná sociálna pomoc vo vyspelých krajinách, neschopnosť vlád pokrývať všetky sociálne potreby obyvateľov atď. (Sacks, 2000)

V súčasnosti existuje vo svete viac ako 1000 KN a možno predpokladať, že sa ich počet ešte zvýši, pretože KN sú jednou z najrýchlejšie sa rozvíjajúcich foriem darčovstva vo svete.

Aj na Slovensku dnes pôsobí niekoľko KN, ako napríklad : **KN Modrá Torysa, KN Veľký Šariš, Trenčianska komunitná nadácia, Nitrianska komunitná nadácia, KN Bardejov, KN Bratislava, KN Liptov, KN Prešov, KN Zdravé mesto Banská Bystrica** (vznikla v roku 1994, ako prvá KN na Slovensku), **REVIA – Malokarpatská komunitná nadácia**. Tie sú zároveň aj členmi Asociácie komunitných nadácií Slovenska (AKNS). Poslaním asociácie je reprezentovať komunitné nadácie, obhajovať ich záujmy, prispievať k budovaniu filantropie na Slovensku, vytvárať sieť členov, poskytovať im poradenstvo a aktuálne informácie. (interné materiály AKNS)

Na základe prieskumov možno tvrdiť, že na Slovensku existuje **tradícia komunit**, čo vyplýva zo skutočnosti, že v minulosti boli bežné rôzne formy svojpomoci založené najmä na reciprocite služieb a na dobrovoľníckej aktivite. Veľmi silnou je identita ľudí s komunitou, ktorá sa nestráca ani po odchode mladých do miest. Podľa Strečanského je situácia v oblasti filantropie na Slovensku takáto: „Základný predpoklad, teda vôľa, tu je. Sú tu predstavy, domáce a zahraničné skúsenosti, ako to robiť. Nie je tu tradícia individualizmu (ako v anglosaských krajinách), pretože vzťahy tu ešte stále zohrávajú väčšiu úlohu ako oficiálne kontrakty.“ (In: TREND, 1997)

Znaky komunitných nadácií

Aj keď KN pracujú v komunitách rôznymi spôsobmi, všetky majú určité spoločné znaky:

- **Sú nezávislými organizáciami** – sú samostatnými MVO, ktoré sa venujú neziskovým aktivitám, nepodliehajú vplyvu vlády, samosprávy, darcov, alebo iných inštitúcií

- **Realizujú aktivity na geograficky ohraničenom území** – komunitné nadácie si sami určia oblasť (mesto, región a pod.) svojho pôsobenia
- **Dobre poznajú územie, na ktorom vyvíjajú svoje aktivity** – prostredníctvom spolupráce s obyvateľmi komunity majú dôkladné vedomosti o problémoch komunity, záujmoch jej členov, o organizáciách a iniciatívach
- **Do svojich aktivít zapájajú široké spektrum miestnych obyvateľov** - ide o dobrovoľníkov, darcov, členov správnych rád, miestnych aktivistov, grantistov
- **Majú ambície pracovať v komunite dlhodobo**
- **Používajú inovatívne postupy** – neustále hľadajú nové prístupy k riešeniu problémov komunity, podporujú kreativitu dobrovoľníkov, vytvárajú nové spôsoby spolupráce s darcami, inými neziskovými organizáciami, štátnymi inštitúciami a širokou verejnosťou
- **Sú pružné** – podporujú riešenie širokého spektra problémov, pracujú so všetkými typmi darcov a poskytujú rôzne druhy finančnej a nefinančnej spolupráce
- **Pracujú transparentne so získanými peňažnými prostriedkami** – nezávislý audítor každoročne kontroluje hospodárenie a všetky príjmy a výdavky sú zverejnené vo výročnej správe
(Aká je komunitná nadácia?, 2005)

Komunitný rozvoj

Komunitné nadácie sa podieľajú na **rozvoji komunity**, ktorý môžeme charakterizovať ako „proces rozvoja komunity, ktorý zahŕňa všetky aspekty života komunity (napríklad ekonomický či sociálny).“ (In: TREND, 15. 10. 1997)

Jedným z najdôležitejších prostriedkov komunitného rozvoja je **komunitný projekt**, „ktorý je vypracovaný a realizovaný viacerými zložkami komunity, s cieľom pozitívnej zmeny a vplyvom na komunitu a okolie.“ (In: TREND, 1997)

Úspešnosť konečného výsledku, ku ktorému sa projekt snaží dospieť závisí do určitých znakov, ktorými musí projekt disponovať. Sú nimi

napríklad: rozvíjanie záujmu ľudí, možnosť zúčastňovať sa na verejných záležitostiach, odkrývanie existujúceho potenciálu komunity, oboznámenie sa s rôznymi skupinami, ktoré sa na realizácii projektu zúčastnia, znalosť miestnych pomerov atď. (Typologie komunitných projektů, 2001)

Komunitná filantropia

Nezastupiteľný význam zohrávajú KN aj na poli rozvoja **komunitnej (miestnej, lokálnej) filantropie**. Jej filozofia vychádza z presvedčenia, že množstvo problémov, s ktorými sa komunita stretáva, je riešiteľných na úrovni komunity, pričom práve takéto riešenie je zároveň najvhodnejším prostriedkom prevencie. Schopnosť riešiť problémy využitím vnútorných zdrojov zvyšuje sebavedomie komunity a pozitívny prístup a reakciu na novovzniknuté problémy v budúcnosti. Miestna filantropia sa podieľa aj na podpore spolupatričnosti, príslušnosti k miestu, zodpovednosti (aj zodpovednosti zo strany bohatších jednotlivcov voči svojej komunite) a vedie k vytváraniu pozitívnych vzájomných vzťahov medzi členmi. Dalo by sa povedať, že KN sú inštitucionalizovanými formami komunitnej filantropie. Spájajú ľudí s nápadmi a energiou s ľuďmi, ktorí majú možnosť a vôľu investovať peniaze do aktivít vo vlastnej komunite. (Vstupní texty k třídením seminářům programu CPSI, 2001)

Koncept komunitnej filantropie pochádza zo Spojených štátov amerických, kde má už vyše 60-ročnú tradíciu a odkiaľ sa rozšíril aj od európskych krajín. (Neziskové organizace šestkrát jinak, 2001)

4. 4 Neziskové organizácie pôsobiace v Malokarpatskom regióne

„Pod názvom **Malokarpatský región** sa rozumie podhorská oblasť priliehajúca k juhozápadnej časti pohoria Malých Karpát, k tzv. Pezinským Karpatom. Je to krajnotvorne a etnograficky ucelený región, ktorému udáva ráz život obcí a mestečiek na úpätí Malých Karpát od predmestí Bratislavy po Smolenice, ako aj obcí priľahlej časti Podunajskej nížiny. Medzi mestá a obce regiónu patria Pezinok, Modra, Svätý Jur, Limbach,

Viničné, Šenkvice, Budmerice, Jablonec, Slovenský Grob, Dubová, Častá, Doľany, Báhoň, Vinosady, Píla, Vištuk, Čataj, Štefanová, Vajnory, Chorvátsky Grob, Suchá nad Parnou a Smolenice.“ (Frnová, 2001, s. 63)

Združovanie občanov v Malokarpatskom regióne má svoju dlhú tradíciu, o ktorej svedčia aj mnohé historické záznamy, dokumentujúce bohaté skúsenosti so spolkovou činnosťou. Kultúrnymi centrami regiónu pod Malými Karpatmi boli v minulosti, no predovšetkým v období spolkového rozmachu v 19. stor., mestá Modra a Pezínok.

Mesto Modra malo pevné postavenie v slovenskom národnom živote. Od roku 1870 sa začali vytvárať odbory Matice slovenskej v rôznych slovenských mestách, a Modra bolo jedným z nich. Ďalším významným reprezentantom spolkovej činnosti v meste bol spolok Kasíno, založený v roku 1881, ktorého cieľom bolo šíriť a upevňovať národné povedomie Slovákov v Modre a okolí. Okrem toho usporadúvalo spoločné výlety, prednášky, malo svoju vlastnú čítareň, takže bolo jedným z prostriedkov ľudovýchovnej činnosti. (Lehotská, 1961)

Z historických materiálov sa dozvedáme, že „kultúrnu atmosféru Pezínka utvárali popri školách i vzdelávacie, kultúrne, sociálne a hospodárske spolky“ (Dubovský, 1997, s. 129).

Už v roku 1841 bol v Pezínku založený Spolok starostlivosti o chudobných, ktorého členovia sa starali o udržiavanie mestského chudobinca. Neskôr vznikol spevokol, hudobný spolok, Dobrovoľný hasičský zbor, kasíno, Pezinský židovský ženský spolok, ako aj filiálka Uhorského Červeného kríža. (Dubovský, 1997)

Je potešiteľné, že aj v súčasnosti sa obyvatelia regiónu môžu aktívne zapájať a ovplyvňovať spoločenské dianie prostredníctvom pôsobenia mnohých organizácií neziskového sektora. Ich okruh činností je pomerne široký, zasahuje do takmer všetkých oblastí spoločenského života, od ochrany ľudského zdravia až po výchovu k ochrane životného prostredia. Podieľajú sa na riešení mnohých problémov, napĺňaní potrieb menšinovej časti obyvateľstva, efektívneho vyplňania voľného času detí a mládeže... Na priblíženie uvádzame pár príkladov z množstva NO, ktoré

v Malokarpatskom regióne pôsobia. Pričom 3 zo 4 vybraných NO vyvíjajú svoje aktivity v sociálnej oblasti.

- Občianske združenie **Dotyk** – združenie pôsobiace v Pezinku zameriava svoju činnosť na pomoc ľuďom s duševným ochorením, ako aj pomoc rodinným príslušníkom, ktorá je smerovaná na vysporiadanie sa s duševnou chorobou svojho blízkeho. Zároveň sa snaží svojou činnosťou bojovať proti predsudkom a bojovať s osamelosťou a nedostatkom sociálnych kontaktov ľudí s duševným ochorením.
- **Prevenca AIDS/Drogy** – občianske združenie v Pezinku vzniklo ako reakcia na rastúci problém drogových závislostí. Všeobecným cieľom združenia je aktívna podpora zdravia a zdravého životného štýlu, ako aj dosiahnutie zmeny u cieľových skupín v smere aktívneho utvárania vlastného života.
- **Združenie občanov „Na pomoc blížnemu svojmu – HILÁRKO“** – cieľom združenia so sídlom v Pezinku je pomáhať predovšetkým starým, bezvládnym, chorým a opusteným občanom. Združenie sa zameriava na poskytovanie starostlivosti o týchto ľudí, poskytuje poradenstvo a usporadúva kultúrne podujatia.
- **Športový klub Malé Karpaty** – modranský klub pracujúci s deťmi a mládežou. Oblasťou pôsobenia klubu je hlavne športová činnosť, konkrétne turistika, horolezectvo, lezectvo, voľný čas detí a mládeže a ich vzdelávanie.

Nielen spomínané OZ sa zhodujú v tom, že ich činnosť je bezprostredne viazaná na pomoc a aktívne zapájanie dobrovoľníkov. Tí zohrávali kľúčovú úlohu pri ich založení a stále sú nosným prostriedkom napĺňania ich aktivít.

4. 4. 1 Občianske združenie SABUŽ

Na podrobnejšie zdokumentovanie celkovej činnosti a spôsobu fungovania občianskych združení sme si ako príklad vybrali jedno konkrétne občianske združenie Malokarpatského regiónu – OZ SABUŽ.

Názov občianskeho združenia je Slovenská asociácia bývalých uršulínskych žiačok a žiakov, oficiálna skratka názvu je SABUŽ.

OZ SABUŽ úspešne vykonáva svoju činnosť prostredníctvom **Centra detí, mládeže a rodiny (CDMR)**, ktoré bolo otvorené v septembri v roku 2002 v meste Modra.

Centru sa postupne úspešne darí naplňovať ciele, ktoré si pri založení stanovilo, a to predovšetkým zabezpečenie zmysluplného využitia voľného času detí a mládeže (relax, zábava, šport bez alkoholu, drog a násilia), rozvoj ich schopností a prosociálnych hodnôt (úcta k ľuďom a prírode, zmysel pre rodinu a spoločné dobro) a primárna prevencia sociálno – patologických prejavov detí a mládeže (drogy, násilie a negatívne vplyvy rozširujúce sa medzi deťmi a mládežou a v rodinách). Centrum sa usiluje svojou činnosťou zapojiť deti, mládež, ako aj rodiny do života mesta na úrovni sociálnej, kultúrnej, náboženskej, ako aj na úrovni životného prostredia. Svoje úsilie smeruje aj do oblasti integrácie zdravotne postihnutých osôb v rámci miestnej komunity.

Cieľovou skupinou Centra sú deti a mládež bez zmysluplného využívania voľného času, ktoré sa nemajú kde stretávať, ďalej deti handicapované, žijúce v rodinách i sociálnych zariadeniach, ako aj deti z detského domova. Centrum zameriava svoju činnosť aj na matky na materskej dovolenke, rodiny sociálne slabšie, ale i ostatné, starších ľudí, ktorí majú chuť zapájať sa ďalej do verejného života a tiež ľudí osamelých.

V súčasnosti funguje v rámci Centra **Klub detí**, ktorý vyvíja aktivity v rámci: dennej činnosti detí (šport, tanec, herňa, knižnica, jednorazových akcií, konajúcich sa počas celého roka (napr. projekt Dobrá novina alebo projekt „Vypni telku, zapni seba“, ktorého cieľom je prostredníctvom rozličných popoludňajších aktivít povzbudiť deti k obmedzeniu sledovania televízie a povzbudeniu k zmysluplnému využívaniu voľného času), dlhodobej pravidelnej činnosti s deťmi (krúžková činnosť – napr. šach, environmentálno – turistický krúžok, tvorivá dielňa ručných a umeleckých prác, ako aj rôzne projekty, zamerané napr. na participáciu detí a mládeže na živote v meste).

Mládež má možnosť denne navštevovať čajovňu a má tiež vytvorené podmienky pre športovú činnosť v **Klube mladých**. Dlhodobá činnosť klubu s mládežou sa uskutočňuje prostredníctvom kurzov animátorov pre prácu s deťmi, prednášok o partnerských vzťahoch, workshopov a besied na rôzne témy. Mladí majú priestor na realizáciu vlastných tvorivých nápadov a aktivít.

V rámci centra funguje aj **Materský klub**, ktorého hlavnou myšlienkou je ochrana, starostlivosť a zvýšenie kvality života matiek. Činnosť sa zabezpečuje cez stretávanie sa matiek na materskej dovolenke, výmenu skúseností pri výchove a vedení domácnosti, prednášky psychológov a lekárov. V rámci klubu funguje aj herňa pre deti a klub organizuje aj burzy detského oblečenia a hračiek.

Klub rodiny organizuje neformálne stretnutia dôchodcov, kultúrne podujatia pripravené klubmi detí a mládeže, projekty na ozdravenie rodiny a manželských vzťahov, pravidelné prednášky na rôzne témy (sociálne, náboženské, zdravotnícke, kultúrne, vedecké), ako aj tematicko – poznávacie zájazdy.

V rámci Centra je záujemcom k dispozícii aj knižnica orientovaná na literatúru pre deti, mládež a rodinu a duchovnú literatúru a tiež viacúčelová sála vhodná na športové, kultúrno – spoločenské podujatia organizované centrom.

Činnosť uvedených klubov je zabezpečovaná vedením CDMR spolu s tímom dobrovoľníkov, s pomocou sponzorov a grantov z nadácií v spolupráci s Mestským kultúrnym strediskom, základnými školami, športovými klubmi a inými občianskymi združeniami a inštitúciami. Zdôrazniť by sme chceli predovšetkým spoluprácu s dobrovoľníkmi, ktorí spolupracujú takmer pri všetkých aktivitách OZ SABUŽ. Pomáhajú so stavebnými prácami, úpravami priestorov Centra a jeho okolia, zúčastňujú sa pri organizovaní akcií Centra (tábory pre deti, výlety, projekt Dobrá novina, dobročinné bazáre - výroba rôznych darčiekov, medovníkov...atď').

4. 4. 2 REVIA – Malokarpatská komunitná nadácia

Na priblíženie činnosti komunitných nadácií sme sa rozhodli opísať fungovanie a aktivity **REVIE – Malokarpatskej komunitnej nadácie**, ktorá sídli v meste Pezinok.

REVIA – Malokarpatská komunitná nadácia pôsobí od 10.9.2001 ako nástupca komunitného združenia Sami – Sebe v Malokarpatskom regióne, od Vajnory až po Trnavu, to znamená v 21 obciach a mestách (Bratislava – Vajnory, Svätý Jur, Pezinok, Limbach, Viničné, Vinosady, Modra, Šenkvice, Báhoň, Budmerice, Dubová, Častá, Píla, Doľany, Dolné Orešany, Horné Orešany, Štefanová, Jablonec, Suchá nad Parnou, Trnava) s asi 160 000 obyvateľmi. Spolupracuje s tými obcami z regiónu, ktoré uzavreli s nadáciou Dohodu o spolupráci.

Názov „REVIA“ má čo najviac vystihovať charakter kraja, v ktorom nadácia pôsobí a ktorý pomáha rozvíjať. Réva = vinič, Viva = živá, Via = cesta – „živá cesta révy“.

Svojou činnosťou sa usiluje o skvalitňovanie života obyvateľov Malokarpatského regiónu. To sa snaží dosahovať prostredníctvom vyhľadávania, aktivizácie a spájania zdrojov: tvorivých nápadov a vedomostí obyvateľov, ako aj materiálnych a finančných prostriedkov. Zároveň rozvíja filantropické – darcovské, dobročinné a dobrovoľnícke postoje.

Základné **ciele** nadácie možno obsiahnuť v nasledovných bodoch:

- podpora neziskových dobrovoľníckych projektov obyvateľov regiónu, zameraných na skvalitnenie života danej komunity
- spájanie verejného, podnikateľského a neziskového sektora v prospech regiónu
- poskytovanie servisných a poradenských služieb mimovládny organizáciám aktivistom, darcom
- informovanie a vzdelávanie širokej verejnosti v oblasti neziskového sektora
- účasť občanov na veciach verejných, občianska angažovanosť, budovanie občianskej spoločnosti, komunitná participácia

Činnosť nadácie sa realizuje prostredníctvom programov, ktoré možno rozdeliť do 7 skupín:

- 1) **Grantový program** – formou grantov nadácia finančne podporuje aktívne skupiny občanov pri realizácii neziskových dobrovoľníckych projektov, ktoré smerujú k zlepšeniu kvality života obyvateľov. Tým napomáha k aktivizácii ľudí a podpore ich záujmu o veci verejné. Nadácia podporuje projekty v nasledovných programoch: *kultúrny, sociálny, športový, environmentálny, mládežnícky, sídliskový, otvorený*. V roku 2004 bolo podporených 48 projektov v sume 370 570,- Sk, ktoré vykazovali vysoký podiel dobrovoľníckej práce a spoluprácu rôznych zdrojov komunity pri ich realizácii (nadácia, podnikateľské subjekty, samosprávy, jednotlivci). Do 47 projektov, podporených nadáciou bolo zapojených spolu okolo 13 649 obyvateľov.
- 2) **Nadačné fondy** - nadácia tvorí z darovaných finančných prostriedkov fondy a kumuluje do nich dary rôznych darcov s cieľom podpory určitej osoby, skupiny alebo oblasti.

Typy fondov:

- Ø *Otvorený fond* – združujú sa v ňom prostriedky, ktoré venujú darcovia, bez toho, aby špecifikovali bližší účel ich použitia. Slúžia na financovanie aktivít nadácie – **Fond ASO, Fond Pro Partners, o.c.p, Fond Ľubici Macedo**. Všetky 3 fondy sú základinové, slúžiace na vytváranie nadačného majetku.
- Ø *Darcom predurčený fond* - je prostriedkom pre tých darcov, ktorých oslovila činnosť konkrétnej neziskovej organizácie alebo skupiny a chcú prispieť k jej trvalému fungovaniu v meste. Príkladom je **Fond Minority** – založený na podporu ľudí zo sociálnym vylúčením, **Fond Malé Karpaty** – založený na podporu činnosti športového klubu Malé Karpaty, zameraného hlavne na športové lezenie alebo **Fond Klubu darcov** – založený na podporu rozvoja miest a obcí Malokarpatského regiónu
- Ø *Fond partnerstva* - je určený na dva účely:

1. na individuálnu pomoc v núdzi - osoba v núdzi získava prostriedky prostredníctvom fondu v nadácii, do ktorého môžu prispievať fyzické a právnické osoby – **Fond Rozlet pre Mat'a** (založený na zdravotnú rehabilitáciu Mat'a Kohúta, ktorý utrpel úraz krčnej chrbtice), **Fond Valter** (založený na skvalitnenie života Valtera Schlegela, ktorý po prekonaní detskej mozgovej obrny trpí problémami s jemnou motorikou a chôdzou), **Fond na rozhybanie človeka** (založený na podporu zdravotnej rehabilitácie Laja Slimáka po autonehode), **Fond Vykročme do života z detského domova** (založený na dokončenie rekonštrukcie ubytovacieho zariadenia pre deti z detských domovov)

2. pre MVO a fyzické osoby, na zhodnocovanie svojich finančných prostriedkov (napr. **Fond Muškát**, **Fond Vinárskych tradícií**, **Fond Dobrej babičky**)

- 3) **Rozvoj darcovstva** – nadácia rozvíja individuálne aj korporatívne darcovstvo prostredníctvom už spomínaného Klubu darcov, kampane 2% z daní fyzických a právnických osôb, z ktorej sa finančné prostriedky vrátia späť do regiónu formou podpory neziskových projektov a tiež vďaka kampani Deň úsmevu, ktorá povzbudzuje individuálne darcovstvo v regióne prostredníctvom mladých dobrovoľníkov z miest a obcí.
- 4) **Rozvoj dobrovoľníctva** – nadácia spolupracuje s dobrovoľníkmi už od počiatku svojej činnosti. Dobrovoľníkmi sú členovia správnej rady a komisií, grantisti, konzultanti projektov, členovia iných MVO z regiónu, materské a základné školy regiónu a individuálny dobrovoľníci a sympatizanti.
- 5) **Projekty spájajúce komunitu** – PK NET (vytvorenie partnerstva regionálnych organizácií a združenia občanov, rýchle pripojenie na internet a jeho využitie), Mesto priateľské k deťom (spolupráca rôznych subjektov komunity pre zlepšenie života detí a mládeže), NÁVRATY (folklórny festival, ktorý sa snaží o oživenie tradícií

regiónu), Živý vianočný orloj a charitatívny bazár (na podporu fondu Vykročme do života z detského domova).

- 6) **Mladí filantropi** – grantový program, ktorý spravujú mladí ľudia vo veku 16-25 rokov. Jeho cieľom je rozvíjať filantropiu medzi mladými ľuďmi a viesť k aktívnemu záujmu o potreby komunity a riešenie problémov.
- 7) **Vzdelávanie** – nadácia poskytuje bezplatné poradenstvo a konzultácie pre obyvateľov, MVO a darcov a uskutočňuje ho aj prostredníctvom cyklu vzdelávania mladých ľudí „Mladí lídri“, ktorí budú schopní zúčastňovať sa v budúcnosti na správe mesta, v ktorom žijú.

Nadácia REVIA nadväzuje a udržiava vzťahy s verejnosťou prostredníctvom rôznych regionálnych médií, ale spolupracuje aj médiami s celoslovenskou pôsobnosťou (Slovenský rozhlas, Slovenská televízia). Práve vďaka médiám sa snaží informovať verejnosť o svojich aktivitách a zároveň ju povzbudzovať k činnosti v prospech komunity.

4. 4. 2. 1 REVIA a jej pôsobenie na poli komunitnej sociálnej práce

„**Sociálnu prácu s komunitou** chápeme ako metódu sociálnej práce, ktorá pomáha ľuďom žijúcim na určitom územnom celku pri riešení konkrétnych životných situácií.“ (Levická, s. 72)

Situácia v oblasti komunitnej sociálnej práce na Slovensku je poznačená prítomnosťou minulého komunistického režimu, ktorý akékoľvek občianske iniciatívy, teda aj sociálnu prácu na úrovni komunity, potláčal. Tokárová a kol. však tvrdí, že „v posledných rokoch sa táto iniciatíva začala postupne rozvíjať, na začiatku vplyvom charitatívneho cítenia niektorých občanov, postupne zapojením cirkevných a záujmových organizácií, *nadácií*, ale tiež zamestnávateľských subjektov.

(2002, s. 471)

Sociálna práca s komunitou sa podľa Levickej zameriava na viaceré aktivity, ktoré konkrétne aplikujeme na činnosť REVIE:

- **Rozvoj komunitných organizácií** – nadácia REVIA poskytuje konzultácie a poradenstvo občianskym iniciatívam a občianskym združeniam v regióne v oblasti písania projektov, pri zakladaní občianskych združení, pri čerpaní finančných prostriedkov, čím sa snaží budovať postavenie strešnej organizácie pre MVO v regióne.
- **Komunitný rozvoj** – nadácia ho uskutočňuje formou grantového procesu (podpora dobrovoľníckych neziskových projektov aktívnych jednotlivcov alebo občianskych združení, ktoré riešia ich potreby). Podieľa sa na viacerých komunitných projektoch: PK NET – REVIA bola pri zrode a podieľa sa na tvorbe informačného portálu lokálnej komunity www.pknet.sk, folklórny festival tradičnej kultúry NÁVRATY, kampaň Mesto priateľské k deťom, Ekokampaň, charitatívny bazár a Vianočný Orloj, vybudovanie skateparku v meste Pezinok, projekt Glejovka (zameraný na rómske obyvateľstvo). Špecifikom týchto projektov je, že spájajú celú komunitu – tzn. že na nich okrem REVIE a iných MVO z regiónu spolupracoval aj verejný sektor (samosprávy) a podnikateľské subjekty.

Campfens (In: Neziskové organizace šestkrát jinak, 2001) zdôrazňuje, že je dôležité uplatňovať pri komunitnom rozvoji určité princípy. Aplikujeme ich na nadáciu REVIA.

Ide o princíp **1. aktívnych komunít** – REVIA rozvíja medzisektorovú spoluprácu a podporuje svojpomoc a aktivizmus celej komunity. Ďalšími princípmi sú **2. participácia občanov** a **3. využívanie schopností a iniciatív cieľových skupín**. Nadácia ich uplatňuje prostredníctvom finančnej podpory malých dobrovoľníckych projektov (sú finančne podporované maximálne do výšky 10 000 Sk), do ktorých sa občania aktívne zapájajú. Princíp **4. využívania miestnych zdrojov** (ľudských, finančných, technických) uplatňuje REVIA rozvíjaním partnerstva s miestnou samosprávou, lokálnymi podnikateľmi, obyvateľmi regiónu a inými MVO. Princíp **5. presadzovanie integrácie v komunite**, čiže snaha o zníženie súťaže a o zvýšenie koordinácie v službách – REVIA má ambíciu byť strešnou organizáciou pre všetky MVO v regióne. komunitných projektov, ktoré sú zamerané na integráciu rôznych sociálnych skupín. Princípy **6. povzbudzovania aktivít skupín vzájomnej pomoci a solidarity** a **7. poskytovanie základných nástrojov a schopností znevýhodneným a marginalizovaným skupinám realizuje nadácia** prostredníctvom sociálnych komunitných projektov (osвета paliatívnej starostlivosti).

- **Komunitné plánovanie** – nadácia má vlastný strategický plán a spolupodieľa sa na strategickom plánovaní miest Pezinok a Modra. V spolupráci so samosprávou mesta Modra, OZ SABUŽ, prípadne inými združeniami a organizáciami plánuje nadácia vybudovanie komunitného centra, resp. komplexného centra pre kultúrno – spoločenské a sociálne aktivity, pre oddych a vzdelávanie. Malo by byť otvoreným priestorom pre MVO z Modry a okolia, kde budú môcť realizovať svoje aktivity, prípadne zriadiť svoje sídlo.
- **Komunitné vzdelávanie** – vzdelávanie konzultantov, dobrovoľníkov, autorít lokálnej komunity (učitelia, starostovia, poslanci), detí a mladých ľudí a širokej verejnosti (prostredníctvom článkov v médiách)

- **Feministická komunitná práca** – nadácia plánuje začať program, ktorý budú realizovať aktívne ženy z komunity. Tie by mali aktivizovať ďalšie ženy a program má byť určený na riešenie potrieb žien a dievčat.
- **Antirasistická sociálna práca** – nadácia ju realizuje prostredníctvom sociálnych projektov zameraných na rómsku komunitu a v budúcnosti plánuje spustiť projekt, ktorého cieľovou skupinou majú byť deti. Ten má podporovať vzdelávanie detí zamerané na osvetové a inovatívne témy – rešpekt k rôznorodosti, partnerský prístup k všetkým ľuďom, čím sa má stať prostriedkom boja proti predsudkom a individuálnemu rasizmu.

Na základe teoretických poznatkov a ich implementovaním do praxe v súvislosti s poznaním činnosti REVIE - Malokarpatskej komunitnej nadácie, si dovoľujeme tvrdiť, že je realizátorom komunitnej sociálnej práce.

4. 5 Dobrodinci minulosti

Darcovstvo bez ľudí ochotných darovať by stratilo svoj zmysel. Aj z histórie vieme, že vždy sa našli ľudia, pre ktorých bolo darovanie druhým prirodzenou súčasťou života. V kapitole o darcovstve sme spomínali, že dejiny novovekej filantropie sa spájajú najmä s menami bohatých finančníkov zo začiatku 20. storočia. Darovanie však nemôžeme chápať len v súvislosti s ľuďmi, ktorých zárobky, či majetok presahuje bežný priemer.

Na Slovensku sa pojem filantrop v podstate udomácňuje až v súčasnosti. V historických prameňoch sa môžeme stretnúť skôr s označením „*ľudomil*“ alebo „*dobrodinec*“. Boli to ľudia známi, no nesmieme zabúdať i na tých, o ktorých sa síce nezachovali žiadne správy, avšak pre obdarovaných znamenali nenahraditeľnú pomoc.

Keďže sme sa v našej diplomovej práci zamerali na zisťovanie stavu darcovstva **v Malokarpatskom regióne**, prinášame **prehľad** niektorých známych „*dobrodincov*“, ktorých život sa spájal aj s ochotou

darovať iným. V prípade darovania u týchto osobností môžeme hovoriť skôr o darcovstve a charitatívnom dávaní ako o filantropii.

František Karol Meissl (1837 – 1934) sa narodil v Pezinku a tu prežil i väčšinu svojho života. Vzdelaním bol lekárnik a v Pezinku okrem práci v lekárni, ktorú zdedil po otcovi, venoval svoj čas i v prospech mesta a jeho obyvateľov. Bol členom mestského zastupiteľstva, mešťanostom mestským kapitánom, či predsedom mestskej stolice.

V súvislosti s jeho pôsobením mešťanostu, sa z historických materiálov dozvedáme, že na zasadnutí mestskej rady 27. 11. 1867 bolo na jeho návrh uznesené vykonať zbierku pre občanov Perneka, ktorí boli poškodení požiarom. 11. januára 1874 založil Meissl, toho času policajný kapitán mesta, Dobrovoľný hasičský spolok, ktorý bol jedným z prvých v Bratislavskej stolici. (Dubovský, 1997) Predchádzala tomu výzva obyvateľom mesta, aby sa najmä mužská populácia pridala k vytvoreniu dobrovoľného hasičského zboru. Meissl zhotovil skicu vnútorného a vonkajšieho priestranstva Pezinka bezplatne, začo mu bolo raz zvolané „éjlen – nech žije!“ Jeho pôsobenie v Pezinku sa spája i s výkonom funkcie sirotského otca, ktorým sa stáva v roku 1880 a bol ním až do roku 1923. Náplňou jeho práce bolo starať sa o opustené deti a vyberať príspevky od mešťanov na podporu týchto detí. (Kopec, Hovorková, 1999, Dubovský 1997, Hrubala, 2004)

Ján Zigmundík (1846 – 1938) patril medzi vážených občanov mesta Pezinok, ktoré ho za jeho zásluhy v roku 1936 menovalo čestným občanom. Jeho pôsobenie v Pezinku sa spája s učiteľskou profesiou, ale Zigmundík bol aj významným národovcom, vynálezcom (vynášiel „Tellurium“, ktorým sa predstavuje pohyb zeme a postavenie hviezd, slnka a zeme), spisovateľom, vydavateľom, prekladateľom a hudobníkom. Bol autorom školských učebníc, snažil sa o dvíhanie odbornej, politickej, národnej úrovne učiteľov a v Pezinku založil „Všeobecný učiteľský spolok prešporskej stolice“. Okrem toho bol zakladateľom ochotníckeho divadla a Mestskej verejnej knižnice. V roku 1904 bol Zigmundík za panslavizmus penzionovaný bez nároku na dôchodok, no aj napriek tomu daroval mestu

v roku 1930 značnú sumu na opravu jednej ulice, ktorá bola neskôr na jeho počesť pomenovaná ako Zigmundíkova ulica. (Dubovský, 1997)

Peter Jamnický (1840 – 1908) bol národovcom, advokátom a zakladajúcim členom Matice Slovenskej. V Pezinku pôsobil ako advokát a svojimi radami pomáhal i drobným roľníkom a vinohradníkom. Zaujímal sa o spoločenské a politické dianie, bol zakladajúcim členom Matice Slovenskej a v období, keď boli za svoje názory a stretávanie sa donútení odísť z Evanjelického lýcea v Bratislave niektorí študenti, prichýlil Jamnický Jána Čajaka na 7 mesiacov do svojho domu v Pezinku. (Kopec, Hovorková, 1999)

František Kautz (1880 – 1948) sa narodil vo Svätom Jure, kde od roku 1919 pôsobil ako mestský lekár a neskôr aj ako štátny obvodný lekár. U obyvateľov mesta si získal veľkú obľubu svojou svedomitosťou a usilovnosťou, no najmä ľudskosťou, s akou liečil svojich pacientov. Osobitný prístup mal k deťom, kedy svoju prirodzenú láskavosť znásobil kúskami čokolády, ktoré boli pre mnohé deti vzácnosťou. V mnohých prípadoch sa snažil pomáhať aj materiálne. Zriadil si napríklad v Baťovom obchode úver na kúpu topánok a vlastnoručne podpísané poukážky v cene 29 Kčs potom vydával tým, ktorí to najviac potrebovali. Od roku 1938 ošetroval obyvateľov mestského starobinca úplne bezplatne. (Hlaváčiková, 2000)

Samuel Zoch (1882 – 1928) bol evanjelickým biskupom a prvým bratislavským županom, ako aj národným buditeľom, ktorý sa po celý svoj život zaujímal aktívny postoj k spoločenskému daniu a problémom. Od roku 1907 pôsobil ako farár v Modre a keďže Modra v tom čase patrila medzi národne prebudené mestá, Samuel Zoch tu mohol naplno rozvinúť svoje aktivity. Po smrti svojho strýka prevzal správu evanjelického sirotinca ktorý tu fungoval, a na jeho podnet sa zároveň podujal vybudovať novú budovu. Aby získal peniaze na jej výstavbu, mobilizoval verejnosť k zbierkam a poctivo zapisoval aj tie najmenšie darované sumy. V priebehu desiatich rokov sa podarilo vybudovať modernú a účelnú budovu, kde našlo domov vyše sto sirôt. Okrem toho sa na Zocha obracali prostí ľudia, ktorí ho žiadali o pomoc a radu.

Dr. Branislav Zoch (1843 – 1927) prišiel do Modry až ako dôchodca a stal sa aktívnym účastníkom spoločenského života v meste. Pomáhal pri organizovaní hier pre deti, usporadúval pre ne športové hry a okrem toho pomáhal aj pri výchove v evanjelickom sirotinci, kde mohol využiť svoje bohaté skúsenosti zo svojej učiteľskej praxe.
(<http://www.modra.sk/osobnosti.html/>, 22. 2. 2005)

5 PRIESKUMNÁ ČASŤ

5. 1 Ciele prieskumu

V prieskumnej časti sme sa pokúsili zistiť stav darcovstva v meste Pezinok. Aj keď sme sa v teoretickej časti venovali stručnému prehľadu neziskových organizácií pôsobiacich v Malokarpatskom regióne, prieskum sme sa rozhodli uskutočniť len v meste Pezinok, ktoré je jednak mestom s najväčším počtom obyvateľov, najvýznamnejším centrom Malokarpatského regiónu a je sídlom REVIE - Malokarpatskej komunitnej nadácie.

Pri realizácii prieskumu sme sa konkrétne zamerali na zistenie postojov obyvateľov mesta k dobrovoľníctvu a darcovstvu z hľadiska ich aktivity a záujmu o túto problematiku. Keďže hlavnou činnosťou REVIE - Malokarpatskej komunitnej nadácie je podpora dobrovoľníctva, darcovstva, filantropie a občianskej angažovanosti, zámer prieskumnej časti bol orientovaný práve týmto smerom. Výsledky prieskumu sa stanú zároveň aj pomôckou na smerovanie, či zlepšenie činnosti nadácie v budúcnosti.

Naším cieľom bolo zistiť nasledovné skutočnosti:

- Skúsenosť respondentov s darovaním, pričom nás zaujímala konkrétna forma daru, ktorú uprednostnili, ak mali s darovaním skúsenosti, prípadne, ak ešte nedarovali, akú formu daru by uprednostnili.
- Dôvody, ktoré motivovali respondentov k darovaniu, respektíve dôvody, pre ktoré odmietajú darovať.
- Postoj respondentov k darcovstvu cirkvi a jeho komparácia s darcovstvom neziskovým organizáciám.
- Sféry spoločenského života, ktoré respondenti pri darovaní preferujú.
- Aký spôsob darovania finančných prostriedkov by respondenti uprednostnili.
- Záujem, resp. nezáujem respondentov o to, ako bol ich dar využitý.

- Potrebu respondentov byť ako darca verejne ocenený a zviditeľnený.

5. 2 Metódy a metodiky

Na realizáciu prieskumu a zber údajov sme využili metódu dotazníkového zisťovania.

„Podstata dotazníkovej techniky spočíva v tom, že potrebné informácie získame pomocou písomného systému otázok (dotazník)“ (Benčo, 2001, s. 75).

Na overenie nástroja - dotazníka sme uskutočnili pilotný prieskum. zrealizovaný prostredníctvom oslovenia 12 respondentov. Na základe výsledkov pilotného prieskumu sme niektoré otázky použité v dotazníku upravili, s cieľom zvýšenia zrozumiteľnosti pre respondentov.

V úvodnej časti dotazníka sme oboznámili respondentov s cieľom nášho prieskumu.

V anonymnom dotazníku sme osloveným položili spolu 15 otázok, vrátane 4 otázok týkajúcich sa identifikačných údajov, prostredníctvom ktorých sme overovali stanovené hypotézy.

Pri zostavovaní dotazníka sme použili 2 typy otázok, a to otázky uzatvoreného a polouzatvoreného charakteru. Z predložených možností si mohli respondenti zvoliť a označiť odpoveď, ktorá im vyhovuje. V prípade, že sa ani jedna možnosť nezlučovala s ich názorom, mali možnosť do vyznačeného riadku „iný dôvod“ napísať vlastné stanovisko.

Z alternatívnych možností si respondenti mohli vybrať aj viac odpovedí. K takémuto postupu nás viedol predpoklad, že označenie len jednej odpovede by mohlo pôsobiť ako obmedzujúci faktor. Napríklad v otázke č. 1 sme sa pýtali, či už respondenti niekedy niečo darovali neziskovej organizácii a o aký typ daru išlo, pričom sme uviedli 4 možné odpovede – finančný dar, materiálna podpora, služby, dobrovoľná práca. Naším úmyslom bolo zohľadniť skutočnosť, že oslovení mohli mať skúsenosť s darovaním všetkých typov darov, takže označenie len jednej možnosti by mohlo pôsobiť ako prekážka v hodnovernej odpovedi.

5. 3 Hypotézy

Na základe poznatkov a v súlade so stanovenými cieľmi prieskumnej časti diplomovej práce sme si učili nasledovné hypotézy:

Hypotéza č. 1: Viac ako polovica respondentov - obyvateľov Pezinka, aspoň raz v živote prispela na aktivity neziskovej organizácii.

Túto hypotézu sme overovali na otázke č. 1.

Hypotéza č. 2: Tí, čo neziskové aktivity nepodporili, urobili tak najmä z dôvodu nedôvery neziskovej organizácii.

Hypotézu č. 2 sme overovali pomocou otázky č. 3.

Hypotéza č. 3: Ak si môžu respondenti vybrať oblasti, ktoré by najradšej podporili, boli by to: deti a mládež, zdravotníctvo a sociálna oblasť.

Na overenie hypotézy sme použili otázku č. 7.

Hypotéza č. 4: V prípade, že respondenti podporujú neziskové aktivity finančným príspevkom, robia tak najradšej spôsobom, ktorý je pre nich čo najjednoduchší a časovo nenáročný.

Hypotézu č. 4 sme overovali na otázke č. 9.

5. 4 Charakteristika súboru respondentov a zber údajov

Náš súbor tvorilo spolu 100 oslovených respondentov. V prieskume sme pri stanovení objektov skúmania použili kvótny výber, vzhľadom k tomu, že sme brali do úvahy nasledovné kritériá, ktoré museli respondenti spĺňať: pohlavie, vek, ukončené vzdelanie, ekonomická aktivita, mestské časti.

Zber údajov sme vykonali prostredníctvom vyškolených anketárov mesta Pezinok, ktorí oslovovali respondentov na základe rešpektovania nami stanovených kritérií výberu. Anketári rozdali spolu 100 dotazníkov.

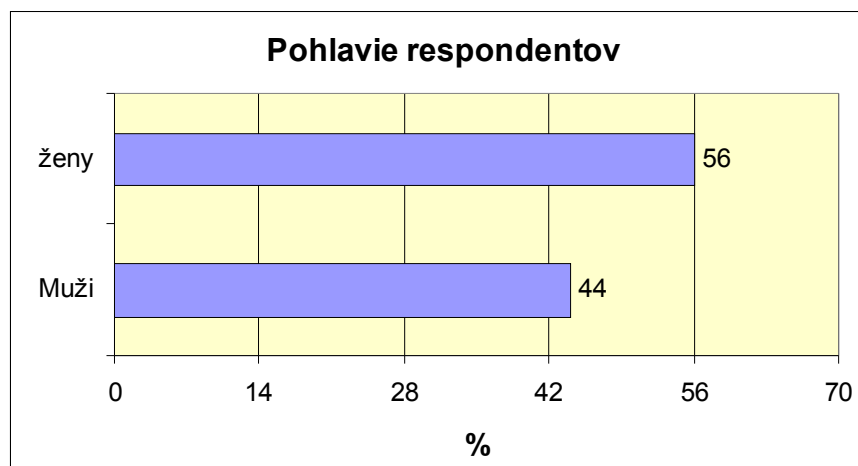
Respondenti boli anketármi oslovení priamo vo svojich domácnostiach, a to takým spôsobom, že dotazník bol respondentovi predložený za priamej účasti anketára. V prípade, že oslovený nebol ochotný ihneď venovať svoj čas vyplňaniu dotazníka, anketári využili kombinovaný postup navrátenia dotazníkov – respondentov oslovili v im vyhovujúcom čase, prípade vyzdvihli vyplnené dotazníky vo vopred dohodnutý deň a čas. Z dôvodu takéhoto postupu bola návratnosť dotazníkov 100%.

5. 5 Spracovanie výsledkov prieskumu

5. 5. 1 Demografické údaje o respondentoch

Náš súbor tvorilo spolu 100 respondentov, z toho bolo 39 mužov a 50 žien. Zvyšných 11 respondentov neuviedlo údaj týkajúci sa pohlavia. Rozdelenie respondentov podľa pohlavia znázorňuje graf č.1.

Graf č. 1

Z grafu môžeme vidieť, že na náš dotazník odpovedalo viac žien ako mužov. 56% oslovených respondentov, ktorí uviedli údaj týkajúci sa pohlavia, tvorili ženy a 44% muži.

Vekové zloženie oslovených respondentov sme rozdelili do 5 vekových kategórií:

Do 25 rokov: 24 respondentov

26 – 35 rokov: 13 respondentov

36 – 50 rokov: 35 respondentov

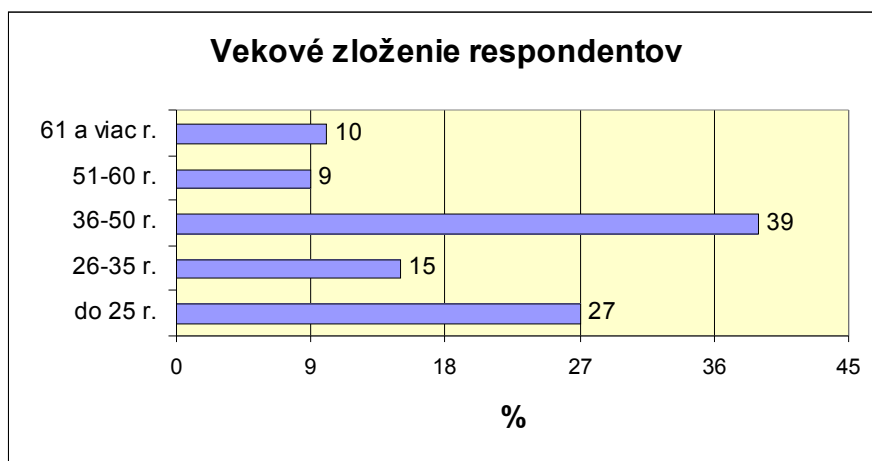
51 – 60 rokov: 8 respondentov

61 a viac rokov: 9 respondentov

Dodávame, že 11 oslovených respondentov svoj vek neuviedlo.

Percentuálne údaje o vekovom zložení respondentov dokumentuje nasledujúci graf č. 2.

Graf č. 2

Najpočetnejšiu skupinu tvorili respondenti vo vekovej skupine *od 36 – 50 rokov* – 39%. Vekovú skupinu *do 25 rokov* bola zastúpená 27% respondentov. Respondentov vo veku *od 26- 35 rokov* bolo spolu 15%, *od 61a viac rokov* - 9%. Najmenej zastúpenou kategóriou v počte respondentov bola veková skupina *od 51 – 60 rokov* – 9%.

Ďalším znakom, ktorý sme sledovali bolo **ukončené vzdelanie**.

Respondentov sme rozdelili do 4 skupín :

s ukončeným základným vzdelaním: 16 respondentov

s ukončeným učňovským vzdelaním: 9 respondentov

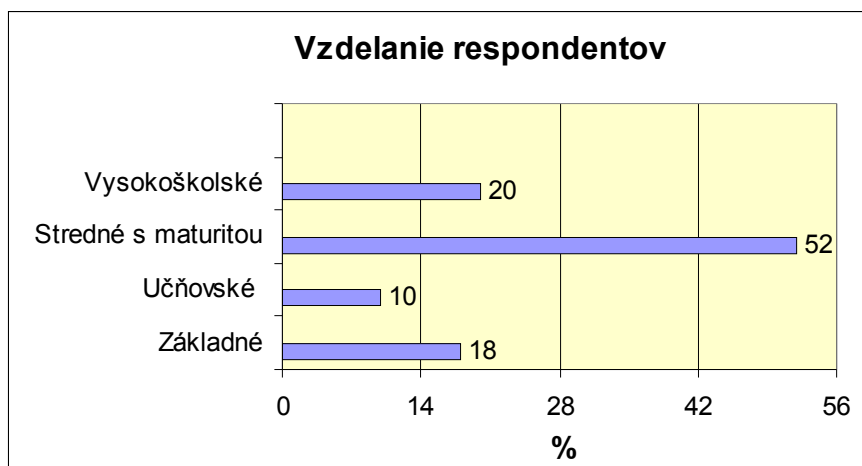
s ukončeným stredoškolským vzdelaním s maturitou: 46 respondentov

s ukončeným vysokoškolským vzdelaním: 18 respondentov

Na otázku týkajúcu sa ukončeného vzdelania odpovedalo spolu 89 zo 100 oslovených respondentov. Údaj o ukončenom vzdelaní neuviedlo 11 respondentov.

Percentuálny prehľad respondentov podľa ich ukončeného vzdelania uvádza graf č. 3.

Graf č. 3

Z grafu vidíme, že najpočetnejšiu skupinu z hľadiska ukončeného vzdelania tvorili respondenti s ukončeným „*Stredným vzdelaním s maturitou*“ – 52%. Ďalej nasledovala skupina respondentov, ktorí mali ukončené „*Vysokoškolské vzdelanie*“ – 20%, „*Základné vzdelanie*“ – 18% a nakoniec najmenej respondentov malo ukončené „*Učňovské vzdelanie*“ – 10%.

Posledným údajom o respondentoch, ktorý sme chceli zistiť, bola ich **ekonomická aktivita**. Pri zatriedení respondentov podľa ich ekonomickej aktivity do nasledovných skupín sme zistili tieto výsledky:

Študenti: 22 respondentov

Zamestnanci: 37 respondentov

Podnikatelia: 11 respondentov

Nezamestnaní: 2 respondenti

Dôchodcovia: 11 respondentov

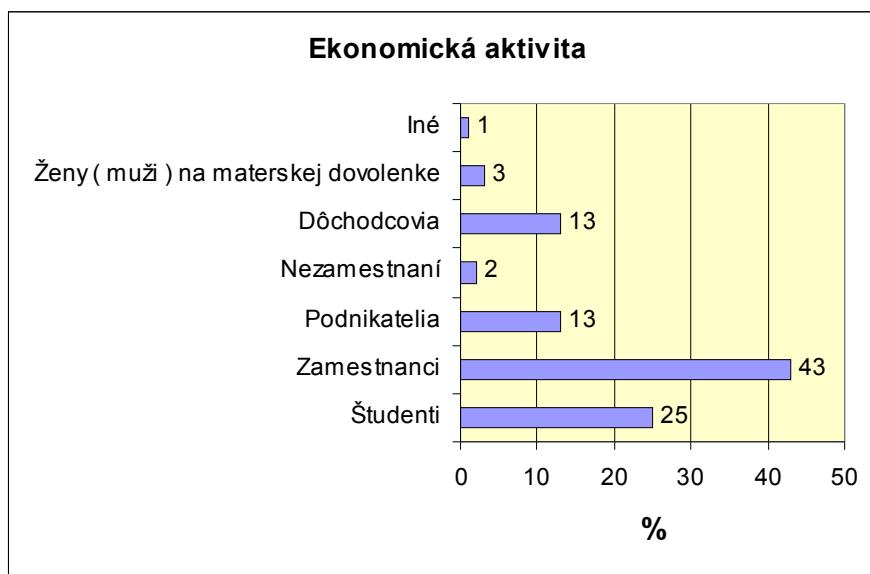
Ženy (muži) na materskej dovolenke: 3 respondenti

Iné: 1 respondent

Dodávame, že 13 respondentov neuviedlo informáciu vo vzťahu k ukončenému vzdelaniu.

Ekonomickú aktivitu oslovených respondentov v percentuálnom vyjadrení ukazuje graf č. 4.

Graf č. 4

Najpočetnejšou skupinou vzhľadom k ekonomickej aktivite bola kategória *zamestnancov*, zastúpená 43% respondentov. Na druhom mieste v počte respondentov boli *študenti* – 25%, ďalej *podnikatelia* a *dôchodcovia* s rovnakým zastúpením 13%. *Ženy (muži) na materskej dovolenke* tvorili 3% a možnosť „*Iné*“ označilo 1% opýtaných, pričom ako odpoveď uviedlo „absolvent vykonávajúci prax“.

5. 5. 2 Spracovanie údajov týkajúcich sa vzťahu respondentov k darcovstvu

Respondentom sme v dotazníku kládli otázky, z ktorých sme chceli zistiť ich postoj a skúsenosti s darcovstvom. V tejto časti práce uvádzame znenia jednotlivých otázok, odpovede respondentov a ich spracovanie vo forme tabuliek a grafov.

1. Darovali ste už niekedy niečo nejakej neziskovej organizácii (občianskemu združeniu, nadácii...) ?

Na túto otázku mohli respondenti odpovedať označením odpovede „*Áno, pravidelne*“, alebo „*Áno, nepravidelne*“, alebo mohli označiť

možnosť „*Nie, ale už som o tom rozmýšľal*“, alebo „*Nie, a ani to neplánujem*“.

Na otázku č. 1 odpovedalo spolu 98 respondentov, 2 sa nevyjadrili.

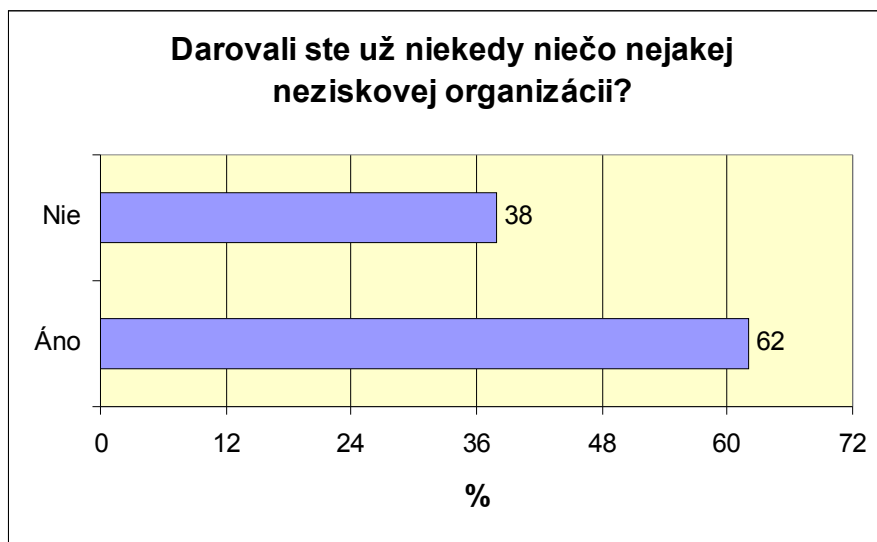
Zaznamenali sme nasledovné odpovede:

Možnosť „*Áno, pravidelne*“ označilo spolu 40 respondentov. Možnosť „*Áno, nepravidelne*“ 21 respondentov. Záporne na túto otázku odpovedalo spolu 37 respondentov, z toho 19 z nich „*nedarovalo, ale o možnosti darovať už rozmýšľalo*“, a 18 z nich „*nikdy nedarovalo a ani to neplánuje*“.

Ak zhrnieme všetky odpovede *Áno*, zistíme, že už niekedy darovalo spolu 61 respondentov a súčet respondentov, ktorí odpovedali *Nie*, a teda ešte nikdy nedarovali je 37.

V nasledovnom grafe č. 5. uvádzame len prehľad odpovedí „*Áno*“ a „*Nie*“, pričom neberieme do úvahy, či respondenti darovali pravidelne, alebo nepravidelne, alebo či nedarovali, ale o tejto možnosti už rozmýšľali alebo nedarovali a ani to neplánujú.

Graf č. 5

Z grafu vidíme, že 62% respondentov už niekedy niečo darovalo na rozdiel od 38% tých, ktorí ešte nedarovali.

Pri odpovedi na otázku č. 1, mali možnosť respondenti uviesť, ako sme už spomínali, či už niekedy niečo darovali a či to bolo *pravidelne*, alebo *nepravidelne*. Pri spracovávaní týchto odpovedí sme sa stretli

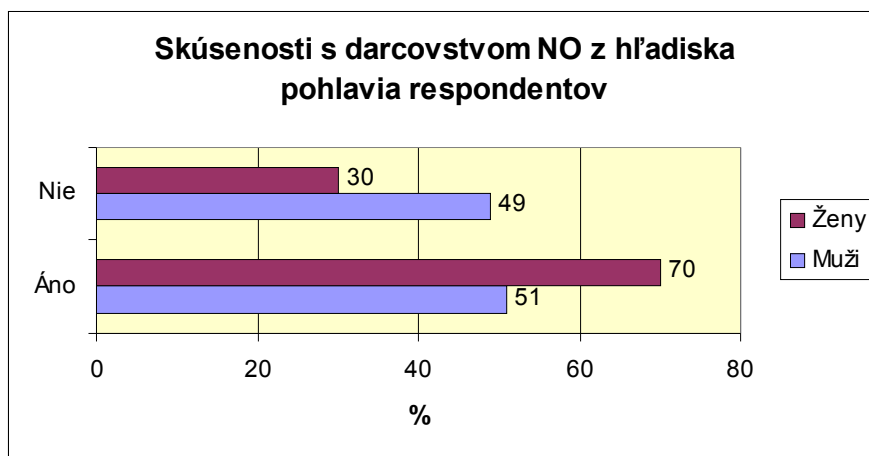
u respondentov s rozdielnym chápaním *pravidelnosti* a *nepravidelnosti* pri darovaní. Ako príklad uvádzame odpovede respondentov, ktoré sa v dotazníku vyskytovali:

- Pri odpovedi „*Áno, pravidelne*“ boli vyjadrenia respondentov takéto: každoročne, minimálne 1x / rok, 1x / rok, mesačne, 1 – 2 x / mesiac, 2 x / mesiac, príležitostne, občas
- Pri odpovedi „*Áno, nepravidelne*“ sme zistili nasledovné uvedené odpovede: 1 x / rok, 2 x / rok, 3 x / rok, 1 krát, 3 krát, párkrát, podľa okolností, príležitostne.

Z uvedených odpovedí vidíme, že pojem pravidelnosti a nepravidelnosti je v chápaní respondentov individuálny. Z tohto dôvodu sme sa rozhodli uviesť do grafu celkový počet odpovedí Áno a Nie, pričom sme údaj pravidelnosti a nepravidelnosti nebrali do úvahy. Predpokladáme, že bolo zložité uviesť jednoznačnú odpoveď vyjadrujúcu častosť v darovaní.

V grafe č. 6 uvádzame darovanie neziskovej organizácii (NO) z hľadiska pohlavia respondentov.

Graf č. 6

Graf nám naznačuje, že skúsenosti s darcovstvom má viac žien ako mužov. Až 70% žien uviedlo, že neziskovej organizácii už niekedy niečo darovalo, na rozdiel od 51% mužov. Neziskovej organizácii nikdy nedarovalo 30% žien a 49% mužov.

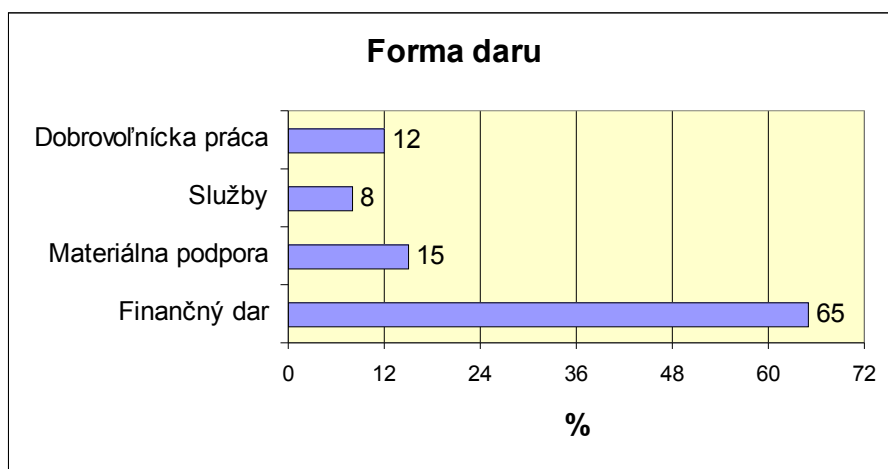
Otázka č. 1 nám poskytla informácie aj o **forme daru**, ktorú respondenti darovali. Na túto časť otázky odpovedali len tí respondenti, ktorí, odpovedali, že darovali pravidelne (t. j. 40 respondentov), avšak vyjadrilo sa len 36 respondentov. Vybrať si mohli z viacerých možností, ktoré spolu s ich odpoveďami uvádzame v tabuľke č. 4 a grafe č. 7.

Vyhodnotenie tejto časti otázky a odpovedí na ňu bolo zložité. Dôvodom bol na jednej strane fakt, že niektorí respondenti označili aj viac, hore uvedených možností, a iní sa vôbec k tejto časti otázky nevyjadrili.

Tabuľka č. 4: Forma daru

Forma daru	%	Odpovede spolu
<i>Finančný dar</i>	65	31
<i>Materiálna podpora</i>	15	7
<i>Služby</i>	8	4
<i>Dobrovoľnícka práca</i>	12	6
Počet odpovedí	100	48
Počet odpovedajúcich respondentov		36

Graf č. 7

Z grafu si možno všimnúť, že najrozšírenejšou formou daru u oslovených, ktorí darovali, bol dar „*Finančný*“ – 31 odpovedí (t. j. 65%). V počte odpovedí nasledoval dar vo forme „*Materiálnej podpory*“ - 7 odpovedí (t. j. 15%) a „*Dobrovoľníckej práce*“ – 6 odpovedí (t. j. 12%) . Najmenší počet odpovedí zaznamenal dar vo forme „*Služieb*“ – 4 (t. j. 8%) .

Poslednou informáciou, ktorú sme zistili z otázky č. 1, boli **organizácie**, ktoré, ak mali respondenti skúsenosti s darovaním, podporili.

Uvádzame názvy organizácií, ako aj počet odpovedí, ktoré sa pri jednotlivých organizáciách vyskytovali. Znovu musíme dodať, že u niektorých respondentov sme zaznamenali viac organizácií, ktorým darovali. Iní, naopak, na túto časť otázky nereagovali. Názov organizácie uviedlo 41, a neuviedlo 20 respondentov.

Z odpovedí môžeme vidieť rôznorodosť organizácií, ktorým ľudia venovali svoj dar. Najviac odpovedí (11) získala organizácia Liga proti rakovine. Odpoveď „Deň narcisov“ sme prirátali k tejto organizácii, keďže ide o projekt, ktorý organizačne zastrešuje. Na druhom mieste v počte odpovedí sa umiestnila nadácia REVIA (5), potom nasledovala organizácia UNICEF (4) a Nadácia pre deti Slovenska (3). Dve odpovede sme zaznamenali u týchto organizácií: Červený kríž, Slovenský orol, U psej matere, Škola so špeciálnym vyučovaním, Hestia. Ostatné podporené organizácie sa v odpovediach respondentov vyskytovali iba raz. Musíme pripomenúť, že v tabuľke sme uvádzali názvy organizácií, resp. oblasť, ktorú respondenti uviedli v dotazníku.

2. Prečo ste sa rozhodli darovať neziskovej organizácii?

Na túto otázku mali odpovedať len tí respondenti, ktorí už niekedy niečo darovali, a teda v otázke č. 1 označili odpoveď „Áno“. Počet respondentov, ktorí označili možnosť Áno bolo spolu 61. Na otázku č. 2 odpovedalo však len 59 respondentov, dvaja sa nevyjadrili.

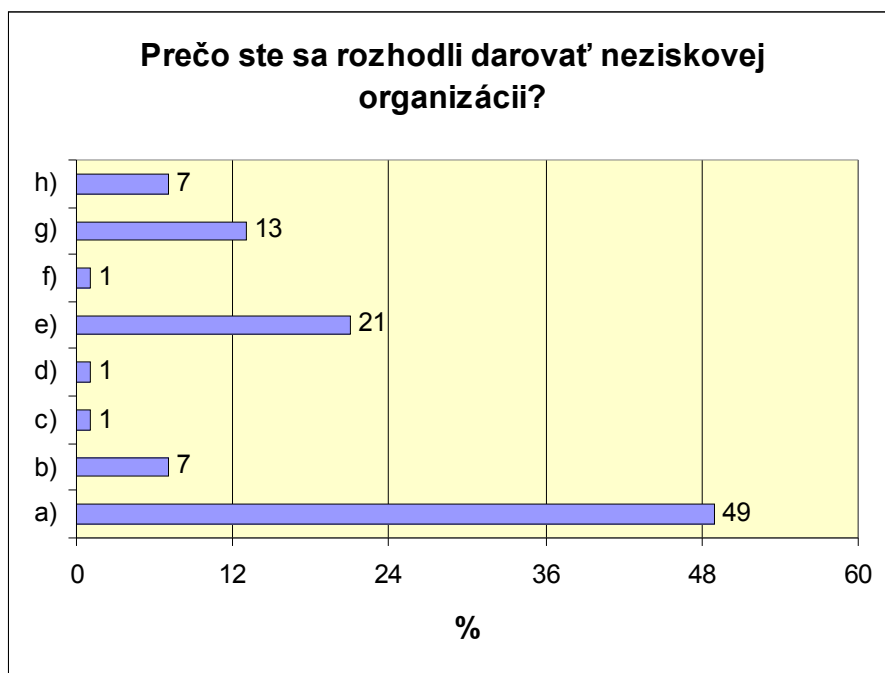
Respondentom sme ponúkli viaceré možnosti, z ktorých mohli vyznačiť im vyhovujúcu odpoveď. Zároveň sme ich nelimitovali označením len jednej odpovede z nami ponúkaných možností.

Prehľad odpovedí prináša tabuľka č. 5 a ich percentuálne znázornenie uvádza graf č. 8.

Tabuľka č. 5: Dôvody darovania neziskovej organizácii

Možnosti	%	Odpovede spolu
a) <i>Nezištné darovanie a pomoc iným považujem za potrebné a dôležité</i>	49	35
b) <i>Môžem si to dovoliť, tak pomôžem</i>	7	5
c) <i>Očakávam, že budem zviditeľnený na verejnosti, v médiách</i>	1	1
d) <i>Darujem, ak vidím, že darujú ľudia z môjho okolia</i>	1	1
e) <i>Môj dar pomôže riešiť naliehavé problémy komunity</i>	21	15
f) <i>Iní pomohli mne, takže darovať iným je teraz mojou povinnosťou</i>	1	1
g) <i>Očakávam, že dar v budúcnosti môže pomôcť aj mne</i>	13	9
h) <i>Iné dôvody</i>	7	5
Počet odpovedí	100	72
Počet odpovedajúcich respondentov		59

Graf č. 8

Z grafu môžeme vidieť, že dominantnou motiváciou k darovaniu pre našich respondentov bola motivácia vyjadrená v možnosti „*Nezištné darovanie a pomoc iným považujem za dôležité*“ (49%). Druhou najrozšírenejšou odpoveďou bola možnosť „*Môj dar pomôže riešiť naliehané problémy komunity*“ (21%). Potom nasledovali odpovede „*Očakávam, že dar v budúcnosti môže pomôcť aj mne*“ (13%), možnosti „*Môžem si to dovoliť, tak pomôžem*“ a „*Iné dôvody*“ boli zastúpené medzi všetkými odpoveďami zhodnou percentuálnou hodnotou – 7%. Možnosti

„Očakávam, že budem zviditeľnený na verejnosti, v médiách“, „Darujem, ak vidím, že darujú aj ľudia z môjho okolia“ a „Iní pomohli mne, takže darovať iným je teraz mojou povinnosťou“ boli medzi odpoveďami respondentov zastúpené rovnako – 1%.

Možnosť „Iné dôvody“ bola zastúpená týmito vyjadreniami:

- „Nadácia RE VIA pravidelne prispievala organizácii, kde som pracovala.“
- „Pre radosť detí.“
- „Napadlo ma to.“
- „Lebo tam chodí môj syn.“

Jeden respondent dôvod neuviedol.

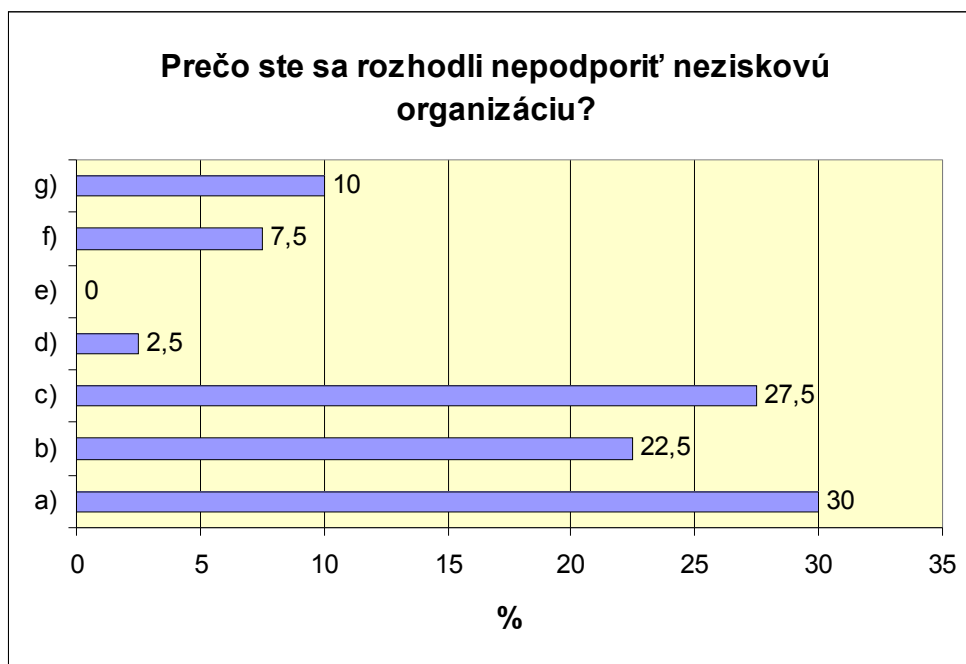
3. Prečo ste sa rozhodli nepodporiť neziskovú organizáciu?

K otázke č. 3 sa mali vyjadriť len tí respondenti, ktorí na otázku č. 1 odpovedali Nie, teda ešte nikdy nedarovali- t. j. 37 respondentov. Na túto otázku ale odpovedalo len 36 respondentov, 1 sa nevyjadril. Na výber sme respondentom ponúkli možnosti, z ktorých si mohli vybrať tie, ktoré im najviac vyhovujú. Respondenti teda mohli označiť aj viac odpovedí. Prehľad ponúkaných odpovedí prináša tabuľka č. 6 a graf č. 9.

Tabuľka č. 6: Dôvody, ktoré viedli k nepodpore neziskovej organizácie

Možnosti	%	Odpovede spolu
a) Nedôvera voči neziskovej organizácii	30	12
b) Nedostatok informácií o neziskových organizáciách	22,5	9
c) Nemôžem si to dovoliť	27,5	11
d) Môj predchádzajúci dar bol neefektívne použitý	2,5	1
e) Slabé ocenenie darcov	0	0
f) iní pomohli mne, takže darovať iným je teraz mojou povinnosťou	7,5	3
g) iné dôvody	10	4
Počet odpovedí	100	40
Počet odpovedajúcich respondentov		36

Graf č. 9

Najčastejším motívom, ktorý viedol k tomu, že respondenti sa rozhodli nepodporiť neziskovú organizáciu bola „Nedôvera voči neziskovej organizácii“ – 30%. Druhý, najpočetnejší dôvod, ktorý oslovení respondenti uviedli, vystihuje možnosť „Nemôžem si to dovoliť“, zastúpená 27,5% odpovedí. Počtom odpovedí 22,5% je dôvod „Nedostatok informácií o neziskových organizáciách“ tretím najčastejšie uvádzaným dôvodom vedúcim k nepodpore neziskovej organizácie. Ďalej vedú respondentov k nepodpore „Iné dôvody“ – 10% a 7,5% odpovedí zahŕňa dôvod „Nemám informácie, ako bol môj dar použitý“. Najmenej častú príčinu, kvôli ktorej sa respondenti rozhodli neziskovú organizáciu nepodporiť, reprezentuje odpoveď „Môj predchádzajúci dar bol neefektívne využitý“ – 2,5%. Ani jeden respondent neuviedol ako dôvod nepodpory možnosť „Slabé ocenenie darcov“.

Respondenti, ktorí označili možnosť „Iné dôvody“ uviedli tieto odpovede:

- „Zaneprázdnenosť“ (1 odpoveď)
- „Časové dôvody“ (1 odpoveď)
- „Pre radosť detí“ (1 odpoveď)
- „Neviem“ (1 odpoveď)

4. Darovali ste už niekedy niečo (peniaze, čas, materiálna podpora) cirkvi?

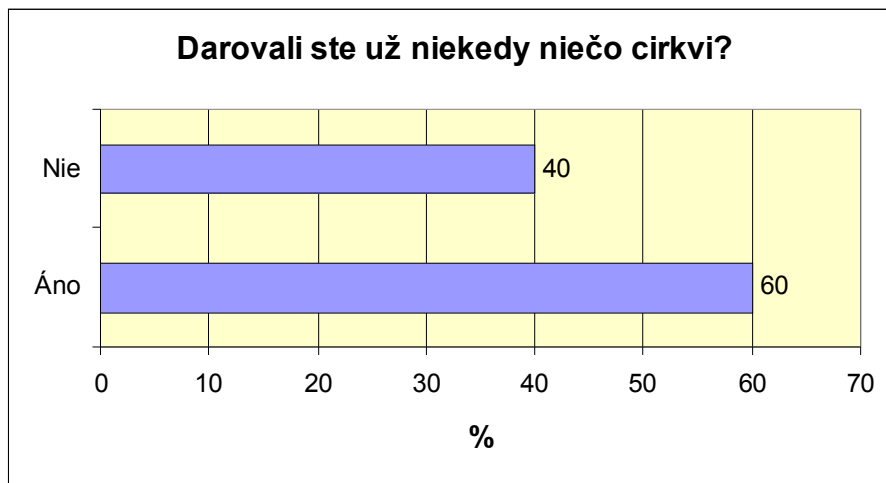
Respondenti mali možnosť označiť buď odpoveď „*Áno, pravidelne*“, alebo „*Áno nepravidelne*“, alebo „*Nie, ale už som o tom rozmýšľal*“, alebo „*Nie a ani to neplánujem*“.

Na otázku č. 4 odpovedalo spolu 99 respondentov, 1 neodpovedal. Zaznamenali sme nasledovné odpovede:

Možnosť „*Áno, pravidelne*“, označilo spolu 29 respondentov, možnosť „*Áno, nepravidelne*“ 30 respondentov. 8 respondentov odpovedalo „*Nie, ale už som o tom rozmýšľal*“ a 32 sa vyjadrilo označením odpovede „*Nie a ani to neplánujem*“. Ak zhrnieme všetky odpovede Áno zistíme, že skúsenosť s darovaním cirkvi malo 59 respondentov. Ešte nikdy nedarovalo 40 respondentov.

Percentuálny prehľad odpovedí prináša graf č. 10.

Graf č. 10

Graf nám naznačuje, že 60% respondentov malo skúsenosť s darovaním cirkvi a 40% cirkvi ešte nikdy nedarovalo.

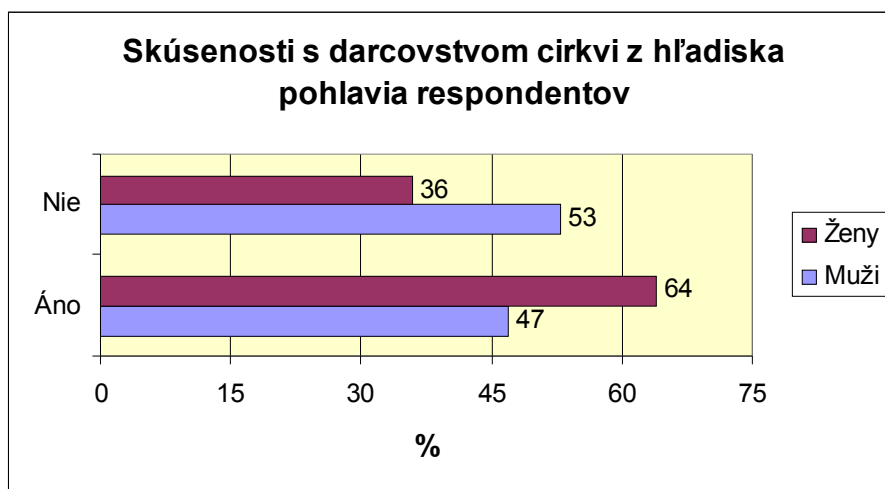
Pri odpovedi na otázku č. 4 sa respondenti mali vyjadriť, ako sme už spomínali, či darovali *pravidelne*, alebo *nepravidelne*. Pri spracovávaní týchto odpovedí sme sa tak, ako aj pri otázke č. 1, stretli u respondentov s rozdielnym chápaním pravidelnosti a nepravidelnosti.

- Pri odpovedi „*Áno, pravidelne*“ sme zaznamenali takéto vyjadrenia respondentov: pravidelne (1 odpoveď), skoro každú nedeľu (2 odpovede), na nedeľnej omši (2 odpovede), týždenne (1 odpoveď), 1 x / týždeň (1 odpoveď), 4 x / týždeň (1 odpoveď), každé 2 týždne (1 odpoveď), mesačne (2 odpovede), 1 x / mesiac (3 odpovede), každý mesiac (3 odpovede), pravidelná zbierka v kostole (2 odpovede), 1 x / rok (1 odpoveď).
9 respondentov na otázku týkajúcu sa častosti darovania neodpovedalo.
- Pri odpovedi „*Áno, nepravidelne*“ respondenti odpovedali takto: príležitostne (1 odpoveď), 1 x / týždeň (1 odpoveď), 1 x za dva mesiace (1 odpoveď), 2 krát (1 odpoveď), 5 x v živote (1 odpoveď), 1 x / rok (4 odpovede), 2 x / rok (2 odpovede), 3 – 4 x / rok (1 odpoveď), 5 x / rok (2 odpovede), pri omšiach a zbierkach na obnovu kostola (1 odpoveď), pri úmrtí blízkych a na svadbe (2 odpovede).

Na otázku týkajúcu sa častosti darovania neodpovedalo 13 respondentov. Tak ako pri otázke č. 1, aj pri pohľade na odpovede respondentov v otázke č. 4 vidíme, že chápanie pravidelnosti a nepravidelnosti je subjektívne. Z tohto dôvodu sme aj v grafe č. 10 uviedli len percentuálne vyjadrenie všetkých odpovedí „*Áno*“ a „*Nie*“, bez rešpektovania údaju pravidelnosti a nepravidelnosti.

Prehľad skúsenosti s darovaním cirkvi pri zohľadnení pohlavia našich respondentov umožňuje graf č. 11.

Graf č. 11

Ako vidíme z grafu, cirkvi darovali viac ženy ako muži. Skúsenosti s darcovstvom cirkvi malo 64% žien a 47% mužov. Naopak, cirkvi ešte nedarovalo 36% žien a 53% mužov.

5. Prečo ste sa rozhodli darovať cirkvi?

Na otázku č. 5 odpovedali len tí respondenti, ktorí na otázku č. 4 odpovedali „Áno“, čiže mali skúsenosť s darovaním cirkvi. Spolu to znamená 59 respondentov, na túto otázku odpovedalo 56 z nich.

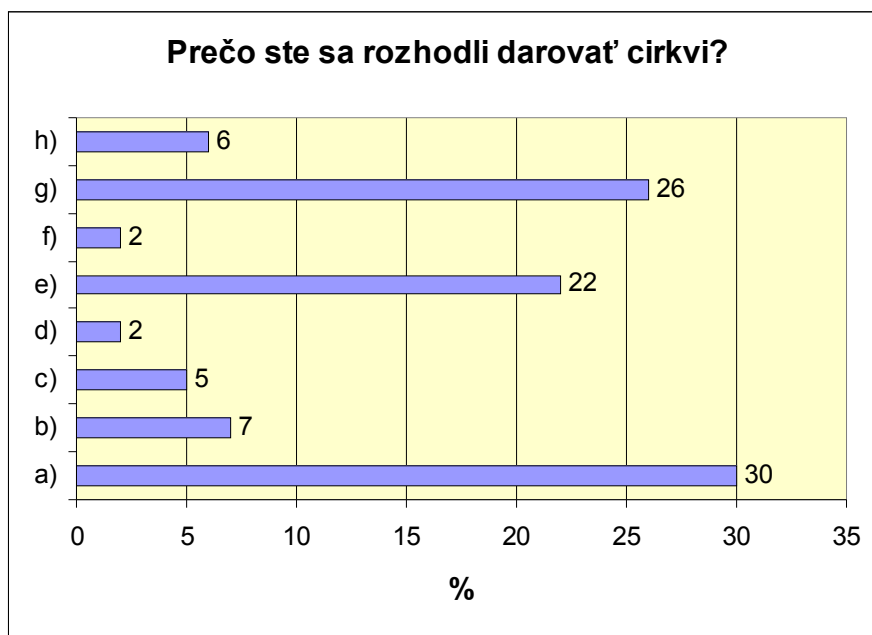
Respondentom sme ponúkli možnosti, z ktorých si mohli vybrať tie, s ktorými súhlasia. Umožnili sme im označiť viaceré z nich.

Prehľad odpovedí znázorňuje tabuľka č. 7 a graf č. 12.

Tabuľka č. 7: Dôvody darovania cirkvi

Možnosti	%	Odpovede spolu
a) Nezištné darovanie a pomoc iným vychádza z mojej viery	30	25
b) Cítim, že darovať cirkvi je mojou povinnosťou	7	6
c) Môžem si to dovoliť, tak pomôžem	5	4
d) Darujem ak vidím, že darujú aj ľudia z môjho okolia	2	2
e) Môj dar pomôže riešiť naliehavé problémy	22	18
f) Očakávam, že dar v budúcnosti môže pomôcť aj mne	2	2
g) Verím, že peniaze darované prostredníctvom cirkvi nebudú zneužitú	26	21
h) Iné dôvody	6	5
Počet odpovedí	100	83
Počet odpovedajúcich respondentov		56

Graf č. 12

Graf naznačuje, že najfrekvencovanejšiu motiváciu k darovaniu cirkvi vyjadruje výrok „*Nezištné darovanie a pomoc iným vychádza z mojej viery*“, ktorý mal spomedzi všetkých odpovedí 30 % zastúpenie. Druhou najrozšírenejšou odpoveďou bola možnosť vyjadrená slovami „*Verím, že peniaze darované cirkvi nebudú zneužitú*“ – 26%. Možnosť „*Môj dar pomôže riešiť naliehavé problémy*“ sa medzi odpoveďami respondentov umiestnila na treťom mieste - 22%. Ďalej nasledovala odpoveď „*Cítim, že darovať cirkvi je mojou povinnosťou*“ – 7%, „*Iné dôvody*“ – 6%, „*Môžem si to dovoliť, tak pomôžem*“ – 5%. Zhodné, 2% zastúpenie, mali možnosti „*Darujem ak vidím, že darujú aj ľudia z môjho okolia*“ a „*Očakávam, že dar v budúcnosti môže pomôcť aj mne*“.

Pri odpovedi „*Iné dôvody*“ sme zaznamenali tieto odpovede respondentov:

- „Sú tu chudobnejší ako ja.“
- „Pre vylepšenie vzhľadu kostolov v Pezinku.“
- „Pri určitých cirkevných obradoch (napr. krst, svadba) sa v podstate darovaniu nedá vyhnúť. Niektorí predstavitelia cirkvi si dar nepriamo vypýtajú.“

2 respondenti svoj vlastný dôvod neuviedli.

6. Prečo ste sa rozhodli nepodporiť cirkev?

Odpovedať na otázku č. 6 mali len tí respondenti, ktorí v otázke č. 5 označili možnosť „Nie“, teda ešte cirkvi nedarovali. Ide spolu o 40 respondentov, na túto otázku odpovedalo 37 z nich.

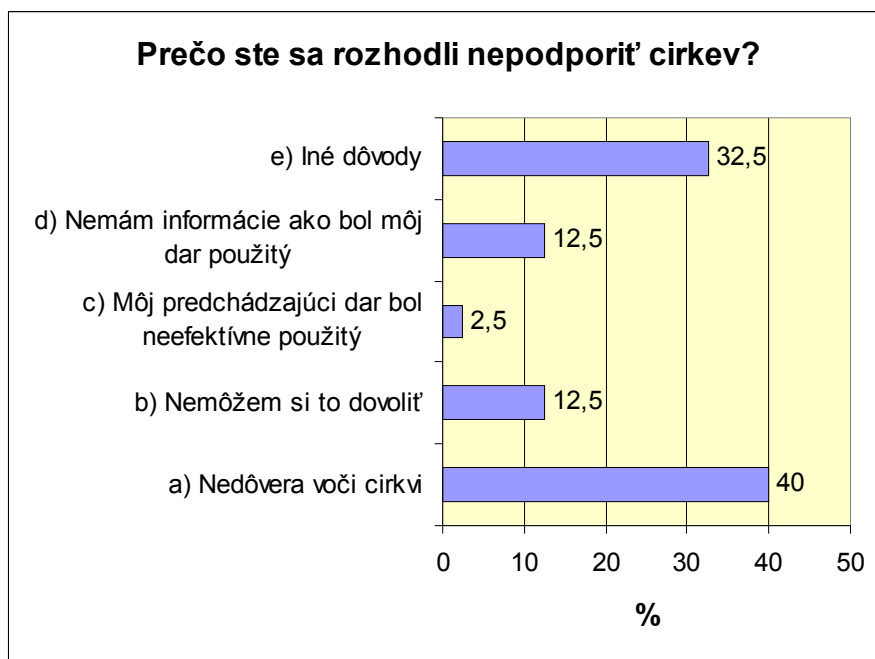
Respondenti mali na výber viaceré možnosti, z ktorých si mohli zvoliť im vyhovujúcu odpoveď.

Prehľad možností a odpovedí ponúka tabuľka č. 8, ako aj graf č. 13 znázorňujúci ich percentuálne vyjadrenie.

Tabuľka č. 8: Dôvody, ktoré viedli k nepodpore cirkvi

Možnosti	%	Odpovede spolu
a) <i>Nedôvera voči cirkvi</i>	40	16
b) <i>Nemôžem si to dovoliť</i>	12,5	5
c) <i>Môj predchádzajúci dar bol neefektívne použitý</i>	2,5	1
d) <i>Nemám informácie ako bol môj dar použitý</i>	12,5	5
e) <i>Iné dôvody</i>	32,5	13
Počet odpovedí	100	40
Počet odpovedajúcich resp.		37

Graf č. 13

Hlavným dôvodom, ktorý viedol našich respondentov k tomu, že sa rozhodli cirkev nepodporiť, bola „Nedôvera voči cirkvi“. Táto odpoveď bola najpočetnejšia – 40%. Nasleduje možnosť „Iné dôvody“, ktorá sa medzi označenými odpoveďami vyskytovala počte 32,5%. Zhodne, 12,5% získali dôvody respondentov vyjadrené odpoveďou „Nemôžem si to dovoliť“ a „Nemám informácie ako bol môj dar použitý“. Najmenej zastúpenou odpoveďou bola možnosť „Môj predchádzajúci dar bol neefektívne použitý“ – 2,5%.

V kategórií „Iné dôvody“ sme zaznamenali takéto vyjadrenia respondentov:

- „Osobné dôvody.“
- „Nie som veriaci.“ (3 odpovede)
- „Nie som veriaci a myslím, že iní to potrebujú viac.“
- „Nie som nábožensky založená.“
- „Nenavštevujem cirkevné aktivity.“
- „Podľa mňa má cirkev dosť peňazí a sú aj iné oblasti, ktoré podporu (finančnú alebo materiálnu) potrebujú oveľa viac.“
- „Prečo cirkev? Radšej darujem športovému klubu.“
- „Nemám informácie, kedy bol môj dar použitý.“
- „Lebo v tom nevidím zmysel.“
- „Nerozmýšľala som nad týmto.“
- „Neviem.“

7. Ktorú z nasledujúcich oblastí by ste podporili?

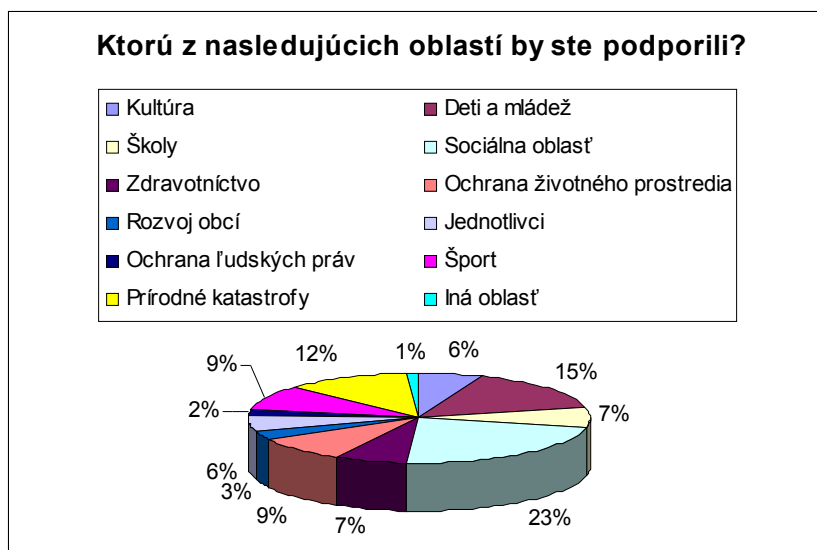
Respondenti si z uvedených možností mohli zvoliť aj viac odpovedí. Na otázku odpovedalo spolu 93 respondentov, 7 sa nevyjadrilo.

Prehľad poskytuje nasledovná tabuľka č. 9 a graf č. 14.

Tabuľka č. 9: Oblasti podpory

Možnosti	%	Odpovede spolu
Kultúra	6	14
Deti a mládež	15	37
Školy	7	17
Sociálna oblasť	23	57
Zdravotníctvo	7	18
Ochrana životného prostredia	9	22
Rozvoj obcí	3	8
Jednotlivci	6	16
Ochrana ľudských práv	2	5
Šport	9	23
Prírodné katastrofy	12	29
Iná oblasť	1	2
Počet odpovedí	100	248
Počet odpovedajúcich respondentov		93

Graf č. 14

Z grafu č. 14 vyplýva, že respondenti by pri darovaní uprednostnili „Sociálnu oblasť“. V počte odpovedí sa umiestnila na prvom mieste – 23%. Druhou najčastejšie podporenou oblasťou by bola oblasť „Deti a mládež“ – 15% a na treťom mieste s percentuálnou hodnotou 12% sa umiestnila oblasť „Prírodné katastrofy“. Ďalšie poradie je takéto: „Ochrana životného prostredia“ a „Šport“ zhodne 9%, „Školy“ a „Zdravotníctvo“ taktiež zhodne 7%. Rovnaký počet odpovedí získali aj oblasti „Kultúra“ a „Jednotlivci“ – 6%. Respondenti by svoju podporu najmenej smerovali do

oblasti „Rozvoj obcí“ – 3% a „Ochrana ľudských práv“ – 2%. Najmenšie zastúpenie v počte odpovedí zaznamenal „Iná oblasť“ – 1%.

Kategória „Iná oblasť“ bola reprezentovaná týmito odpoveďami respondentov:

- Výskum onkológie
- Zvieratá.

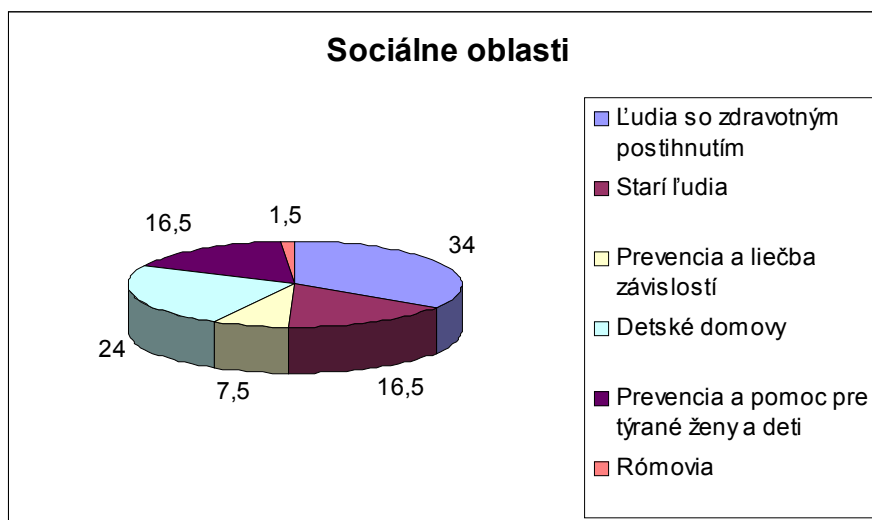
Otázka č. 7 nám ďalej poskytla možnosť dozvedieť sa, ktorú sféru by respondenti podporili v prípade, že by sa rozhodli darovať do „**Sociálnej oblasti**“. Respondenti mali na výber 6 rozdielnych sociálnych sfér, ktoré sme im ponúkli.

Dodávame, že sme respondentov upozornili, aby si z predložených možností vybrali len jednu sociálnu sféru, ktorej by venovali svoj dar. Napriek tomu, sme sa pri vyhodnocovaní dotazníkov stretli s tým, že respondenti označili i viac možností. Rozhodli sme sa, že budeme brať do úvahy všetky označené odpovede. Ich prehľad poskytuje tabuľka č. 10 a graf č. 15.

Tabuľka č. 10: Sociálne oblasti

Sociálna oblasť	%	Počet odpovedí
<i>Ľudia so zdravotným postihnutím</i>	34	23
<i>Starí ľudia</i>	16,5	11
<i>Prevenca a liečba závislostí</i>	7,5	5
<i>Detské domovy</i>	24	16
<i>Prevenca a pomoc pre týrané ženy a deti</i>	16,5	11
<i>Rómovia</i>	1,5	1
Počet odpovedí	100	67

Graf č. 15

Sociálna oblasť, do ktorej by respondenti najčastejšie smerovali svoj dar, je oblasť „Ľudia so zdravotným postihnutím“, reprezentovaná 34% odpovedí. 24% odpovedí respondentov naznačuje, že druhou oblasťou, ktorú by respondenti najčastejšie podporili, by boli „Detské domovy“. Za ňou, sa s tretím najväčším počtom odpovedí respondentov umiestnili oblasti „Starí ľudia“ a „Prevenencia a pomoc pre týrané ženy a deti“ – 16,5%. „Prevenciu a liečbu závislostí“ označili respondenti 7,5% svojich odpovedí. Oslovení respondenti by svoj dar venovali najmenej „Rómom“ – 1,5%.

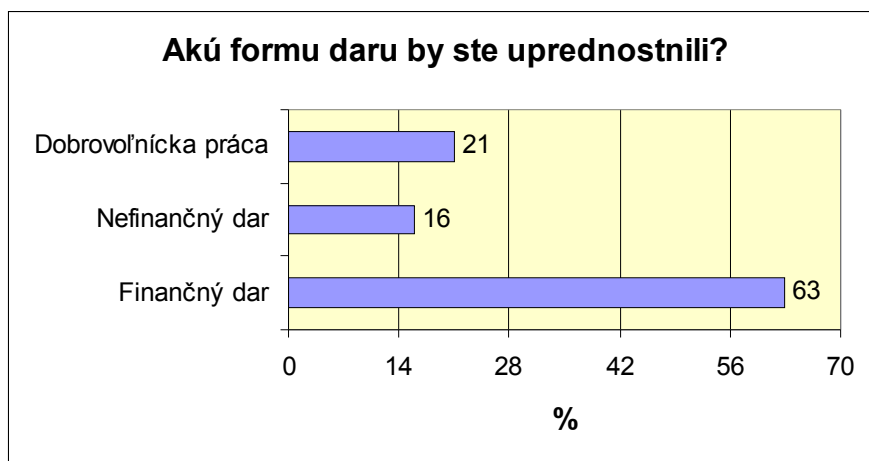
8. Akú formu daru by ste uprednostnili?

Z uvedených možností v dotazníku si mohli respondenti zvoliť im vyhovujúcu odpoveď. Na otázku č. 8 odpovedalo spolu 94 respondentov. Tabuľka č. 11 a graf č. 16 znázorňujú prehľad odpovedí respondentov.

Tabuľka č. 11: Forma daru

Forma daru	%	Odpovede spolu
Finančný dar	63	67
Nefinančný dar	16	17
Dobrovoľnícka práca	21	22
Počet odpovedí	100	106
Počet odpovedajúcich respondentov		94

Graf č. 16

Ako vidíme z grafu č. 16., naši respondenti by na prvom mieste uprednostnili darovanie „*Finančného daru*“ – zaznamenali sme 63% odpovedí. Na druhom mieste bola najpočetnejšou kategóriou „*Dobrovoľnícka práca*“ – 21%. Respondenti by najmenej uprednostnili „*Nefinančný dar*“ – 16% odpovedí.

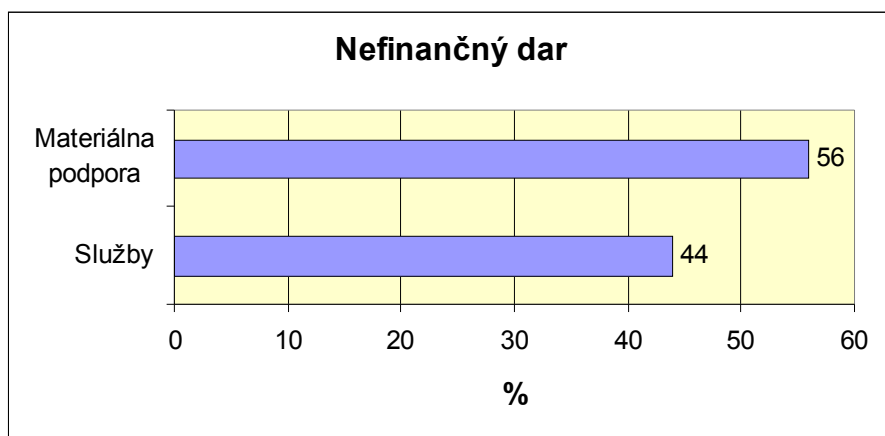
V rámci skupiny „*Nefinančný dar*“ sme respondentov požiadali aj o zvolenie nefinančného daru v 2 rozdielnych formách, a to vo forme „*Služieb*“ a „*Materiálnej podpory*“. 1 respondent označil obe možnosti.

Zistenia ponúka tabuľka č. 12 a graf č. 17.

Tabuľka č. 12: Nefinančný dar

Nefinančný dar	%	Odpovede spolu
<i>Služby</i>	44	8
<i>Materiálna podpora</i>	56	10
Počet odpovedí	100	18
Počet odpovedajúcich respondentov		17

Graf č. 17

Na základe grafu, by respondenti uprednostnili darovanie nefinančného daru vo forme „*Materiálnej podpory*“ – 56% odpovedí. Dar vo forme „*Služieb*“ bol reprezentovaný 44% odpovedí respondentov.

9. Aký spôsob darovania finančných prostriedkov by ste uprednostnili?

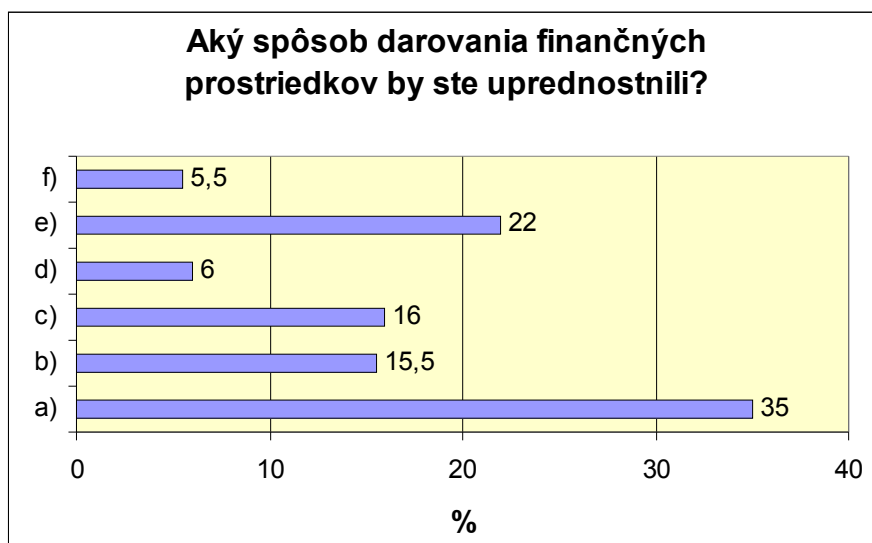
Osloveným respondentom sme dali na výber viaceré možnosti, z ktorých mohli označiť tú, ktorá im vyhovuje. Respondenti mohli označiť aj viac odpovedí. Na otázku č. 9 odpovedalo spolu 91 respondentov, 9 sa nevyjadrilo.

Prehľad odpovedí prináša tabuľka č. 13 a graf č. 18.

Tabuľka č. 13: Spôsob darovania finančných prostriedkov

Možnosti	%	Odpovede spolu
a) Finančná zbierka do pokladničky	35	38
b) Prevodom z osobného účtu	15,5	17
c) Poštovou poukážkou	16	18
d) Elektronická platba prostredníctvom internetu	6	7
e) Darovanie konkrétnej sumy telefonicky prostredníctvom audiotextových čísiel, SMS správ	22	24
f) Iný spôsob	5,5	6
Počet odpovedí	100	110
Počet odpovedajúcich respondentov		91

Graf č. 18

Na prvom mieste by respondenti uprednostnili darovanie finančných prostriedkov prostredníctvom „Finančnej zbierky do pokladničky“ – 35% odpovedí. Druhou najpočetnejšou skupinou s 22% odpovedí respondentov bola skupina „Darovanie konkrétnej sumy telefonicky prostredníctvom audiotextových čísiel, SMS správ“. Respondenti by na treťom mieste v počte odpovedí 16% uprednostnili darovanie finančných prostriedkov prostredníctvom „Poštovej poukážky“. Ďalej nasledoval „Prevod z osobného účtu“ – 15,5%, „Elektronická platba prostredníctvom internetu“ – 6%. Kategória „Iný spôsob“ bola zastúpená 5,5% odpovedí.

Odpovede respondentov patriace do skupiny „Iný spôsob“ boli takéto:

- „Osobne“ (3 odpovede)
- „Priamo osobe, alebo organizácii“ (2 odpovede)

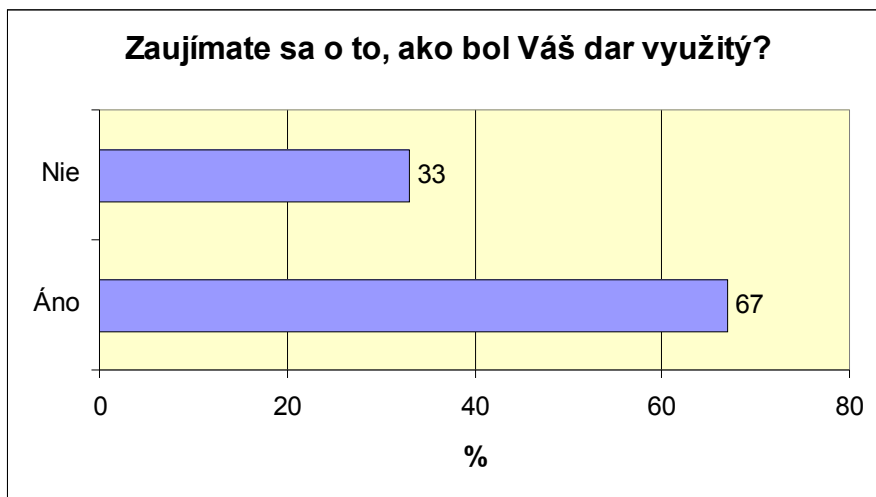
1 respondent, ktorý označil možnosť „Iný spôsob“, svoje vlastný názor neuviedol.

10. Zaujímate sa o to, ako bol Váš dar využitý?

Respondenti označili buď odpoveď „Áno“, alebo „Nie“. Na otázku reagovalo spolu 90 respondentov. 10 respondentov svoj názor nevyjadrilo.

Nasledujúci graf č. 19 znázorňuje prehľadný súhrn odpovedí respondentov.

Graf č. 19

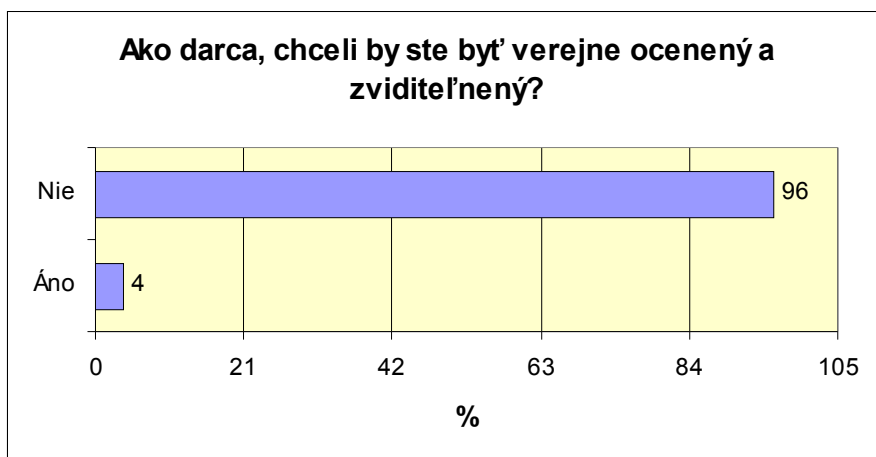

67% respondentov sa o to, ako bol ich dar využitý zaujíma, 33% označilo ako odpoveď na túto otázku možnosť „Nie“.

11. Ako darca, chceli by ste byť verejne ocenený a zviditeľnený?

Respondenti označili buď možnosť „Áno“ alebo „Nie“, ako odpoveď na našu otázku. K otázke sa vyjadrilo 91 respondentov, 9 neodpovedalo. Znázornenie odpovedí, ako aj ich grafické vyjadrenie ukazuje graf č. 20.

Graf č. 20

Z grafu môžeme vidieť, že až 96% respondentov by „*nechcelo byť verejne ocenených a zviditeľnených*“. Len 4% oslovených respondentov označilo možnosť „*Áno*“.

5. 6 Interpretácia výsledkov prieskumu a diskusia

V prieskumnej časti sme oslovili spolu 100 respondentov, aby sme zistili ich skúsenosti a postoj k darcovstvu. Prostredníctvom dotazníka sme zistili odpovede na naše otázky od 50 (56%) žien a 39 (44%) mužov (zvyšných 11 respondentov údaj o pohlaví neuviedlo).

Pomocou otázky č. 1 a č. 4, v ktorých sme sa pýtali na skúsenosti respondentov s darovaním neziskovej organizácii a cirkvi, sme zistili, že viac darujú ženy ako muži. Naše zistenie potvrdzujú aj výsledky výskumu uskutočneného agentúrou FOCUS z roku 1998, že väčší sklon k darcovstvu majú ženy ako muži. (Baťová, 2002)

Otázka č. 1, v ktorej sme sa respondentov pýtali na to, či už niekedy niečo darovali nejakej neziskovej organizácii, mala byť nástrojom na overenie **hypotézy č. 1**, ktorá znie: **Viac ako polovica respondentov - obyvateľov Pezinka, aspoň raz v živote prispela na aktivity neziskovej organizácii.**

Výsledky prieskumu ukázali, že 62% respondentov už niekedy niečo darovalo neziskovej organizácii, na rozdiel od 38% tých, ktorí ešte nikdy neziskovej organizácii nedarovali.

Hypotéza č. 1 sa nám potvrdila.

Na základe týchto zistení môžeme povedať, že postoj obyvateľov mesta Pezinok k darcovstvu je celkom priaznivý. Pezinčania sú naklonení k darovaniu, čo chápeme ako pozitívny jav. Musíme dodať, že až 25% našich respondentov boli študenti, ktorí sa, podľa výsledkov výskumov uvedených v odbornej literatúre, zaraďujú medzi skupiny menej naklonené k darcovstvu. (Baťová, 2002) Tento fakt je pochopiteľný, ak vezmeme do úvahy, že nie všetci z nich popri štúdiu pracujú a nemajú teda pravidelný príjem. Predpokladáme, že aj táto skutočnosť mohla ovplyvniť pomer

medzi tými, ktorí darovali, a tými, ktorí s darovaním ešte skúsenosti nemali.

Otázka č. 1 nám poskytla informácie aj o **forme daru**, ktorú respondenti neziskovej organizácii venovali. Zistili sme, že najčastejšie respondenti darovali dar vo forme peňazí – 65%. Chceme reagovať hlavne na fakt, že dobrovoľnícku prácu ako formu daru venovalo len 12% respondentov, čo potvrdzuje stav dobrovoľníckej reality na Slovensku. Postoj k dobrovoľníctvu je stále na nízkej úrovni, zapojenie do tejto činnosti zaostáva v porovnaní s inými krajinami. Ako sme v teoretickej časti naznačili, príležitostí pre vykonávanie dobrovoľníckej práce v Malokarpatskom regióne je dostatok, ak vezmeme do úvahy množstvo neziskových organizácií, ktoré tu pôsobia. Napriek tomu je zapojenie ľudí, na základe nášho prieskumu, nízke.

Ako tretiu v poradí, sme respondentom položili otázku, čo ich viedlo k tomu, že sa rozhodli nepodporiť neziskovú organizáciu. Pomocou tejto otázky sme si chceli overiť **hypotézu č. 2**, v ktorej sme predpokladali, že **tí, čo neziskové aktivity nepodporili, urobili tak najmä z dôvodu nedôvery neziskovej organizácii.**

K tomuto predpokladu nás viedli poznatky z literatúry, a to najmä fakt, že dôvera Slovákov v aktivity tretieho sektora je v dôsledku zastavenia jeho činnosti v období komunizmu, nízka.

Výsledky prieskumu ukázali, že najčastejším dôvodom, vďaka ktorému respondenti nepodporili aktivity neziskovej organizácie, bola všeobecne nedôvera voči neziskovej organizácii – 30% odpovedí. V počte odpovedí sa tento dôvod umiestnil na prvom mieste.

Na základe týchto zistení môžeme povedať, že hypotéza č. 2 sa potvrdila.

Aj keď z dotazníka nevieme určiť, čo bolo príčinou nedôvery respondentov voči neziskovej organizácii, pri uvažovaní nad touto otázkou môžeme predpokladať, že nedôvera ľudí v neziskové organizácie môže prameniť z viacerých situácií. Môže byť zapríčinená negatívnym obrazom niektorých neziskových organizácií, prezentovaných v médiách. Domnievame sa tiež, že nedôvera môže plynúť aj z predchádzajúcich negatívnych skúsenosti

ľudí s neziskovou organizáciou. Tie mohli zapríčiniť stratu dôvery v akékoľvek ďalšie aktivity tretieho sektora, ktorej opätovné získanie nie je jednoduché. 7,5% respondentov uviedlo, že nemá informácie, ako bol ich dar použitý a 2,5% respondentov ako dôvod nepodpory označilo fakt, že ich predchádzajúci dar bol neefektívne využitý. Nazdávame sa, že aj tieto skúsenosti respondentov môžu vyvolať potenciálnu nedôveru voči neziskovým organizáciám.

Otázku **dôvery** môžeme teda zaradiť medzi základné predpoklady **motivácie ľudí k darovaniu**. S tým súvisí i problematika **transparentnosti**, otvorenosti neziskových organizácií. Tie by sa mali usilovať o to, aby bola ich činnosť „priehľadná“, známa verejnosti, teda i potenciálnym darcom. Myslíme si, že prostriedkom k dosiahnutiu tohto stavu by mala byť najmä dostatočná a efektívna komunikácia neziskových organizácií s verejnosťou. Práve prostredníctvom nej by získali všetci „budúci“ darcovia dostatok informácií, ktoré sú, ako predpokladáme, jedným zo základných podmienok dôvery. V súvislosti s tým musíme pripomenúť, že až 22,5% našich respondentov uviedlo ako **dôvod nepodpory nedostatok informácií o neziskových organizáciách**. Práve preto si myslíme, že tu zohráva dôležitú úlohu viacero krokov, ktoré by mali neziskové organizácie v záujme zvýšenia podpory ich činnosti vziať do úvahy.

Ide o budovanie **pozitívneho imidžu organizácie, pozitívnej publicity a vytváranie dobrého mena**. Dominantné postavenie v rámci komunikácie má reklama a public relations, ktoré majú zabezpečiť porozumenie neziskovej organizácie s verejnosťou. Reklama sa snaží vzbudiť pozornosť, záujem a preto je výber vhodných médií veľmi dôležitý.

(Majdúchová, 1997) Tu by sme chceli zdôrazniť, že práve REVIA – Malokarpatská komunitná nadácia, si uvedomuje dôležitosť informovanosti verejnosti o svojich aktivitách, čo dokumentuje spolupráca s viacerými regionálnymi médiami, ktoré flexibilne reagujú na všetky aktuálne aktivity nadácie.

V **hypotéze č. 3** sme predpokladali, že **ak si môžu respondenti vybrať oblasti, ktoré by najradšej podporili, boli by to: 1. deti**

a mládež, 2. sociálna oblasť a 3. zdravotníctvo. Na overenie hypotézy sme použili odpovede respondentov na otázku č. 7.

Pri vyhodnocovaní dotazníkov sme dospeli k nasledovným zisteniam: pri možnosti výberu z viacerých oblastí by respondenti pri darovaní uprednostnili na prvom mieste „sociálnu oblasť“ – 23%, druhou, najčastejšie podporenou oblasťou by bola oblasť „deti a mládež“ – 15%. Treťou oblasťou v poradí, do ktorej by smerovali dary respondentov, by bola oblasť „prírodné katastrofy“ – 12%.

Z uvedených zistení usudzujeme, že sme správne predpokladali 2 oblasti, do ktorých by podpora našich respondentov smerovala najčastejšie. Avšak naše predpokladané poradie, týchto najčastejšie podporených oblastí, sa nezhodovalo so zisteným poradím (na základe počtu odpovedí v percentuálnom vyjadrení sa na 1. mieste umiestnila „sociálna oblasť“, na 2. mieste – „deti a mládež“. Naše predpokladané poradie v počte odpovedí bolo opačné – na 1. mieste – „deti a mládež“, na 2. mieste – „sociálna oblasť“). Nesprávny bol aj náš predpoklad týkajúci sa tretej, najčastejšie podporenej oblasti. Na základe výsledkov, získaných vyhodnotením tejto otázky sme zistili, že treťou oblasťou, ktorú by si respondenti z viacerých možností pri darovaní vybrali , by bola oblasť „prírodné katastrofy“ (12%), na rozdiel od nášho predpokladu, v ktorom sme na tretie miesto spomedzi všetkých ponúknutých oblastí umiestnili „zdravotníctvo“ (7%).

Zhodnotením všetkých faktorov sme dospeli k záveru, že hypotéza č. 3 sa nepotvrdila.

To, že by respondenti vo veľkej miere podporili oblasť „**prírodné katastrofy**“, má podľa nášho názoru, logické vysvetlenie. Médiá čoraz častejšie prinášajú informácie z rôznych kútov sveta o veľmi nepriaznivých dôsledkoch prírodných katastrof, ktoré často znamenajú náhly a ničivý zásah do prirodzeného prírodného prostredia, no najmä tragicky ovplyvnia životy miliónov ľudí. Preto sa domnievame, že práve takéto udalosti, konkrétne napr. víchrica vo Vysokých Tatrách, alebo prílivové vlny v Ázii, ktoré mali na svedomí veľké množstvo ľudských životov, mohli byť pre našich respondentov veľmi silným emocionálnym zážitkom a následne tak

mohli vyvolať zvýšenú motiváciu venovať svoj dar, v prípade možnosti, práve do týchto oblastí. Pripomíname, že sa tieto udalosti odohrali v novembri a decembri minulého roka. Naši respondenti nimi mohli byť veľmi ovplyvnení, čo usudzujeme z faktu, že distribúcia a vyplňanie dotazníkov prebiehali práve v priebehu mesiaca január tohto roku.

Radi by sme poukázali na fakt, že jednou z viacerých možností, z ktorých si mohli respondenti zvoliť oblasť svojej podpory, bola aj oblasť „**Ludské práva**“, ktorá získala len 2% všetkých odpovedí. Myslíme si, že ide o jav, ktorému je potrebné venovať omnoho väčšiu pozornosť, čo dokazujú aj výsledky nášho prieskumu. Ľudské práva, ich deklarovanie, znalosť, no predovšetkým ich dodržiavanie a praktická realizácia, by mali byť základnou hodnotou rešpektovanou všetkými členmi spoločnosti. Skutočnosť, je žiaľ, často krát úplne opačná. Preto, podľa nášho názoru, má osveta týkajúca sa ľudských práv nepopierateľný význam a treba s ňou začať už v mladších vekových skupinách – u detí a mládeže. Domnievame sa tiež, že sú to práve MVO, ktoré už zohrávajú a mohli by naďalej zohrávať v tomto smere dôležitú úlohu, no zároveň si uvedomujeme aj dôslednejšiu potrebu celospoločenskej podpory ich aktivít.

Nízky počet odpovedí – len 3% sme zaznamenali aj v oblasti „**Rozvoj obcí**“. Myslíme si, že tento výsledok je čiastočne pochopiteľný, a to z dôvodu, že výber možností, ktoré sme respondentom ponúkli bol dosť široký a iné oblasti, ako napríklad sociálna oblasť, alebo deti a mládež, sa zaraďujú dlhodobo medzi oblasti viac preferované. Myslíme si, že to môže byť spôsobené prirodzenou inklináciou ľudí darovať skôr tam, kde vidia núdzu, bolesť, utrpenie, ľudskú bezmocnosť..., ktoré v nich vyvolávajú pocity súcitu a solidarity. Na druhej strane, ak uvažujeme o tom, že kategória „šport“ bola ohodnotená 9% odpovedí, pozastavujeme sa pri otázke, čo je predpokladom pre vytvorenie vhodných podmienok pre športové aktivity. Usudzujeme teda, že sú to práve obce, na ktorých vo veľkej miere závisí rozvoj a úroveň športovísk, ale aj iných oblastí spoločenského života. Zároveň predpokladáme, že rozvoj obcí, keď ho chápeme v globálnom zmysle, teda rozvoj na všetkých úrovniach, leží

v súčasnosti „na pleciach“ samotných obcí, vrátane ich obyvateľov. Tým sa dostávame k problému, na ktorý sme v našej práci často reagovali, a to k otázke občianskej aktivizácie a angažovanosti. Na základe skúseností môžeme povedať, že práve REVIA – Malokarpatská komunitná nadácia výrazne prispieva k tomu, aby sa obyvatelia Malokarpatského regiónu zaujímali o dianie v prostredí, v ktorom žijú. Zároveň dostávajú možnosť zlepšiť situáciu v obci svojpomocne, prostredníctvom podpory rôznych projektov. Tie im poskytujú priestor pre realizáciu vlastných nápadov, tvorivých riešení, no najmä priestor pre ich angažovanosť. Tým pomáhajú naučiť sa spoliehať na vlastné sily, na silu komunity, a nie byť závislým na pomoci iných.

Pri vyhodnocovaní otázky č. 7 nás zaujali zistenia, vzťahujúce sa k podpore, ktorú by respondenti smerovali do sociálnej oblasti. Až 16,5% odpovedí respondentov sa spájalo s venovaním svojho daru v prospech **prevencie a pomoci pre týrané ženy a deti**, čo znamená, že ide o tretiu, najčastejšie podporovanú oblasť v poradí (spolu s oblasťou starí ľudia, ktorá zaznamenala rovnaký počet odpovedí). V súvislosti s týmito výsledkami môžeme predpokladať viaceré dôvody, pre ktoré sa respondenti rozhodli podporiť práve túto oblasť. Na jednej strane to môže byť dôsledok silnejšej informovanosti verejnosti o tejto téme prostredníctvom rôznych organizácií a médií. Verejnosť sa postupne stáva otvorenejšia a vnímavejšia voči problematike domáceho násillia a začína si uvedomovať, že ide problém, ktorý vážne zasahuje do života mnohých žien a detí, a nemožno ho preto prehliadať a považovať ho za „neexistujúci“. Aj keď s istotou nemožno tvrdiť, že situácia týkajúca sa informovanosti, je optimálna a postačujúca. Na druhej strane, respondentmi nášho dotazníka mohli byť ľudia, ktorí sa s takýmto agresívnym správaním stretli, či už priamo alebo nepriamo. Možno poznajú vo svojom okolí prípady domáceho násillia a uvedomujú si, že bez pomoci iných je tento problém pre obeť ťažko, až neriešiteľný. Nemôžeme ani vylúčiť, že sa náš dotazník dostal do rúk tým, ktorí majú s domácim násillím vlastnú, trpkú skúsenosť a týranie fyzické, či psychické sa stalo súčasťou ich každodenného života.

Fakt, že by respondenti smerovali svoj dar pre zlepšenie situácie týraných žien a detí, môže byť signálom pre neziskové organizácie v Pezinku (ale nielen pre ne) na angažovanie sa aj v tejto oblasti.

V **hypotéze č. 4** sme predpokladali, že **v prípade, že by sa respondenti rozhodli podporiť neziskové aktivity finančným príspevkom, urobili by tak najradšej spôsobom, ktorý je pre nich čo najjednoduchší a časovo nenáročný – finančnou zbierkou do pokladničky.**

Na jej overenie sme použili otázku č. 9.

Zistenie, že najväčší počet respondentov by uprednostnilo darovanie finančných prostriedkov do pokladničky – 35% odpovedí, nás priviedlo k tomu, že naša **hypotéza č. 4 sa potvrdila.**

Fakt, že by respondenti darovali práve takýmto spôsobom si vysvetľujeme na základe skúseností, že získavanie finančných prostriedkov prostredníctvom zbierok do pokladničky je značne rozšírené, a verejnosť je na takýto spôsob pomerne „zvyknutá“. V hypotéze sme vyslovili predpoklad, že by respondenti darovali najradšej čo najjednoduchším a časovo nenáročným spôsobom. Myslíme si, že pre človeka je celkom prirodzené, voliť si jednoduchšiu a rýchlejšiu cestu, pri vykonávaní ktorejkoľvek činnosti. Domnievame sa, že práve uvedená cesta získavania darov takou je. Respondenti sú zväčša priamo oslovovaní a požiadaní o venovanie daru. Ak sa rozhodnú prispieť, urobia tak ihneď, bez vyvinutia akejkoľvek inej potrebnej aktivity, ako je tomu pri niektorých iných spôsoboch (napríklad vyplnenie poštovej poukážky a jej zaplatenie na pošte). Treba zároveň dodať, že úspech zbierky je vo veľkej miere závislý od prístupu dobrovoľníkov, ktorí sú väčšinou do takýchto akcií zapojení. Máme tým na mysli najmä vhodné a slušné vystupovanie, optimálnu úroveň komunikácie, ktorá nevyvoláva príliš veľký nátlak na potenciálnych darcov, ktorý by mohol priniesť opačný efekt a pod. Dobrovoľníci sú zároveň v niektorých prípadoch prvými reprezentantmi organizácie, ktorú zastupujú a prezentujú, takže o to je ich primerané vystupovanie dôležitejšie.

Radi by sme reagovali aj na možnosť, ktorá sa medzi odpoveďami našich respondentov ocitla na druhom mieste (22%). Ide o „**darovanie konkrétnej sumy telefonicky prostredníctvom audiotextových čísiel alebo SMS správ**“. V poslednom období sa takáto forma oslovovania darcov stáva čoraz bežnejšou a reakcie verejnosti na ňu sa javia ako celkom pozitívne, čo v našom prípade dokazuje aj výsledok prieskumu. Médiá, a to najmä televízia, sa stala prostriedkom rôznych organizácií na získavanie finančných prostriedkov od širokej verejnosti, keďže jej dosah je v súčasnosti veľmi široký. Telefónne aparáty, ako aj mobilné telefóny sú v dnešnej dobe takisto súčasťou väčšiny domácností, takže takýto spôsob darovania sa na základe vymenovaných faktorov javí tiež ako celkom časovo nie veľmi náročný, jednoduchý a dostupný.

Prostredníctvom nášho dotazníku sme sa chceli dozvedieť, aký vzťah majú obyvatelia mesta Pezinok k darovstvu, pričom nás zaujímalo darovanie neziskovým organizáciám a cirkvi, keďže sme sa domnievali, že tento typ darovstva je na Slovensku pomerne rozšírený. Pri **komparácii** skúseností našich respondentov s **darovaním NO** a **cirkvi** môžeme povedať, že darovstvo do týchto dvoch odlišných organizácií dosahuje podobné hodnoty a úroveň. Kým skúsenosti s darovaním neziskovej organizácii má 60% respondentov, cirkvi už niekedy niečo darovalo len o 2% respondentov viac. Zhodnú odpoveď sme zaznamenali v súvislosti s uvedením dôvodu, ktorí viedol respondentov k rozhodnutiu nepodporiť neziskovú organizáciu a cirkev. Najväčší počet respondentov v oboch prípadoch uviedlo ako hlavný dôvod ich nepodpory nedôveru (pri NO – 30%, v súvislosti s cirkvou – 40%). Zároveň vyznieva ako zaujímavý fakt, že na druhom mieste sa s 26% odpovedí respondentov ako dôvod podpory cirkvi umiestnila odpoveď „Verím, že peniaze darované prostredníctvom cirkvi nebudú zneužitá“. Z týchto zistení usudzujeme, že kľúčovým faktorom pri rozhodovaní o podpore je dôvera.

To, že príčinou darovania cirkvi bola vo veľkej miere **dôvera**, hneď za motívom „Nezištné darovanie a pomoc iným vychádza z mojej viery“, má svoje vysvetlenie, podložené výskumom verejnej mienky na Slovensku.

Na základe výskumu Štatistického úradu Slovenskej republiky zo septembra 2004, prevaha dôvery verejnosti nad nedôverou prevláda na Slovensku u 8 inštitúcií: 1. Hasičský a záchranný zbor, 2. Slovenský rozhlas, 3. Armáda SR, ďalej Slovenská televízia, prezident SR, *cirkvi*, Ústavný súd, Najvyšší súd a miestna samospráva.

Čo sa týka socio – demografického členenia získaných údajov, cirkvi dôverujú, vo väčšej miere, najstarší respondenti vo veku nad 60 rokov (67%), občania maďarskej národnosti (59%), oslovení so základným vzdelaním (60%), žijúci v obciach do 2 tisíc obyvateľov (61%) a respondenti z Prešovského kraja (59%). (Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2005)

ZÁVER

Dobrovoľníctvo a darcovstvo majú svoju dlhodobú tradíciu, vychádzajúcu zo vzájomnej pomoci a solidarity s ľuďmi, ktorí sa ocitli v nepriaznivej životnej situácii.

Zapojenie do dobrovoľníctva a darcovstva v súčasnosti aj prostredníctvom mnohých mimovládnych organizácií je bežným javom takmer vo všetkých demokratických krajinách. Slovenská realita, poznačená totalitným režimom, sa v počte angažovania ľudí do filantropických aktivít (a najmä do dobrovoľníctva) líši od ostatných krajín, kde takéto správanie nebolo cielene obmedzované. Dosvedčujú to aj výskumy verejnej mienky na Slovensku, a naznačujú to aj výsledky nášho prieskumu, ktorý sme realizovali v meste Pezinok.

- Skúsenosti s darovaním nejakej neziskovej organizácii a cirkvi má viac ako polovica obyvateľov mesta Pezinok. Ako pozitívny hodnotíme fakt, že k dobročinnosti sú naklonení a uvedomujú si jej potrebu a význam.
- Ľudia uprednostňujú darovanie peňazí pred dobrovoľníckou prácou. Toto zistenie potvrdzuje, že na Slovensku sa dobrovoľníctvo zatiaľ nestalo prirodzenou súčasťou životného štýlu tak, ako je tomu v iných krajinách.
- Respondenti sú najviac naklonení darovaniu do sociálnej oblasti. Zároveň prejavujú záujem darovať tam, kde je to práve v tej chvíli najviac potrebné (ako reakcia na nejakú konkrétnu udalosť – napr. podpora ľudí zasiahnutých prírodnou katastrofou).
- Hlavným motívom, ktorý ovplyvňuje rozhodnutie ľudí darovať, je dôvera v organizáciu, ktorej dar smeruje. Veľkú úlohu zohráva aj dostatok informácií o organizácii, ako aj finančná situácia darcov.
- Obyvatelia mesta prejavujú záujem o to, ako bude ich dar využitý.
- Verejné ocenenie darcovstva nepovažujú za potrebné.

Dobrovoľníctvo a darcovstvo sa z nášho pohľadu javia ako oblasti, ktoré sú u nás síce zastúpené, ale svoje pevné miesto si ešte stále hľadajú. MVO zohrávajú mimoriadnu úlohu v ich presadzovaní a podpore

medzi občanmi. Ako prostriedok využívajú ich zapájanie do rôznych projektov v prospech komunity, dobrovoľníckych akcií, kampaní, finančných zbierok... Prevzatie zodpovednosti za dianie a zmenu vo svojom okolí nie je v mysliach ľudí ešte pevne zakorenené. Dúfame však, že ďalšie generácie budú v praktizovaní dobrovoľníctva a darcovstva svedomitejšie a „nezaťažené“ nedôverou, či pasivitou.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BENČO, J. : Metodológia vedeckého výskumu. Bratislava: IRIS, 2001, ISBN 80-89018-27-0.
2. BODNÁROVÁ, B. : Sociologický prieskum „ako využívajú voľný čas deti a mládež“. Bratislava: Rada mládeže Slovenska, 2000 .
3. BÚTORA, M., FIALOVÁ, Z. : Neziskový sektor a dobrovoľníctvo na Slovensku. Bratislava: SAIA – SCTS a FOCUS, 1995, ISBN 80-967480-0-9.
4. DLUHÁ, M., MARČEK, E. : Medzisektorová spolupráca v komunitách na Slovensku. PANET, 2003, ISBN: 80-968920-0-2.
5. Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu. Bratislava: SPACE - Centrum pre analýzu sociálnej politiky, 2002. ISBN 80-88991-16-1.
6. DUBOVSKÝ, J. M. : Peripetie slobody / Pezinská čítanka /. Mesto Pezinok, 1997. ISBN 80-967774-4-0.
7. DUDEKOVÁ, G. : Dobrovoľné združovanie na Slovensku. Bratislava: SPACE-Centrum pre analýzu sociálnej politiky, 1998, ISBN 80-967403-8-5.
8. FILADELFIOVÁ, J., DLUHÁ, M., MARČEK, E., KOŠIČIAROVÁ, S. : Poznávanie tretieho sektora na Slovensku. Bratislava: SPACE – Centrum analýzy sociálnej politiky, 2004, ISBN 80-88991-26-9.
9. FISHER, F. : Miestna samospráva účasť občanov na veciach verejných. Bratislava: Centrum asistencie pre miestne samosprávy – LSGAC, 1998.
10. FRNOVÁ, Z. : Trvalo udržateľný rozvoj a náučné chodníky ako efektívny produkt cestovného ruchu. Diplomová práca, 2001.
11. HLAVÁČIKOVÁ, F. : Osobnosti Svätého Jura. Svätý Jur: Vlastivedné a literárne múzeum Svätý Jur, 2000.
12. HRUBALA, M. : Horí! Horí! 130. rokov Dobrovoľného hasičského zboru v Pezinku. Pezinok: Malokarpatské múzeum v Pezinku, 2004, ISBN 80-967537-2-X
13. KADLECOVÁ, J., VAJDOVÁ, K. : Mimovládne neziskové organizácie a dobrovoľníctvo. In: Súhrnná správa o stave spoločnosti. Bratislava,

2003.

14. KOLEKTÍV AUTOROV: Čítanka pre neziskové organizácie. Bratislava: Centrum prevencie riešenia konfliktov, 1998, ISBN 80-967890-5-8.
15. KOLEKTÍV AUTOROV: Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie. Bratislava: Centrum prevencie riešenia konfliktov, Partners for Democratic Change – Slovakia, 2000, ISBN 80-968095-3-9.
16. KOLEKTÍV AUTOROV: Filantropie v Českej republike a účasť občanů na věcech veřejných. Praha: Community Partnership Support Initiative, Open Society Fund, 2000.
17. KOPEC, P., HOVORKOVÁ, M. a kol. : Osobnosti Pezinka. Pezinok: Komunitné združenie SAMI SEBE, Malokarpatská knižnica Pezinok, Mesto Pezinok, 1999, ISBN 80-968063-0-0.
18. KOVAČIČ, V. : Model funkčnej rodiny a formovania osobnosti podľa princípov SVD a SJ - I. diel. ProKonzult, 2002, ISBN 80-88754-09-7.
19. LEA, S. E. G., TARPY, R. M., WEBLEY, P. : Psychologie ekonomického chování. Praha: Grada, 1994, ISBN 80-85623-93-5.
20. LEHOTSKÁ, D. : Dejiny Modry. Bratislava: Vydavateľstvo slovenskej akadémie vied, 1961.
21. LEVICKÁ, J. : Metódy sociálnej práce. ISBN 80-89074-38-3.
22. MACKOVÁ, L. : Spojenia...Profily niektorých neziskových organizácií v regióne Malokarpatskej vínnej cesty. Pezinok: RE VIA, Malokarpatská komunitná nadácia, 2002, ISBN: 80-968849-3-X.
23. MAJDÚCHOVÁ, H. : Neziskové organizácie. Bratislava: EKONÓM, Bratislava, 1997, ISBN 80-225-1468-3.
24. MAJDÚCHOVÁ, H. a kol. : Neziskové organizácie. Bratislava: SPRINT, 2004, ISBN 80-88848-59-8.
25. MAJCHRÁK, J., MAROŠIOVÁ, L. : Firemná filantropia na Slovensku. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, 2004, ISBN 80-88935-62-8.
26. MIKOVÁ, K., PAULÍNIOVÁ, Z. : Občianska participácia. Bratislava: Pre Centrum prevencie riešenia konfliktov vydalo vydavateľstvo Jaspis, 2001, ISBN 80-85576-31-7.
27. MYDLÍKOVÁ, E. a kol. : Dobrovoľníctvo na Slovensku alebo „Čo si počať s dobrovoľníkom“. Bratislava: Asociácia supervízorov

- a sociálnych poradcov, 2002, ISBN 80-968713-07.
28. Nadácia pre občiansku spoločnosť: Manuál projektu dobrovoľníctvo. Bratislava: NDOS, 1997.
 29. NAKONEČNÝ, M. : Sociální psychologie. Praha: Academia, 2000, ISBN 80-200-0690-7.
 30. Neziskové organizace šestkrát jinak. Sborník případových studií. CPSI, NOSFP, 2001.
 31. OCHMANOVÁ, M., JORDAN, P. : Dobrovolníci – cenný zdroj pomoci. Baltimore, Maryland: The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies, 1997, ISBN 1-886333-29-7.
 32. RADKOVÁ, L. : Predstavujeme Katedru dobrovoľníctva. Dosiaľ nepublikovaný príspevok na konferencii „Dobrovoľníctvo alebo životný štýl. II.“. Trnava, 2004.
 33. SACKS, E. W.: The Growth of Community Foundations around the World. Washington: Council on Foundations, Inc., 2000.
 34. Slovenská akademická informačná agentúra – Servisné centrum pre tretí sektor : Workshop o dobrovoľníctve, Bratislava, 1999.
 35. STANEK, V. a kol. : Sociálna politika. Bratislava: Bratislava, 2004, ISBN 80-225-1881-6.
 36. ŠALING, S., IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M., MANÍKOVÁ, Z. : Veľký slovník cudzích slov. Veľký Šariš: SAMO, 2000, ISBN 80-967524-6-4.
 37. TOKÁROVÁ, A. a kol. : Sociálna práca. Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce. Prešov: FiF PU, 2002, ISBN 80-8068-086-8.
 38. TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. : Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizáciách. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-514-8.
 39. Typologie komunitních projektů. Praha: Open Society Fund, 2001.
 40. Úloha komunitnej nadácie v komunite. 2. tréning v rámci Tréningovej sady pre KN organizovanej NOS OSF s finančnou podporou C. S. Mott Foundation. Bratislava: Centrum prevencie a riešenia konfliktov, 2001.
 41. Vstupní texty k třídením seminářům programu CPSI. Praha: Nadace Open Society Fund, 2001.

Internet a ostatná použitá literatúra

1. ADAMEOVÁ, J. : Dobrovoľníctvo v krajinách strednej a východnej Európy. <http://www.tabita.sk/publikovanie/dobrovolnictvo1.htm>, 3. 12. 2004.
2. BAKER, B. : Analýza: Tretí sektor v procese ozdravenia spoločnosti. Združenie za sociálnu reformu. http://www.partnerstva.sk/buxus/generate_page.php. 22. 2. 2005.
3. BÚTOROVÁ, Z., BÚTORA, M. : Ako zmýšľajú ľudia o dobrovoľníctve, nadáciách a iných mimovládnych organizáciách. http://www.partnerstva.sk/buxus/generate_page.php?page_id=289. 2. 12. 2004.
4. CENTRUM PRE FILANTROPIU: Čo je filantropia? <http://www.cpf.sk/p2.htm>. 22.2.2005
5. Čo je dobrovoľníctvo a kto je to dobrovoľník? <http://www.eurodesk.sk/category.php?CategoryID=56>. 2. 12. 2004.
6. Druhy dobrovoľníctví. http://www.dobrovolnik.cz/d_druhy.shtml. 1. 3. 2005.
7. Finančné dary sú najpoužívanejšou formou darcovstva v Čechách. NONPROFIT, http://www.partnerstva.sk/buxus/generate_page. 22. 2. 2005.
8. GROCHÁLOVÁ, M.: Dobrá novina vyhodnotila zbierku. In: Katolícke noviny, č. 11, 13. 3. 2005, s.2.
9. HLAVATÁ, T. : Dárce i nadace by se měli snažit vzájemne pochopit. http://www.partnerstva.sk/buxus/generate_page. 22. 2. 2005.
10. Interné materiály AKNS.
11. Interné materiály OZ SABUŽ.
12. Osobnosti Samuel Zoch a Dr. Branislav Zoch. <http://www.modra.sk/osobnosti.html/>. 22. 2. 2005.
13. Pohled do historie dobrovoľníctví v ČR. http://www.dobrovolnik.cz/d_hist.shtml. 1. 3. 2005.
14. Slovensku nie sú komunitné iniciatívy cudzie, ale bez zdrojov zo zahraničia sa zatiaľ nezaobídu. In: TREND, 15. 10. 1997.

15. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR: Dôvera k vybraným inštitúciám v Slovenskej republike. www.partnerstva.sk. 22. 2. 2005
16. Výročná správa REVIE – Malokarpatskej komunitnej nadácie. 2003.
17. ZÁHRADNÍKOVÁ, I. : Dobrovoľníci ako personálny zdroj. In: Hospodárske noviny, č. 43, 3. 3. 2005, s. 21.
18. Zákon o dobrovoľníckej službe. INEX – SDA. <http://www.inexsda.cz/cze/zakon>. 1. 3. 2005.
19. Z myšlienok Jána Pavla II. In: Pravda, 4. 4. 2005, s. 14.

PRÍLOHY

Príloha č. 1 – Prieskum darcovstva v meste Pezinok – Dotazník

Príloha č. 2 – Listina práv darcu

Príloha č. 3 – Žiadosť o poskytnutie grantu